

MILITÆRE STUDIER

FORSVARETS STABSSKOLE

1
2014

Norsk opprørsbekjempelse Illusjon eller realitet?

Morten Line Anderssen

Forsvarets stabsskole (FSTS)

Akershus festning, bygning 10, Postbok 1550 sentrum, 0015 Oslo, Norge

Forsvarets stabsskole er en del av Forsvarets høyskole (FHS). Som faglig uavhengig høyskole utøver FHS sin virksomhet i overensstemmelse med anerkjente vitenskapelige, pedagogiske og etiske prinsipper (jf. Lov om universiteter og høyskoler § 1 – 5).

Sjef Forsvarets stabsskole: kommandør Tom Egil Lilletvedt

Militære studier er en militærfaglig tidsskriftserie innenfor Forsvarets stabs-skoles ulike fagområder. Alle synspunkter, vurderinger og konklusjoner som fremkommer i denne publikasjonen står for forfatteren(s) egen regning. Hel eller delvis gjengivelse av innholdet kan bare skje med forfatterens samtykke.

Redaktør: oberstløytnant Tormod Heier

Redaksjonskomité: oberst Gjert Lage Dyndal (PhD), oberst Leif Petter Sommerseth, kommandør Tom Egil Lilletvedt, kommandørkaptein Johan Bergh, professor Bent Erik Bakken, oberstløytnant Tormod Heier (PhD)

Norwegian Defence Command and Staff College

Akershus festning, bygning 10, Postbok 1550 sentrum, 0015 Oslo, norway

The Norwegian Defence Command and Staff College is part of the Norwegian Defence University College (FHS). As an independent university college, FHS conducts its professional activities in accordance with recognized scientific, pedagogical and ethical principles (pursuant to the Act pertaining to Universities and University Colleges, section 1 – 5).

Chief Norwegian Defence Command and Staff College: Captain N Tom Egil Lilletvedt

Militære studier is an independent military journal attached to the Norwegian Defence Command and Staff College's broad portfolio of professional interests. All views, assessments and conclusions which appear in this publication are the author's own. The author's permission is required for any reproduction, wholly or in part, of the contents.

Editor: Lieutenant Colonel Tormod Heier

Editorial board: Colonel Gjert Lage Dyndal (PhD), Colonel Leif Petter Sommerseth, Captain N Tom Egil Lilletvedt, Commander Johan Bergh, Professor Bent Erik Bakken, Lieutenant Colonel Tormod Heier (PhD)

Norsk opprørsbekjempelse

Illusjon eller realitet?

Morten Line Anderssen

Forfatteren

Morten Line Anderssen er oberstløytnant i Hæren og sjef for Forsvarets sanitetsskole på Sessvollmoen. Han har tidligere tjenestegjort i blant annet Brigade Nord og Forsvarets sanitet (FSAN). I 2006 – 07 var Anderssen sjef for Norwegian Deployable Hospital (NDH) i Mazar-e Sharif som del av det norske ISAF-engasjementet i Afghanistan. Han har etter dette blant annet også vært stabssjef for den norske FN-kontingenten til Tsjad i 2009. Morten Line Anderssen gjennomførte sin toårige masterutdanning ved Forsvarets høyskole i 2011 – 13.

Summary

Even though NATO has signalised the need for a unified approach to counter-insurgency, it seems that nations have different national approaches. This publication examines the Norwegian hallmarks to counterinsurgency as they appeared in the Norwegian-led forces in Faryab province of Afghanistan between 2006 and 2012. The Norwegian political will and its military ability to pursue counterinsurgency operations are analysed through the lenses of five counterinsurgency principles. On the basis of this analysis, the study draws conclusions that cut across the political and military domain. Key findings suggest that there is a weak connection between the Norwegian political and strategic guidance on the one hand, and the tactical military performance on the other. This again leads to a strong difference of opinion between the political-strategic and the military-tactical level. The absence of national coherence between the civilian and military side therefore explain some of the difficulties that occur in counterinsurgency operations, where aligning the various political instruments of the state is a prerequisite for success.

Key words: counterinsurgency, military ability, political will, principles, Norwegian approach, Afghanistan

Redaksjon

Oberstløytnant Tormod Heier

Grafisk design

commandogroup.no

E-post

fhs.kontakt@mil.no

ISSN

1894-2547

Bilder

Forsvarets mediesenter

Trykk

07 Media – 07.no

Henvendelser om skriftserien kan rettes til

Forsvarets stabsskole/Forsvarets høyskole

Postboks 1550 Sentrum

0015 Oslo

Innhold

Forfatteren	4
Summary	4
Redaktørens forord	7
Kapittel 1 Innledning	8
Problemstilling og presiseringer	11
Avgrensninger og begrepsdefinisjoner	13
Studiens oppbygning	16
Kapittel 2 Teoretisk rammeverk	17
Bakgrunn	18
Klassiske og moderne former for opprørsbekjempelse	19
Valg av kjernepinsipper	24
Kjerneprinsipp 1: Politisk forrang	25
Kjerneprinsipp 2: Legitimitet	27
Kjerneprinsipp 3: Kampen om befolkningen	27
Kjerneprinsipp 4: Enhetlig innsats	30
Kjerneprinsipp 5: Langsiktighet	31
Kapittel 3 Politisk vilje til opprørsbekjempelse?	33
Innenrikspolitisk bakteppe: den norske modellen	33
Kjerneprinsipp 1: Politisk forrang	37
Kjerneprinsipp 2: Legitimitet	39
Kjerneprinsipp 3: Kampen om befolkningen	43
Kjerneprinsipp 4: Enhetlig innsats	47
Kjerneprinsipp 5: Langsiktighet	51
Kapittel 4 Militær evne til opprørsbekjempelse?	53
PRT Meymaneh og opprørsbekjempelse	53
Kjerneprinsipp 1: Politisk forrang	57
Kjerneprinsipp 2: Legitimitet	60
Kjerneprinsipp 3: Kampen om befolkningen	64
Kjerneprinsipp 4: Enhetlig innsats	70
Kjerneprinsipp 5: Langsiktighet	76
Kapittel 5 Syv slutninger	81
Litteraturliste	85
Respondenter	98

Redaktørens forord

Kjære leser!

I denne første utgaven av *Militære studier* fra Forsvarets stabsskole setter vi et kritisk søkelys på de norske forutsetningene for å gjennomføre opprørsbekjempelse i Afghanistan. Selve analysen – og funnene som presenteres – er på mange måter oppsiktsvekkende. De viser hvordan norske styrker i internasjonale operasjoner utsettes for et betydelig krysspress. På den ene side skal norske innsatsstyrker lojalt følge opp NATOs strategi for militær innsats i Afghanistan. Norske styrker er tross alt en del av Alliansens styrkebidrag, inngår i ISAFs kommandokjede og plikter å delta i de såkalte COIN-operasjonene. Men på den annen side kommer det også påtrykk fra den innenrikspolitiske arenaen i Norge: norske styrker skal ikke drive med opprørsbekjempelse fordi dette fører til sivil-militær rolleblanding. Koblingen mellom politiske myndigheter og deres militære styrkebidrag på taktisk nivå synes altså å være svak.

De motsetningsfylte kravene som stilles, er selvfølgelig et ansvar som går begge veier. På den ene side kan det hevdes at operative metoder som velges i NATO må følges lojalt opp av medlemslandene selv, især blant dem som har NATO som grunnpilar i eget forsvarskonsept. Men på den annen side kan det også være at de militære selv, i sin trening og utdanning av en hel generasjon Afghanistan-veteraner, i større grad må kunne utvise politisk fingerspissfølelse og ta hensyn til de forbehold som sivile myndigheter forventer. Opprørsbekjempelse som militær metode synliggjør dermed en klassisk spenning som gjerne oppstår i internasjonale operasjoner: styrkebidrag brytes mellom innenrikspolitiske påtrykk på den ene side og allierte forventninger på den annen. Dette fenomenet blir neppe mindre i tiden som kommer. Derfor er det også viktig å være klar over de utfordringer norske styrker kontinuerlig stilles overfor.

God lesning!

Tormod Heier

oberstløytnant/redaktør

Forsvarets stabsskole/Forsvarets høgskole

Kapittel 1

Innledning

Flere av Europas stormakter har lang erfaring med ulike former for opprørsbekjempelse. Dette kan spores tilbake til landenes rolle som kolonimakter ved starten av 1800-tallet, og spesielt til erfaringene fra kolonikrigene som fulgte i kjølvannet av annen verdenskrig. Disse erfaringene ble etter hvert nedfelt i en rekke grunnprinsipper som grovt kan oppsummeres i begrepet «klassisk opprørsbekjempelse». Selv om stormaktene stort sett benyttet seg av de samme metodene for opprørsbekjempelse, var statenes tilnærminger likevel noe forskjellige. Eksempelvis brukte Frankrike store nasjonale styrker i Algerie, mens Storbritannia satset på færre europeere og større bruk av lokale rekrutter i Malaya (AFM 1 – 10, 2009, s. CS 5 – 3). Forskjellene bunnet i såvel lokale forhold som de respektive stormaktenes erfaringer fra tidligere konflikter, men også utenriks- og innenrikspolitiske ulikheter og forskjeller i landenes militære evne spilte inn.

USAs rolle som bolverk mot spredning av kommunismen under den kalde krigen ble bestemmende for amerikansk involvering i Vietnamkonflikten på 1960- og 70-tallet. Selv om amerikanske militære lenge holdt fast ved en konvensjonell tilnærming til konflikten, finnes det flere eksempler på at virkemidler og metoder fra klassisk opprørsbekjempelse ble brukt. Vietnamkrigen endte med amerikansk tilbaketrekning i 1975 og et tidvis demoralisert amerikansk militærapparat. Den viktigste erfaringen fra Vietnam ble utmyntet i utsagnet «aldri mer Vietnam», som blant annet betydde et ønske om ikke å utkjempe geriljalignende kriger igjen (Mets, 2011, s. 2; Noetzel & Schreer, 2009, s. 542). Flere selvransakende studier ble gjennomført for å forklare hvordan USA kunne gå tapende ut av konflikten. Harry G. Summers' analyse fra 1982, som konkluderte med at «vi ikke var

konvensjonelle nok», fikk best gjenklang i amerikanske militære kretser (Nagl, 2005, s. 205 – 208).¹

Erfaringene fra Vietnam bidro til ikke bare til et reformert amerikansk militærapparat, men til utviklingen av en særegen amerikansk måte å utkjempe kriger på. Disse særegenhetene var blant annet preget av fellesoperativ tenkning (såkalt «jointness»), ildkraft, tempo, teknologi og en offensiv opptreden på slagmarken (Myers, 2003; Nagl, *ibid.*). Slutten på den kalde krigen og erfaringene knyttet til det amerikanske operasjonskonseptets overbevisende effekt har bidratt til at USA i årene etter den kalde krigen har fremstått som militært uslåelig. For mange vestlige lands styrker har den amerikanske tilnærmingen sågar blitt en målestokk for egen militær utvikling.

NATOs primære rolle under den kalde krigen var i første rekke å være en sikkerhetsgarantist for de europeiske medlemslandenes konvensjonelle motstandere. Operasjoner mot irregulære styrker gjennom opprørsbekjempelse har derfor tradisjonelt sett blitt viet liten oppmerksomhet. NATO har, i likhet med USA, først og fremst lagt vekt på styrker som understøtter Alliansens kjerneoppgaver, især relatert til avskrekking og såkalt «decisive victory». Satsningen på konvensjonelle styrker har imidlertid bidratt til et paradoks, ifølge Austin Long:

This focus on high-intensity conflict has, perhaps ironically, resulted in such overwhelming superiority in nuclear and conventional military capability that opponents (with a few possible exceptions) are forced to embrace low-intensity conflict as the only viable means of challenging the United States (Long, 2006, s. 2).

Amerikanernes vellykkede strategi i den første Golfkrigen i 1991 og i den innledende fasen av *Operation Iraqi Freedom* i 2003 gjorde at man utviklet en sterk motvilje mot å endre dette suksessformularet. Dette ble spesielt tydelig ettersom amerikanske bakkestyrker utover sensommeren og høsten 2003 gradvis innså at de stod overfor et opprør i Irak; et opprør som blant

¹ Harry G. Summers, Jr. (1982): *On strategy: A critical analysis of the Vietnam war*, Novato: Presidio Press.

andre Thomas Ricks (2007) tilskriver nettopp dette konvensjonelle operasjonskonseptet. Det kan hevdes at NATO har gjort tilsvarende erfaringer fra operasjonene i Afghanistan. Begge konfliktene har imidlertid fungert som pådrivere for ny forskning og praksis, og da spesielt innenfor feltet opprørsbekjempelse. Dette har blant annet resultert i utgivelsen av tre sentrale doktriner fra henholdsvis NATO (AJP—3.4.4, 2011), USA (FM 3—24, 2007) og Storbritannia (AFM 1—10, 2009).²

Norge har valgt å implementere og benytte seg av NATOs opprørsbekjempelsesdoktrine (Defence Staff Norway, 2011). Harald Høiback hevder at de fleste av NATOs doktriner først og fremst er verktøy for standardisering og interoperabilitet (Høiback, 2010, s. 219). NATO har da også signalisert behov for en felles tilnærming til opprørsbekjempelse, noe som resulterte i utgivelsen av en egen NATO-doktrine (Kronvall & Petersson, 2011, s. 2; McChrystal, 2009a; NATO, 2010). Til tross for denne doktrinen kan det synes som om statene har valgt forskjellige tilnærminger. Disse ulikhetene kommer til uttrykk enten i nasjonale doktriner, eller som særegne nasjonale praksiser i operasjonsområdet.

Det finnes flere internasjonale studier som undersøker hvilke karakteristika og prinsipper som kjennetegner vellykket opprørsbekjempelse. Blant disse er en amerikansk RAND-studie som viser at desto flere av prinsippene som benyttes, desto større er sannsynligheten for å lykkes (Paul et al., 2010). Dersom konklusjonene i denne studien er riktige, kan det på den ene side hevdes at det er viktig i en norsk tilnærming til opprørsbekjempelse å ta i bruk flest mulig av prinsippene, slik at samarbeidet med allierte styrker blir så godt som mulig. På den annen side viser studien at det også er mulig å lykkes med opprørsbekjempelse selv om ikke samtlige prinsipper tas i bruk, eller ikke brukes i tråd med det doktrinen postulerer. Som del av en større kampanjeplan kan stater som har et avklart forhold til hvordan de kan og vil drive opprørsbekjempelse, tilby styrkebidrag eller ressurser som er tilpasset deres nasjonale tilnærming. Det synes derfor å være et visst rom for nasjonale tilnærminger til opprørsbekjempelse, selv i en allianse som tilstreber standardisering og interoperabilitet.

² Allied Joint Publication, *Allied joint doctrine for counterinsurgency*; U.S. Army Field Manual, *Counterinsurgency*; British Army Field Manual, *Countering insurgency operations* (jf litteraturliste).

Problemstilling og presiseringer

Det siste tiåret har det blitt publisert en rekke norske studier om opprørsbekjempelse.³ Selv om flere av disse har pekt på norske særegenheter, er ikke forfatteren kjent med noe helhetlig forsøk på å analysere og konkretisere hva som spesifikt skulle utgjøre den norske tilnærmingen til opprørsbekjempelse, eller om det i det hele tatt finnes noe vi kan kalle en «norsk tilnærming». Væpnede opprør er et effektivt virkemiddel for en underlegen motstander, og det er lite som tyder på at denne typen utfordringer vil forsvinne i fremtiden. Flere har tatt til orde for et norsk «aldri mer Afghanistan» (Gitmark & Skjeseth, 2012), et utsagn med en klar parallell til uttrykket «aldri mer Vietnam». Imidlertid er det ikke usannsynlig at Norge vil bli bedt om å stille med nye styrkebidrag i fremtidige internasjonale operasjoner. Norske styrker vil sannsynligvis møte nye motstandere som ikke ønsker å føre krig på vestens konvensjonelle premisser gjennom en avgjørende styrkeprøve. Isteden benyttes asymmetriske virkemidler og metoder for å vinne «kampen om viljen», slik vi har sett opprørerne gjøre i Irak og Afghanistan. Det fremstår betimelig å benytte anledningen – mens norske sivile og militære myndigheter ennå har erfaringene fra Afghanistan friskt i minne – til å forsøke å analysere hva som utgjør den norske tilnærmingen.

Hovedspørsmålet i denne utgaven av *Militære studier* er derfor: Hvilke forhold kjennetegner norsk opprørsbekjempelse?

Problemstillingen krever særlig to presiseringer. For det første kan begrepet «kjennetegn» fremstå som abstrakt og diffust med mindre det knyttes til et teoretisk fundament. En utfordring er at det ikke synes å være enighet om hva som kjennetegner opprørsbekjempelse som operasjonstype eller metode. Til tross for store likheter finnes det også markante ulikheter mellom USAs, Storbritannias og NATOs tilnærming. Ett eksempel kan være at de tre aktørene bruker ulike definisjoner av begrepene opprør og opprørsbekjempelse.⁴ Dette kan føre til ulike oppfatninger av opprørsbekjempelse som fenomen. Det er imidlertid flere likheter enn forskjeller, og summen av fellestrekkene har

³ Se blant annet Halsne, 2013; Dyndal & Knutsen, 2012; Høiback & Ydstebø, 2012; Krekvik, 2011; Lien, 2011; Bergman, 2011; Haugland, 2011; Wenneberg, 2011; Friis, 2010; Lurås, 2009b; Nergård, 2009; Nyhamar, 2009; Ravndal, 2009; Reichborn-Kjennerud et al., 2012; Solberg, 2010; Walter, 2005.

⁴ Se for eksempel FM 3–24 (2007, s. 2), AJP–3.4.4 (2011, s. 0109) og AFM 1–10 (2009, s. 1.5–1.6).

ledet hen til et antall prinsipper som, med noe varierende ordlyd, går igjen i de fleste doktrinene. Prinsippene bygger først og fremst på stormaktenes erfaringer fra kolonikrigene etter annen verdenskrig. Men den er også en følge av «containment»-strategien anført av USA under den kalde krigen og dagens konfliktbilde, som i overveiende grad domineres av såkalte opprørskonflikter (Themnér & Wallensteen, 2012). Det er disse kjennetegnene som vil bli kontrastert i forhold til den norske tilnærmingen.

Den andre presiseringen knytter seg til begrepet «norsk tilnærming», for hva er det? Norges historiske erfaringer skiller seg markant fra stormaktenes. Vi snakker om et land som under den kalde krigen holdt seg med et statisk territorialforsvar, og som i liten grad var engasjert i kamperasjoner eller opprørsbekjempelse utenfor landets grenser. Norge har ingen kolonihistorie eller stormaktsbasert utenrikspolitikk, og har dermed heller ikke utviklet den samme tradisjonen for opprørsbekjempelse som mange vestlige stormakter. Når det gjelder dagens praksis, kan det hevdes at den norske tilnærmingen i et militært perspektiv hele tiden er i endring. Dels er dette en følge av praktiske erfaringer som gjøres i felt, og som deretter pløyes tilbake i de militære avdelingenes taktikk og prosedyrer, og dels en følge av tilgang på nytt materiell som påvirker taktikk og stridsteknikk. På den annen side kan det også hevdes at en norsk tilnærming vil variere med innenrikspolitiske forhold, fordi den reflekterer de skiftende regjeringskonstellasjonenes politiske syn. Eksempelvis har Stoltenberg-regjeringens sammensetning mellom 2005 og 2013 påvirket den militære tilnærmingen til norsk opprørsbekjempelse i Afghanistan.

General Rupert Smith hevder at det hersker en dyp og varig sammenblanding av begrepene «*deploying and employing force*», og at det også skjer forvekslinger i hva en militær styrke kan *gjøre* og hva den kan *oppnå* (Smith, 2006, s. 4). Denne studien tar utgangspunkt i at det er politisk vilje til å stille med militære styrker i opprørskonflikter (deploy). Studien undersøker videre i hvilken grad denne viljen slår ut i norske særegenheter som legger føringer for måten opprørsbekjempelse (employment) skjer på. Ett eksempel på en slik særegenhet kan være den såkalte «norske modellen» som kjennetegnes av et nært samarbeid mellom norske statlige myndigheter, akademiske institusjoner og ikke-statlige humanitære organisasjoner (Utenriksdepartementet, 2000). I denne studien vil den «norske tilnærmingen» favne begge perspektivene – dels gjennom analyser av innenrikspolitiske føringer, og dels gjennom analyser av militær praksis fra det norske innsatsområdet i Faryab-provinsen i Nord-Afghanistan.

Avgrensninger og begrepsdefinisjoner

Hew Strachan (2010) hevder at den amerikanske opprørsbekjempelsesdoktrinen FM 3–24 fra 2007 (heretter kalt FM 3–24), og NATOs opprørsbekjempelsesdoktrine AJP–3.4.4 fra 2011 (heretter kalt AJP–3.4.4) har fungert som strategier på et overordnet nivå; dette i mangel av gode strategier for konflikthåndtering i Irak og Afghanistan. I den videre analysen vil imidlertid hovedfokusset rettes mot den prinsipielle tilnærmingen til opprørsbekjempelse, slik USA, Storbritannia, Norge og NATO har valgt. Dette innebærer at de generiske prinsippene som ligger til grunn for teorien blir tillagt særlig vekt. Disse prinsippene finnes ifølge Strachan (2010, s. 169) enklest på det operasjonelle nivået i den militære kommandokjeden. Samtidig utformes den politiske viljen til å følge de generiske prinsippene på politisk-strategisk nivå, og hvordan de praktiseres kommer best til uttrykk på taktisk nivå. Det er derfor ikke mulig å gjøre en klar nivåavgrensning av problemstillingen.

Tidsmessig avgrenser analysen seg til perioden mellom 2006 og 2012, da den norske militære hovedinnsatsen var konsentrert om den nordlige Faryab-provinsen i Afghanistan.

Den norske tilnærmingen sammenlignes med praksis hos to av Norges nærmeste allierte, USA og Storbritannia, samt prinsippene som ligger til grunn for NATOs tilnærming til opprørsbekjempelse. Aktøragrensningen begrunnes med at de tre statene har gitt ut ugraderte og sammenlignbare doktriner i nyere tid. Det kan riktignok være problematisk å sammenligne stater og allianser fordi dette er to ulike typer undersøkelsesenheter. Når dette likevel gjøres, er det fordi NATOs doktriner har en konsensusbasert tilnærming – en tilnærming som dermed kan ha fanget opp elementer og erfaringer som også småstater måtte ha i forhold til opprørsbekjempelse.

Norge har hatt flere typer styrkebidrag i Afghanistan mellom 2006 og 2012. Det blir for omfattende å analysere alle disse styrkebidragene. Studien avgrenses derfor til å undersøke de militære styrkene som både har vært såkalte «landeiere» i Faryab og som har utgjort det tallmessig største bidraget. De viktigste aktørene som er gjenstand for analyse, vil således være Stoltenberg-regjeringen på politisk side, og den norskledede stabiliseringsstyrken i Faryab på militær side.

Det finnes ikke én enhetlig eller felles akseptert oppskrift på opprørsbekjempelse. Det er stor forskjell på de virkemidler vestlige liberale demokratier benytter i opprørsbekjempelse, og de virkemidlene som mer autoritære stater kan

bruke. Variasjoner vil også oppstå ut fra hvilke verdier og menneskesyn som de ulike tidsepokene preges av. Holdninger til bruk av vold endres over tid, og metoder som var akseptable på 1950-tallet vil ikke nødvendigvis oppfattes som like akseptable i dag. Den britiske massedeportasjonen av den kinesiske befolkningen i Malaya på 1950- og starten av 60-tallet er ett eksempel på dette. Studien avgrenses derfor til den form for opprørsbekjempelse som utøves innenfor rammen av nasjonale og internasjonale lover, samt sedvane, og som er i tråd med det verdigrunnlaget som finnes i dagens vestlige demokratier. Denne formen for opprørsbekjempelse omtales ofte som «befolkningssentrisk opprørsbekjempelse» («population-centric counterinsurgency»).⁵

For å øke presisjonsnivået i analysen er det viktig å innsirkle og definere noen sentrale begreper. Kjernen i teorien om befolkningssentrisk opprørsbekjempelse er at befolkningen motiveres av sikkerhet og vil støtte den part i konflikten som de anser har størst sannsynlighet for å vinne (Manea & Cohen, 2013). Befolkningen anses å være konfliktens såkalte «centre of gravity».⁶ Istedenfor å jakte på og drepe opprørere legges det mer vekt på å skape sikkerhet, utvikling og fremtidstro for befolkningen som sådan. Isolering av opprørerne er kun mulig med hjelp og støtte fra befolkningen. Befolkningen velger imidlertid ikke side i konflikten uten at de føler rimelig trygghet mot eventuelle represalier fra den andre parten i konflikten.

At begrepene «insurgency» og «counterinsurgency» (COIN) vanligvis oversettes med henholdsvis «opprør» og «opprørsbekjempelse», er selvsagt ikke helt uproblematisk. Det kan hevdes at norsk oversettelse og konnotasjon tillegger begrepene et noe annerledes innhold enn de engelske termene. Eksempelvis kan oversettelsen «opprørsbekjempelse» tyde på at opprøret er noe som må «bekjempes» med kinetiske virkemidler, mens den engelske betydningen i større grad vektlegger en håndtering i et bredere perspektiv, der alle statens sivile og militære virkemidler ses i sammenheng.⁷ Til tross for dette brukes den norske oversettelsen av begrepene i studien.

⁵ Dette ses i motsetning til «enemy-centric counterinsurgency» (fiendeorientert opprørsbekjempelse). For en kort beskrivelse av disse to retningene innen klassisk opprørsbekjempelse, se Kilcullen (2007a).

⁶ «Centre of gravity» er et begrep hentet fra Clausewitz. Begrepet må i denne studien forstås som den primære kilde til styrke og makt som er nødvendig for å oppnå målsetningen (COPD, 2010, s. A – 12).

⁷ Thompson (1966, s. 50) misliker det engelske begrepet fordi det impliserer at opprøreren har initiativet og at regjeringen bare kan være reaktiv til opprørers initiativ.

Begreper har en tendens til å endre betydning og innhold over tid. Dette gjelder også opprørsbegrepet, noe James Kiras understreker: «insurgency was first used to describe insurrections or violence with limited aims and duration, but the term now conveys motivation, organization and a degree of popular support» (Jordan et al., 2009, s. 230). Ord betyr noe, og begrepsforståelse, begrepsinnhold og konnotasjoner kan påvirke hvordan et opprør blir håndtert. Følgelig kan det også hevdes at det er problematisk at det ikke eksisterer en felles forståelse av nøkkelbegrepet opprørsbekjempelse.⁸ Siden Norge har valgt å bruke NATOs doktrine for opprørsbekjempelse, brukes i denne studien også NATOs definisjoner:

Insurgency is defined as the actions of an organised, often ideologically motivated, group or movement that seeks to effect or prevent political change of a governing authority within a region, focused on persuading or coercing the population through the use of violence and subversion (AJP – 3.4.4, 2011, s. 0109).

Og videre:

COIN [Counterinsurgency] is defined as the set of political, economic, social, military, law enforcement, civil and psychological activities with the aim to defeat insurgency and address any core grievances (ibid.).

Et sentralt poeng er imidlertid at opprørsbekjempelse ikke må tolkes som et militært konsept, men snarere som en metode hvor det militære virkemidlet bare inngår som ett av flere politiske virkemidler. Et annet aspekt ved definisjonen er at den bygger på en tese om en årsakssammenheng mellom en eller flere såkalte «core grievances» og det voldelige opprøret. David Kilcullen (2009) er en av flere forskere som har hevdet at dette ikke nødvendigvis er tilfelle. Utenlandsk tilstedeværelse eller innflytelse kan oppfattes som et fremmedelement som i seg selv kan forårsake eller virke samlende for et

⁸ Se eksempelvis definisjonene hos Galula (2006, s. 1–2), Thompson (1966, s. 29), FM 3–24 (2007, s. 2), AJP–3.4.4 (2011, s. 0109) eller AFM 1–10 (2009, s. 1.5–1.6).

opprør (ibid.). Opprør kan også finne næring i selvsentrerte entiteter, ideologisk og religiøs ekstremisme, eller fremmede makters nasjonalisme. Slike årsaker kan ekskludere et såkalt rimelighetskriterium ved at underliggende årsaksforhold til opprøret skal gripes fatt i. Norge risikerer dermed å ha lagt til grunn en definisjon av opprørsbekjempelse som krever eller forutsetter bruk av teknikker og virkemidler som ikke nødvendigvis passer den lokale konteksten i operasjonsområdet.

Studiens oppbygning

I dette innledende kapitlet har rammen blitt lagt for den videre analysen. I kapittel 2 presenteres et teoretisk rammeverk for studiens problemstilling. Målet er å komme frem til hva vestlige militærteoretikere i dag anser som tidløse kjennetegn for vellykket opprørsbekjempelse. Disse kjerneprinsippene vil dels bli brukt for å strukturere den påfølgende empiriske analysen i kapittel 3 og 4, og dels for å utlede konklusjoner i det avsluttende kapitlet. Kapittel 3 er en politisk-strategisk analyse av den norske politiske viljen til å drive opprørsbekjempelse i Afghanistan, basert på kjerneprinsippene fra kapittel 2. Kapittel 4 er en militærfaglig analyse av evnen til å operere militært i tråd med de samme kjerneprinsippene, basert på dybdeintervjuer med tidligere sjefen for det såkalte Provincial Reconstruction Team (PRT) i Meymaneh. I kapittel 5 oppsummeres funnene, samtidig som det også utledes konklusjoner basert på den politiske og militærfaglige analysen.

Kapittel 2

Teoretisk rammeverk

Målsetningen med dette kapitlet er å identifisere et sett med teoretiske prinsipper som den påfølgende analysen kan bygge på. Innledningsvis redegjøres det for begrunnelsen og bakgrunnen for opprør generelt. Deretter gjennomgås teorigrunnlaget for opprørsbekjempelse ut fra et klassisk og et moderne perspektiv. Videre behandles hovedtrekkene i kritikken som er reist mot dagens opprørsbekjempelse. Avslutningsvis utledes det fem prinsipper som kan hevdes å tangere kjernen i dagens opprørsbekjempelse.

Helt siden utgivelsen av Thukydids *Peloponneserkrigen* (431 f. Kr.) har det vært en grunnleggende antakelse i internasjonal politikk at den mektige parten i en konflikt alltid vil bruke sin makt, mens den svake må gjøre kompromisser; «the strong do what they can and the weak suffer what they must» (Thucydides, 1996).⁹ I kontrast til dette postulatet hevder Ivan Arreguin-Toft at den svake parten har seiret i nærmere 30 prosent av alle asymmetriske konflikter de siste 200 år, og at den svake aktøren stadig hyppigere står som seierherre (Arreguin-Toft, 2001, s. 96). Forhold som politisk sårbarhet (Mack, 1975, s. 181; Walter, 2005, s. 17 – 19), regimetype (Desch, 2003), spredning av moderne våpen, nasjonalisme, kunnskap og ideologi (Walter, 2005, s. 11 – 16) har vært brukt som forklaringer på hvordan selv den sterkeste aktøren kan komme dårlig ut. Arreguin-Toft hevder imidlertid at den beste indikatoren for å spå utfallet av et væpnet opprør er å se på hvilken strategi den sterkeste part tar i bruk. Alle opprørsstrategier vil følgelig ha en god motstrategi, det gjelder bare å finne den rette (ibid., s. 95, 104).

⁹I norsk oversettelse: «...de som har makt, forlanger det de kan oppnå, og de svake går med på det» (Thukydids, 1962, bok fem, V. 89, s. 57). Dette er de herskende athenernes harde ord til borgerne på øya Melos, men melerne gjør det klart at det finnes sentrale innvendinger mot dette perspektivet.

Bakgrunn

Dagens opprørskonflikter har en lang forhistorie og har gått under mange navn, for eksempel «small wars», «colonial wars», «low-intensity conflict» og sågar «operations other than war». Frem til andre verdenskrig var opprørsbekjempelse, som ofte foregikk i koloniene, preget av de vestlige statenes overlegenhet i teknologi, taktikk og organisering (Walter, 2005, s. 14). Opprør ble raskt og kontant slått ned. Dersom opprørerne skjulte seg i sivilbefolkningen, og sågar fikk støtte av denne, ble krigen brakt til lokalbefolkningen som straff (ibid., s. 20). Krigføringen var preget av råskap og brutalitet, og det militære maktmidlet var det dominerende redskapet i den politiske verktøykassen (AFM 1 – 10, 2009, s. CS 1 – 6).

Etter annen verdenskrig fikk nasjonalistisk motiverte frigjøringsbevegelser stadig større spillerom og gehør for sine selvstendighetskrav. Erkjennelsen av at kolonimaktene ikke kunne nedkjempes militært, gjorde at kampen i større grad ble innrettet mot kolonimaktens politiske vilje til å fortsette krigen (Mack, 1975, s. 195). Opprørerne valgte ofte en langsiktig tilnærming der de forsøkte å gi kolonimakten et inntrykk av at krigføring koster mer enn det smaker. Bedre kommunikasjon, nye etermedier og en liberalistisk oppvåkning bidro også til at bevisstheten om og interessen for hva som foregikk i koloniene økte. Utviklingen ble forsterket av økt ideologisk polarisering mellom øst og vest, og de politiske aspektene ved kolonikriger fikk gradvis større oppmerksomhet. Profesjonaliseringen av media og frykten for et svekket politisk omdømme bidro også til at de mest brutale metodene for å tvinge koloniene til underkastelse ikke lenger var akseptable. Mer oppmerksomhet ble derfor rettet mot «winning hearts and minds» (Walter, 2005, s. 22). For å få til dette ble kolonisoldatens rolle endret til i større grad å være administrator, samfunnsutvikler og bistandsarbeider. Spiren til det som i dag omtales som klassisk opprørsbekjempelse, hvor militærmakten bare er ett av flere maktmidler underlagt en klar, overordnet politisk hensikt, og hvor opprørsbekjemperen isteden forsøker å få bukt med de underliggende årsakene til opprøret, hadde sett dagens lys.

Klassiske og moderne former for opprørsbekjempelse

En gjennomgang av NATOs, USAs og Storbritannias doktriner viser at de to mest anerkjente teoretikerne innen klassisk opprørsbekjempelse, britiske Sir Robert Thompson og franskmannen David Galula, selv i dag har stor påvirkning på vestlig opprørsbekjempelse. Deres teorier tar utgangspunkt i kommunistisk inspirerte opprør som vestlige stormakter anså for å være den største trusselen under den kalde krigen. Slike opprør var i stor grad inspirert av Mao Zedongs teori om langvarig revolusjonskrig, eller såkalte «protracted popular wars», som blant annet kommer til uttrykk i hans manual for geriljakrigføring fra 1937.

Maos opprørsstrategi legger vekt på å skape et politisk fundament for opprøret før motstanden starter. Faktorene tålmodighet og tid er de viktigste virkemidlene som tas i bruk for å slå en militært overlegen motstander. Mao hevdet at en opprørsbevegelse er like avhengig av å finne støtte i befolkningen som fisk er avhengig av vann for å leve (Mao, 2000). Klassisk opprørsbekjempelse representerer ifølge Mao en indirekte tilnærming hvor «fisken blir skilt fra vannet den svømmer i». Dersom opprøreren ikke kan skjule seg blant befolkningen, svekkes grunnlaget for, og støtten til, opprøret. Thompson (1966, s. 63) hevder at regjeringen bare kan regne med uforbeholden støtte fra cirka 10 prosent av befolkningen under et opprør, mens 80 – 90 prosent vil forholde seg mer eller mindre nøytrale. En viktig oppgave for dem som skal bekjempe et opprør, blir derfor å få majoriteten av dem som sitter på gjerdet til å velge side.

Thompson (ibid., s. 50 – 58) fremmer fem prinsipper som opprørsbekjemperen må forholde seg til. For det første: «The government must have a clear political aim». Spiren til et opprør har normalt grobunn i en eller flere underliggende årsaker. Det er med andre ord ikke nok å nedkjempe opprørerne militært; man må også få bukt med de underliggende årsakene til opprøret og forsøke å etablere eller sikre politisk og økonomisk stabilitet. Man søker å etablere eller forbedre de lokale myndighetenes styringsevne, slik at befolkningen får bedre fremtidsutsikter. Målsetningen er å vinne befolkningens tillit og støtte ved å gi den noe å tape. En tydelig politisk intensjon bidrar også til å styrke de langsiktige perspektivene. Aktiviteter eller løsninger som søker umiddelbare gevinster, unngås dersom de kan svekke en mer levedyktig løsning på sikt.

For det andre hevder Thompson at «The government must function in accordance with law» (ibid., s. 52). En opprørsbekjemper som ikke følger landets lover, bryter samfunnskontrakten mellom staten og folket. En regjering som ikke overholder sine egne lover, kan dermed heller ikke forvente at befolkningen skal gjøre det. Et opprør kan fremtvinge et skjerpet lovverk, men hovedpoenget er at majoriteten av befolkningen må se nødvendigheten og nytten av dette. Dersom opprørsbekjemperen overholder lovverket, vil han fremstå som en beskytter av de uskyldige, mens opprørerne vil fremstå som kriminelle.

For det tredje: «The government must have an overall plan» (ibid., s. 55). En overordnet plan reduserer statens tilbøyelighet til kun å agere reaktivt på opprørernes handlinger. En slik plan skal koordinere alle statens maktmidler, enten de er militære, politiske, sosiale, økonomiske, administrative, eller på andre måter bidrar til å nedkjempe opprøret. Ressursene som myndighetene har til rådighet, vil sjelden strekke til. En overordnet plan bidrar derfor til at de viktigste områdene vektlegges gjennom det som i dag omtales som sektorovergripende tverrprioritering.

For det fjerde: «The government must give priority to defeating the political subversion, not the guerrillas» (ibid., s. 55 – 56). En maoistisk inspirert opprørsbevegelse har en egen evne til å fornye seg. For å lykkes, hevder Thompson, må de politisk motiverte bakmennene som lever sammen med sivilbefolkningen, være et prioritert mål. Dette handler om å fjerne «den gytende fisken som stadig reproducerer seg». Uten bakmenn vil opprørerne gå tomme for forsyninger, rekrutter og etterretning. Samtidig poengteres at den politiske uroen vil vende tilbake dersom ikke befolkningen aktivt bidrar til å isolere opprørerne.

For det femte, hevder Thompson: «In the guerrilla phase of an insurgency, a government must secure its base areas first» (ibid., s. 57). Dette handler om å tilby sikkerhet til en størst mulig andel av befolkningen, samt å sikre viktig infrastruktur og grunnlaget for landets økonomi. Fra et sikkert område vil så de som skal bekjempe opprøret, gradvis kunne utvide sin innsats. Befolkningstette områder er som regel enklest å sikre. Det er dermed større sannsynlighet for å få en tidlig suksess, noe som igjen kan gi folket tro på at opprørsbekjemperen lykkes.

I all hovedsak har David Galula et sammenfallende syn med Thompson. Galulas argumenter fremmes gjennom fire lover som han mener kjennetegner

opprørskriger – lover som grunnleggende teoretiske prinsipper kan utledes fra (2006, s. 52 – 55). Hans første lov hevder at «støtten fra befolkningen er like nødvendig for opprørsbekjemperen som for opprøreren». For å identifisere opprørernes nettverk er man avhengig av god etterretning. I og med at opprørerne lever sammen med sivilbefolkningen, er man avhengig av at folket selv bidrar med informasjon. Opprørsbekjemperens konvensjonelle fortrinn gjør det relativt enkelt å rydde et geografisk område for opprørere. Det krever imidlertid store ressurser å holde området sikkert over tid. Et redusert militært nærvær er mulig først når befolkningen velger å samarbeide. Det viktigste slaget står derfor om å vinne befolkningens tillit.

Galulas andre lov argumenterer for at «støtten fra befolkningen oppnås gjennom en aktiv minoritet». I likhet med Thompson hevder Galula at flertallet av folket vil forholde seg tilnærmet nøytralt. Den som skal bekjempe opprøret, er imidlertid avhengig av den minoriteten som støtter hans sak for å vinne over de nøytrale, samtidig som opprørernes støttespillere må nøytraliseres. Dette kan bare oppnås dersom en fremtid med opprørsbekjemperen fremstår som et bedre alternativ enn at opprørerne tilriver seg makten.

I den tredje loven hevdes det at «støtten fra befolkningen er betinget». Innbyggerne vil ikke aktivt støtte myndighetene i opprørsbekjempelse så lenge trusselen fra opprørerne henger over dem. Den viktigste konsekvensen av denne loven er at sikkerhet for folket må komme først. All verdens gode bistandsprosjekter eller reformer vil ikke overbevise innbyggerne så lenge opprørerne har et grep om befolkningen.

Den fjerde loven argumenterer for at «forståelsen for omfanget av innsatsen og det utømmelige behovet er essensielt». Å fjerne opprørernes grep vil kreve enorme ressurser og langsiktighet. Myndighetene kan derfor ikke gjøre alt samtidig, men må prioritere sin innsats og bygge stein på stein i et langsiktig nasjonsbyggingsprosjekt. «To confine soldiers to purely military functions while urgent and vital tasks have to be done, and nobody else is available to undertake them, would be senseless», hevder Galula (2006, s. 62). Militære styrker må derfor være forberedt på å bli brukt til sivile oppgaver for å imøtekomme folkets forventninger, og for å fylle gapet mellom oppgaver og ressurser. Oppgavene må imidlertid overlates til sivile, hevder Galula, og det så snart som mulig (ibid.).

Å få befolkningen til å velge side er det viktigste målet for begge parter i en opprørskonflikt. Derfor hevder Galula at krigføringsmetoden i hovedsak er politisk (2006, s. 5). All militær, politisk, økonomisk eller annen aktivitet

initiert av myndighetene henger så tett sammen at de ikke kan skilles fra hverandre. Aktivitet på ett område vil påvirke utviklingen i et annet. Galula hevder at den rette balansen i en opprørskonflikt vil være 20 prosent militær aktivitet og 80 prosent politisk.¹⁰ Myndighetenes maktmidler – diplomatiske så vel som militære, økonomiske og sivile – bidrar alle til å nedkjempe opprøret gjennom gjensidig forsterkende vekselvirkninger. Galula hevder sågar at dette ikke er et addisjonsstykke, men et multiplikasjonsstykke der resultatet blir null dersom noen maktmidler ikke brukes. Han anbefaler derfor at en overordnet sjef må styre all aktivitet for å skape ønsket synergi. Hovedansvaret for opprørsbekjempelsen bør imidlertid hvile på den sivile delen av myndighetsapparatet; militær dominans vil være en fallitterklæring som lett kan utnyttes i propagandaøymed av opprørerne (ibid., s. 61 – 63).

Dagens former for moderne opprørsbekjempelse tar åpenbart utgangspunkt i mange av de klassiske postulatene, noe som gjør det vanskelig å etablere et tydelig skille dem mellom. Hva er det så som er nytt?

NATO hevder at fremtidens konflikter vil inneholde parallelle elementer av konvensjonell krigføring, sikkerhetsoperasjoner og fredsbevaring (AJP – 3.4.4, 2011, s. 0111). En slik tilnærming til krig omtales av Frank G. Hoffman (2009) som «hybridkrig», mens Charles Krulak (1999) omtaler fenomenet som «three block war». David Kilcullen er blant dem som hevder at mange av dagens opprørskonflikter best kan kategoriseres som hybridkriger:

... prosecuting the campaign demands an agile mixing of counterinsurgency, counterterrorism, border security, nation-building, and peace enforcement operations, all of which must be underpinned by a robust political strategy... Effective counterinsurgency is a sine qua non for success, but it is still only one component within a truly hybrid conflict (Kilcullen, 2009, s. 152).

Paul et al. (2010, s. 75) har konkludert med at de mest relevante opprørsstrategiene i dag, foruten Maos langvarige revolusjonskrig, er enten en militær tilnærming («military-focused approach»), en urban tilnærming (ofte

¹⁰ Militær aktivitet er selvsagt politisk; det er derfor rimelig å anta at Galula (s. 63) har ment at balanseforholdet skal være 20 prosent militær og 80 prosent sivil aktivitet.

benevnt «urban approach»), eller kombinasjoner av disse. Moderne opprør karakteriseres av en konstant tilpasning, hvor kunnskap overføres på tvers av landegrenser og inspirasjon hentes fra både tidligere opprørskonflikter og organisert kriminalitet. Dette skjedde nok også tidligere, men mye tyder på at økt globalisering og bruk av internett har akselerert denne utviklingen. Når vi skal finne frem til kjerneprinsipper som karakteriserer dagens opprørsbekjempelse, kan det derfor være hensiktsmessig å vurdere klassiske og moderne prinsipper under ett.

De tre doktrinene som denne studien tar utgangspunkt i, har alle en klar knytning til klassisk opprørsbekjempelse. De benytter derfor i stor grad de samme prinsippene eller dekker de samme forholdene i sine respektive definisjoner. Dette blir enda tydeligere når doktrinene sammenlignes i en tabell:

NATO-COIN	US-COIN	UK-COIN
Political Primary	Political factors are primary	Primary of political purpose
	Manage information and expectations	
	Empower the lowest levels	
The struggle against the insurgent is a struggle for the population, not against it	Counterinsurgents must understand the environment	Understand the human terrain
		Gain and maintain popular support
	Use the appropriate level of force	
Relevance of legitimacy	Legitimacy is the main objective	
	Support the host nation	
Intelligence drives operations	Intelligence drives operations	Integration of intelligence
	Learn and adapt	Learn and adapt
Unity of effort	Unity of effort is essential	Unity of effort
Neutralise the insurgent	Insurgents must be isolated from their cause and support	Secure the population Neutralise the insurgent
Prepare for a protected campaign	Counterinsurgents should prepare for a long-term commitment	Prepare for the long term
Security under the rule of law is essential	Security under the rule of law is essential	Operate in accordance with law

Tabell 1: Sammenstilling av NATOs, amerikanske og britiske prinsipper for opprørsbekjempelse

Paul et al. har i sine studier undersøkt hva utfallet har blitt, og hvilke metoder som er benyttet, i avsluttede opprørskonflikter mellom 1980 og 2010. De mener å ha funnet tjue forskjellige tilnærminger til opprørsbekjempelse, og sier videre at datasettet deres gir belegg for å hevde at tolv av disse tilnærmingene gir stor sannsynlighet for at opprørsbekjemperen skal vinne. Klassisk opprørs-

bekjempelse og moderne opprørsbekjempelse (slik den beskrives i FM 3—24) er blant disse metodene (ibid.). Paul et al. hevder også at jo flere av metodene som benyttes samtidig, desto større er sannsynligheten for å lykkes. Det er stor overlapping av prinsipper og praksiser mellom metodene. Prinsippene som de tre doktrinene beskriver, dekker stort sett alle de tolv virkningsfulle metodene.

De tre doktrinene beskriver tilnærmet samme operasjonskonsept, hvor den militære innsatsen er delt inn i de tre fasene «Clear», «Hold» og «Build» (AJP—3.4.4, 2011, s. 0561).¹¹ Thompson (1966, s. 121) beskriver «hold»-fasen som den mest komplekse og kritiske. Opprørsbekjemperen vil sjelden ha ressurser til å skape sikkerhet overalt. Med litt forskjellige ord beskriver derfor doktrinene og klassikerne at man må starte i tilknytning til de store befolkningssentrene og jobbe seg gradvis utover som ringer i vannet, slik en blekkflekk — «inkspot» — brer seg utover et ark.

En befolkningssentrisk tilnærming har imidlertid sine kritikere. Reichborn-Kjennerud et al. (2012, s. 14) hevder at moderne opprørsbekjempelse legger altfor stor vekt på å rette opp svakheter ved dagens befolkningssentriske tilnærming, mens den militære tilnærmingen ikke er tilstrekkelig fiendefokusert. I kjølvannet av konflikten i Irak og Afghanistan på 2000-tallet har også flere kritikere tatt til orde for at vesten ikke lenger har økonomi eller vilje til å påta seg nye store nasjonsbyggingsprosjekter (Manea & Cohen, 2013).

Valg av kjerneprinsipper

Det vil ikke være rom i denne studien for å gjøre en analyse med utgangspunkt i alle prinsippene som er listet opp i tabell 1. Som tabellen viser, er imidlertid flere av prinsippene beskrevet på tilnærmet samme måte i de tre doktrinene. Basert på redegjørelsen over kan det derfor hevdes at prinsippene «political primacy», «relevance of legitimacy», «the struggle against the insurgent is a struggle for the population, not against it», «unity of effort», samt «prepare for the long term», ligger nær kjernen i opprørsbekjempelse.

¹¹ Den britiske doktrinen benytter «shape — secure — develop» som konseptuelt rammeverk (AFM 1—10, 2009, s. 4—3), mens «clear — hold — build» benyttes innenfor rammen av «secure» (ibid., s. 4—14).

Disse kjerneprinsippene vil bli brukt i den videre empiriske analysen og danne utgangspunkt for noen avsluttende konklusjoner.

Kjerneprinsipp 1: Politisk forrang

Politisk forrang («political primacy») tar utgangspunkt i at væpnede opprør har en politisk årsak. Følgelig ligger også nøkkelen til en varig fredsløsning her. De sittende styresmaktene har i realiteten tre valg: å gi etter, å gi litt, eller ikke å gi noen ting. De fleste opprørskonflikter som ender fredelig, gjør det som resultat av en politisk løsning, gjerne i form av et kompromiss mellom partene. All opprørsbekjempelse må derfor ha som utgangspunkt at den sivile og militære innsatsen ikke skal hindre en fremtidig politisk løsning (FM 3–24, 2007, s. 40). Samtidig hevder AJP–3.4.4 (2011, s. 3–20) at den politiske viljen i opprørsbekjempelse ofte regnes av opprørerne for å være de liberale demokratienes akilleshæl. Langvarige og kostbare operasjoner, der de nasjonale interessene er av begrenset verdi, gjør at påvirkning fra den hjemlige politiske opinionen blir stor.

Vi ser altså at politisk forrang kan ha to fasetter. For det første handler det om å finne en politisk løsning som alle parter kan leve med over lengre tid. For det andre handler det om at legitime og tydelige politiske målsetninger er viktige for å sikre politisk oppslutning og vilje til å stå løpet ut, og for å holde alliansen sammen. Resultatet er at nasjoner som bidrar til opprørsbekjempelse, ofte har sprikende nasjonale agendaer og mål. Dette kan være en av forklaringene på hvorfor deltakende stater har ulik praksis innen opprørsbekjempelse.

Et av de viktigste bidragene fra general og militærteoretiker Carl von Clausewitz er hans beskrivelse av «the primacy of policy»:

...if (...) war has its root in a political object, then naturally this original motive which called it into existence should also continue the first and highest consideration in its conduct (Clausewitz, ed. Rapoport, 1968, s. 119).¹²

¹² Klassikeren *On War* (orig. *Vom Kriege*) ble først publisert posthumt i 1832, og oppsummerer blant mye annet Clausewitz' erfaringer fra Napoleonskrigene.

Uheldigvis dempes ofte dette budskapet av det mer kjente sitatet i påfølgende avsnitt: «War is a mere continuation of policy by other means» (ibid.). General Rupert Smith (2006, s. 58) hevder at også dette siste sitatet har vært gjenstand for to vanlige feiltolkninger: for det første en oppfatning av at det finnes et punkt hvor politikken og diplomatiet opphører og krig overtar, mens Clausewitz i det første sitatet indikerer at dette er parallelle aktiviteter. For det andre er det dannet en oppfatning av at de politiske og militære mål er identiske, mens Clausewitz derimot fremhever dem som separate, men relatert til hverandre. For den militære komponenten betyr dette at alle operasjoner må ses på som del av en helhetlig tilnærming, en såkalt «comprehensive approach», hvor støtten til de overordnede politiske målene er det viktigste:

Military force when employed has only two immediate effects: it kills people and destroys things. Whether or not this death and destruction serve to achieve the overarching or political purpose the force was intended to achieve depends on the choice of targets or objectives all within the broader context of the operation (Smith, 2006, s. 6).

Sitatet indikerer at nytteverdien av militær maktbruk ligger både i en god forståelse av den kontekst som maktmidlet skal benyttes i, og i en gjensidig forståelse på politisk såvel som militært hold av hva det militære maktmidlet kan oppnå. For å analysere den militære evnen til å gjennomføre opprørsbekjempelse, kan det være hensiktsmessig å utlede noen indikatorer for hvorvidt prinsippet ivaretas. Basert på den teoretiske redegjørelsen så langt kan følgende indikatorer være relevante:

- politisk nivå sanksjonerer de militære operasjonene
- politisk nivå gir politiske føringer for, og deltar i planlegging av operasjoner
- operasjonene søker å løse de underliggende årsakene til opprøret

Kjerneprinsipp 2: Legitimitet

Legitimitet («relevance of legitimacy») omtales ofte som opprørsbekjempelsens viktigste målsetning (FM 3–24, 2007, s. 37). I befolkningssentrisk opprørsbekjempelse innebærer legitimitet at vertsnasjonen og dens eksterne bidragsytere enten er, eller jobber for å bli, bredt akseptert. Deres inngripen må med andre ord anses som rettmessig, adekvat og nødvendig. Legitimitet i befolkningen er en forutsetning for å få folket til å gjøre det myndighetene ønsker, uten omfattende bruk av tvangsmidler. Dette kan blant annet skje ved å fremme effektivt styresett, antikorrupsjonsarbeid, befolkningens sikkerhet, eller gi tilbud om bedre ytelser innen utdanning, rettsvesen, helsestell og renovasjon.

Thompson (1966, s. 51) påpeker at det også er mulig å vinne befolkningens tillit og støtte ved å gi den noe å tape. Gjennom bistand og utviklingsprosjekter kan tilliten og legitimiteten til styresmaktene styrkes. Befolkningen tvinges så å si ned fra gjerdet og til å velge styresmaktenes side.

Militære operasjoner må alltid søke å øke vertsnasjonens legitimitet. FM 3–24 (2007, s. 38) har forslag til flere indikatorer som kan brukes til å analysere myndighetenes legitimitet. Det kan selvsagt diskuteres om disse indikatorene i for stor grad har et etnosentrisk perspektiv, og om denne formen for legitimitet har lik relevans i alle typer samfunn. De mest relevante måleparameterne som kan utledes for den militære komponenten anses imidlertid å være:

- operasjonene bidrar til oppfatningen av økt sikkerhet i befolkningen
- operasjonene bidrar til en kulturelt akseptabel politisk, økonomisk og sosial utvikling
- omfanget av korrupsjon er på, og holdes på, et kulturelt akseptabelt nivå

Kjerneprinsipp 3: Kampen om befolkningen

Kampen om befolkningen («the struggle against the insurgent is a struggle for the population, not against it») berører kjernen i de fleste opprørskonflikter, og henger nøye sammen med kampen om legitimitet. Et viktig element for å vinne befolkningens tillit er å skape et narrativ som kan motvirke

opprørernes propaganda, og som kan bidra til å håndtere befolkningens forventninger. Opprørerne kan både love og lyve, mens myndighetene og opprørsbekjemperne må innfri løfter og være sannferdige. De viktigste forventningene som befolkningen har til myndighetene, må innfris dersom tilliten i samfunnskontrakten skal bevares.

Overdreven voldsbruk eller sikkerhetsoperasjoner som rammer sivilbefolkningen hardt, vil kunne bidra til at folket mister tilliten til opprørsbekjemperne. Dersom tilliten skal opprettholdes, må opprørsbekjemperne derfor komme tett på befolkningen, slik at innbyggerne får tilgang til informasjon og befolkningens sikkerhet kan ivaretas. For militære styrker innebærer dette oftest innsats med små enheter, altså enheter som kan være til stede og leve blant befolkningen, dog med økt risiko som konsekvens. Operasjoner må således vurderes ut fra hvilken effekt de antas å ha på befolkningen, ikke bare opprørerne (AJP – 3.4.4, 2011, s. 3 – 21).

Dersom opprørsbekjemperne skal lykkes, kreves det også tilgang på et betydelig antall sikkerhetsstyrker i ulike kategorier. Litteraturen på området er imidlertid sprikende med hensyn til hva som er tilstrekkelig og hvordan dette skal måles. T. E. Lawrence hevdet i sin opprørsanalyse i 1920 at antallet sikkerhetsstyrker må ses i sammenheng med størrelsen på operasjonsområdet (Lawrence, 1990). Galula (2006, s. 21) hevder at det kreves mellom 10 og 20 opprørsbekjempere per opprører. FM 3–24 (2007, s. 23) hevder at troppetettheten («troop density») må måles i forhold til befolkningen som skal beskyttes, og angir et styrkeforhold på 20 opprørsbekjempere per 1000 innbyggere for å være et minimum.

Det finnes imidlertid dem som er svært skeptiske til at et stort antall opprørsbekjempere bidrar til å løse konflikten (Friedman, 2011, s. 563). Skeptikerne hevder gjerne at for mange opprørsbekjempere kan øke faren for en voldsspiral, noe som igjen kan gå ut over det folket de er satt til å beskytte. Andre hevder at utenlandske sikkerhetsstyrker av et visst omfang fort kan oppfattes som okkupanter og dessuten hindre utviklingen av egne nasjonale sikkerhetsstyrker. De som argumenterer for et sterkt nærvær, trekker gjerne frem at det øker myndighetenes evne til å beskytte større befolkningsgrupper. Troppene kan bistå i leveranser av sivile basistjenester og så å si overtale folket til å velge side. Jeffrey Friedman (2011, s. 572) har i sin studie av 171 opprørskonflikter etter første verdenskrig funnet en positiv sammenheng mellom antall opprørsbekjempere og befolkningsstørrelsen. Samtidig har han vist at det ikke finnes empirisk belegg for et numerisk

knepunkt i styrkeforhold. Det er derfor ikke grunnlag for å bruke en fast tommelfingerregel for dette styrkeforholdet.

Friedman (ibid.) har også funnet belegg for at lokale sikkerhetsstyrker oppnår større suksess enn utenlandske, men at utfallet da er mer usikkert. Et kjent utsagn som vrir på en aforisme av T. E. Lawrence indikerer det samme: «It is better to let them do it themselves imperfectly, than do it yourself perfectly. It is their country, their way, and our time is short».¹³ Dette sitatet er nærmest blitt et mantra i opplæring og trening av lokale sikkerhetsstyrker. Begrunnelsen er at en vaktmann som passer på sin egen familie, gjør det bedre enn en utenlandsk soldat, fordi det kan være hans egne barn som rammes om han ikke gjør en skikkelig jobb. Samtidig kan det virke selvmot-sigende å bruke ressurser på å utdanne lokale sikkerhetsstyrker til en vestlig tilnærming, som de allikevel ikke har vilje til eller grunnlag for å fortsette med den dagen de vestlige styrkene trekker seg ut. Friedman (2011, s. 588) finner i sin studie belegg for at sikkerhetsstyrker som brukes slik teorien foreskriver — med opprørsbekjempere som lever og arbeider i små forband blant lokalbefolkningen, og konsentrerer seg om å skape sikkerhet i små områder av gangen — har størst sannsynlighet for å lykkes.

Hensiktsmessige indikatorer for hvorvidt dette prinsippet ivaretas av den militære komponenten, synes derfor å være:

- minimum bruk av makt benyttes for å unngå utilsiktet skade — såkalt «collateral damage»
- befolkningen holdes orientert om operasjoner i sitt nærområde for å avklare forventninger
- sikkerhetsstyrkene bor og arbeider tett på befolkningen

¹³ Originalsitatet skal være hentet fra Lawrences «27 Articles», som ble publisert i *Arab Bulletin* 20. august 1917, og lyder slik: «Do not try to do too much with your own hands. Better the Arabs do it tolerably than you do it perfectly. It is their war, and you are to help them, not to win it for them» (Bubalo, 2007).

Kjerneprinsipp 4: Enhetlig innsats

Enhetlig innsats («unity of effort») handler om at alle virkemidler som settes inn for å håndtere et opprør, eller konsekvensene av dette, må trekke i samme retning. Aktørene kan imidlertid ha ganske forskjellige tilnærminger og målsetninger, noe som gjør enhetlig innsats vanskelig. Minimumskriteriet er at aktørene ikke skal være, eller fremstå, ødeleggende for hverandre; dette kan øke misnøyen i folket og styrke opprørernes propaganda. Dette gjelder både på tvers av deltakende nasjoner i en allianse, mellom vertsnasjonen og den internasjonale assistansen, mellom sivile og militære, og på tvers av statlige etater og funksjoner. Et viktig element for å få til dette er en felles strategi som baserer seg på en felles forståelse av hva som er problemet, hva som må gjøres og hva som skal oppnås.

I en ideell verden skulle alle aktørene ha stått under en sivil sjef som sikret samordning og gjensidig nytte mellom sivil og militær innsats (Galula, 2006, s. 61–63). En slik løsning har imidlertid vist seg vanskelig i praksis. Viktige aktører som media, lokale maktpersoner, stammer og familier, private firmaer og enkelte humanitære organisasjoner er ganske enkelt ikke villige til å innordne seg et bestemt politisk regime eller en statlig myndighet. Dialog, eller i det minste en pragmatisk sameksistens, er derfor nødvendig. Utstrakt bruk av liaisons eller frivillig deltakelse i fora der budskap, sikkerhetsinformasjon, oppgaver og mål kan bli diskutert og samordnet, må da etterstrebes. Galula foreskriver to modeller for å sikre enhetlig innsats: enten at opprørsbekjempelsen koordineres gjennom bruk av komiteer på alle nivåer der sivile og militære interesser er til stede, eller gjennom integrerte staber (ibid., s. 64).

«In COIN it is always preferred for civilians to perform civilian tasks», hevder FM 3–24 (2007, s. 67). Lignende uttalelser finnes i de øvrige opprørsbekjempelsesdoktrinene. De sivile ressursene strekker imidlertid ikke alltid til for å dekke befolkningens behov; sikkerhetssituasjonen kan gjøre arbeidet vanskelig eller sågar umulig. På militært hold hersker ofte en legitim frykt for at sammenbrudd i grunnleggende samfunnstjenester kan vekke økt misnøye i befolkningen, og dermed gi økt oppslutning til opprørerne. Dette vil igjen gjøre sivil bistandsarbeid enda vanskeligere. Spørsmålet blir da hva som bør komme først, sikkerhet eller bistand? De to funksjonene henger ifølge teorien tett sammen og kan ikke ses separat. Som tidligere nevnt hevder Galula derfor at militære styrker må være beredt på å bli brukt til sivile oppgaver, både for å imøtekomme forventningene i befolkningen og for å fylle gapet mellom oppgaver og ressurser. Oppgavene må imidlertid overlates til sivile så snart som mulig (Galula, 2006, s. 62).

Hensiktsmessige indikatorer for hvorvidt dette prinsippet ivaretas av den militære komponenten, kan derfor være:

- sikkerhetsoperasjoner koordineres med øvrige aktører i operasjonsområdet
- sikkerhetsoperasjoner støttes av andre virkemidler og vice versa ved behov
- militære styrker er del av en «comprehensive approach»

Kjerneprinsipp 5: Langsiktighet

Langsiktighet («prepare for the long term») betyr at opprørskonflikter er langvarige i sin natur. De kan i en viss forstand være «billige» å utkjempe for opprørerne, og ekstremt kostbare i form av menneskelige og økonomiske kostnader for opprørsbekjemperne. General David Petraeus skal ha uttrykt det slik til president Obama:

You have to recognize also that I don't think you win this war. I think you keep fighting. It's a little bit like Iraq, actually. Iraq is a bit of a metaphor for this. Yes, there has been enormous progress in Iraq. But there are still horrific attacks in Iraq, and you have to stay vigilant. You have to stay after it. This is the kind of fight we're in for the rest of our lives and probably our kids' lives (Woodward, 2010, s. 332 – 333).

Ordspillet «Dere har klokkene, vi har tiden» tillegges ofte en anonym Talibankriger (Yousafzai & Moreau, 2011) og er betegnende for betydningen av å forberede seg på en langvarig konflikt. For det første vil en langvarig konflikt være svært kostbar og tære på den politiske viljen hos statene som støtter myndighetene. Opprørsbekjemperens evne og vilje til å håndtere motgang og egne tap, både militært og politisk, er derfor av stor betydning. For det andre vil en langvarig konflikt gjøre det mulig for opprørerne å samle støtte og bygge opp robuste strukturer som på lengre sikt kan utfordre myndighetenes maktmonopol. Befolkningen vil miste troen på myndighetenes manglende evne til å levere sikkerhet og andre nødvendige samfunnsfunksjoner; den

vil derfor se seg om etter andre alternativer. På denne måten kan opprørerne vinne konflikten ved å unngå å tape.¹⁴ En amerikansk RAND-studie av alle opprørskonflikter siden 1945 har vist at

... successful counterinsurgency campaigns last for an average of 14 years, and unsuccessful ones last for an average of 11 years.(...) Insurgencies can also have long tails: Approximately 25 percent of insurgencies won by the government and 11 percent won by insurgents last more than 20 years (Jones, 2008, s. 10).

Det er altså avgjørende at opprørsbekjemperen fra første dag forbereder seg på at konflikten kan bli langvarig. Opprørsbekjemperen må være innstilt på at nasjonsbyggingsprosjektet kan måtte fortsette selv lenge etter at opprørerne er nedkjempet, nettopp for å få bukt med de underliggende årsakene til opprøret, og for å hindre at det gis næring til nye konflikter. Selv om befolkningen sympatiserer med styresmaktene, så vil de ikke aktivt støtte myndighetene med mindre de er overbevist om at opprørsbekjemperne har midler, evner, utholdenhet og vilje til å vinne (FM 3–24, 2007, s. 43). For vestlige land handler dette like mye om å sikre støtte til operasjonen på hjemmebane som det handler om å overbevise den rammede befolkningen om at de vil stå løpet ut (AJP–3.4.4, 2011, s. 3–20).

For de militære styrkene innebærer dette prinsippet at de må bygge støttestruktur og fasiliteter for et langvarig oppdrag. Samtidig må de tenke langsiktig ved å avpasse innsatsen til et tempo som det er mulig å holde ved like over tid, og som det er mulig å understøtte med stadig nytt personell og materiell (FM 3–24, 2007, s. 43). Denne ressurstilgangen er som oftest svært avhengig av den politiske viljen på hjemmebane.

Hensiktsmessige indikatorer for hvorvidt dette prinsippet ivaretas av den militære komponenten, synes å være:

- evne og vilje til å tåle tap
- ivaretagelse av langsiktighet i planleggingen
- etablering av varig infra- og støttestruktur i operasjonsområdet

¹⁴ Begrepet «vinne ved å unngå å tape» ble lansert av Henry Kissinger som beskrivelse av den nordvietnamesiske taktikken under Vietnamkrigen (Kissinger, 1969, s. 214).

Kapittel 3

Politisk vilje til opprørsbekjempelse?

I forrige kapittel utledet vi fem kjernepinsipper for opprørsbekjempelse. Med utgangspunkt i disse prinsippene er målet med dette kapitlet å gjennomføre en politisk-strategisk analyse av Norges politiske vilje til å omsette opprørsbekjempelse i praksis. Innledningsvis beskrives noen generelle særtrekk ved Norges sikkerhets-, bistands- og utenrikspolitikk. Dette fungerer som bakteppe når vi deretter drøfter hvorvidt det var politisk vilje i Stoltenberg-regjeringen til å etterleve den allierte strategien i Afghanistan mellom 2006 og 2012.

Innenrikspolitisk bakteppe: den norske modellen

En rekke forskere og akademikere har vist at motivasjonen og argumentasjonen for norsk engasjementspolitikk i etterkrigstiden har beveget seg i spenningsfeltet mellom altruisme og egeninteresse (Bøifot, 2007; Coning et al., 2009; L. Kristoffersen, 2009; Thune & Ulriksen, 2002). Virkemidlene og metodene som benyttes er imidlertid mer omdiskuterte. Det er likevel bred enighet om at effektiv konflikthåndtering krever «a multi-dimensional, comprehensive, system-wide or integrated approach» (Coning et al., 2009, s. 11). For å sitere utenriksminister (2005 – 2012) Jonas Gahr Støre:

Decades of experience has taught us this lesson: We need a comprehensive, multidimensional approach to peace-keeping: stronger emphasis on human security; better recognition of the links between security and development; and stronger emphasis on measures to protect civilians (Støre, 2009).

Implisitt i Støres uttalelse ligger erkjennelsen av at dagens konflikter oftest er så komplekse at en enkelt aktør ikke er i stand til å håndtere problemet alene. Internasjonale institusjoner og statlige og ikke-statlige aktører har ulike forutsetninger for å håndtere ulike sider ved konfliktene. Norge har vært en pådriver både i FN og i NATO for en større samordning av politiske, økonomiske, militære og sivile virkemidler (Coning et al., 2009, s. 9; Ekhaugen, 2011). NATO bruker terminologien «comprehensive approach» om en slik type samordning; i en nasjonal kontekst omtales gjerne samordningen som en såkalt «whole-of-government approach». På norsk brukes oftest begrepet «helhetlig tilnærming». Dette beskriver en koordinering og samordning av statlig innsats som skal skape sektorovergripende synergier slik at det internasjonale samfunn kan yte effektiv bistand. Siktemålet med dette er å stabilisere konfliktområdet gjennom blant annet å etablere nødvendige samfunnsinstitusjoner (Forsvarsdepartementet, 2009).

Collier et al. (2003) hevder imidlertid i sin forskning at krig begrenser utvikling, og motsatt: at utvikling vil begrense krig. Det er således ingen urimelig påstand når NORAD (2012, s. 31) hevder at sterke demokratiske stater som kan bekjempe fattigdom er det beste virkemidlet for å hindre at Afghanistan på nytt blir et fristed for terrorisme.

En helhetlig tilnærming til konflikter er imidlertid ikke uproblematisk, og det er de senere årene gjort mye forskning på temaet. Eide et al. (2005) har pekt på tre dilemmaer som ofte trekkes frem: det humanitære dilemmaet, menneskerettighetsdilemmaet og dilemmaet knyttet til lokalt eierskap. Coning og Friis (2011) hevder at forskjeller i aktørenes mandat, verdier og interesser, motsetninger mellom kort- og langsiktige perspektiver, samt dårlig implementering av tilnærmingen, er blant forklaringene på hvorfor helhetlig tilnærming har vært vanskelig å få til i praksis. Baumann (2008) fremhever blant annet forskjeller i organisasjonskultur, byråkratisk «revirpissing» og manglende ressursallokering som sannsynlige årsaker til samordningsproblemene. Berdal (2009) tilføyer at vanskelighetene med å implementere en slik tilnærming ofte undervurderes.

Erkjennelsen av behovet for og potensialet ved en samordning har ledet til utviklingen av en uformell og fleksibel samarbeidsmodell mellom den norske stat og norske ikke-statlige aktører. Dette omtales ofte som «den norske modellen» (Coning et al., 2009, s. 23). Modellen utnytter småstatens fortrinn som fredsforhandler og kjennetegnes av et nært samarbeid mellom norske statlige myndigheter, akademiske institusjoner og ikke-statlige humanitære organisasjoner (Utenriksdepartementet, 2000). Fordi Norge er et lite land uten kolonifortid og stormaktsinteresser, og fordi landets organisasjoner har drevet fredsarbeid i mange år, er det som regel få parter i konfliktområder som har noe imot Norges fredsarbeid og bistand. I tillegg utnytter den norske modellen et nettverk av norske nøkkelpersoner fra private organisasjoner, forskningsmiljøer og utenriktjeneste som kan tilby utradisjonelle og uformelle diplomatiske kanaler. Samtidig preges modellen av en vilje og evne til å jobbe langsiktig. Den norske modellen tar denne tilnærmingen til freds- og bistandsarbeid lengre enn noen andre land, hevder Terje Tvedt (2006, s. 84).

Et særtrekk ved den norske modellen er at UD tildeler bistandsmidler direkte til bistands- og humanitære aktører, samt forskningsinstitusjoner. Disse aktørene bidrar dermed direkte til økt norsk utenrikspolitisk innflytelse. Et annet særtrekk ved den norske modellen er ifølge Tvedt en «elitesirkulasjon» mellom bistandsorganisasjoner, forskning og politikk. Han fremhever at personer som Jonas Gahr Støre, Espen Barth Eide, Jan Egeland med flere sirkulerer fra den ene institusjonen til den andre. Denne eliten opptrer på alle sider av bordet, noe som har gitt bistandsaktørene en meget sterk posisjon i norsk politikk (ibid., s.77).

Tvedt hevder på den ene side at en konsekvens av den norske modellen er at staten gradvis har invadert organisasjonene og forskningsinstituttene. Dette gjør at man kan stille spørsmål ved deres etiske grunnlag og selvstendige stilling. På den annen side hevder han at elitesirkulasjonen har medført at staten ikke lenger har et utenrikspolitisk monopol.

Til tross for disse betenkelighetene er det stor innenrikspolitisk enighet om å videreføre den norske modellen (ibid., s. 78). Norges uskyldige fremtoning som fredelig småstat har gjort det akseptabelt for bistandsorganisasjoner og forskningsinstitusjoner å være tilknyttet og finansiert av staten, uten samtidig å miste sin «non-governmental status» (Coning et al., 2009, s. 25). Imidlertid har Norges rolle i Afghanistan, hvor landet assosieres og likestilles med NATO og USA, komplisert dette samspillet. Rollen og fortrinnet som småstat utvannes, og dette gjør det utfordrende å arbeide innenfor den norske modellen.

De vestlige opprørsbekjempelsesdoktrinene har identifisert sammenhengen mellom bistand og sikkerhet, og har således bidratt til en militarisering av bistands- og utviklingsarbeidet (Egnell, 2008; Moseley, 2009). Militariseringen har ført til debatter om skillet mellom sivil og militær virksomhet, og i Afghanistan-debatten er temperaturen særlig høy. Dette skyldes at de militære styrkenes klare politiske mandat er å bidra til at sentralregjeringens rekkevidde og innflytelse økes. De militære styrkene vil dermed på en eller annen måte også bli involvert i eller koblet til bistands- og utviklingsprosjekter. Det kan synes som om den rollen Norge har hatt som «lead nation» i Faryab provins, både har stått i kontrast til det norske selvbildet som fredsnasjon, komplisert samspillet mellom den norske stat og norske ikke-statlige aktører i den norske modellen, og nødvendiggjort en ny norsk helhetlig tilnærming til konflikten i Afghanistan.

I en beskrivelse av det innenrikspolitiske bakteppet er det vanskelig å komme utenom Stoltenberg-regjeringens sammensetning, og spesielt den betydningen Sosialistisk Venstreparti har hatt for norsk Afghanistan-politikk. Enkelte har sågar hevdet at SV har hatt vetorett i Afghanistan-spørsmål (Dagbladet, 2008; Nygaard et al., 2007).

Det kan argumenteres for at et av de viktigste grepene Norge har tatt i forbindelse med Afghanistan-politikken, er etableringen av det såkalte Afghanistan-forumet. Forumet springer ut av den senere utenriksminister Espen Barth Eides oppdrag i 2005, da han ledet utarbeidelsen av en rapport om FNs «integrated missions» (Eide et al., 2005). Med bakgrunn i denne kunnskapen tok Eide initiativ til formalisering av en norsk «whole-of-government-tilnærming» i form av et Afghanistan-forum (Coning et al., 2009, s. 26).

Afghanistan-forumet utgjøres av statssekretærene fra de departementene som på en eller annen måte bidrar i Afghanistan.¹⁵ Afghanistan-spørsmål blir først behandlet sektorvis i byråkratiet og deretter fremmet til Afghanistan-forumet for behandling. Forumet gir rom for aktørenes ulike tilnærminger og perspektiver, slik at disse kan integreres i en helhetlig norsk tilnærming til Afghanistan-konflikten. Dermed kan interessekonfliktene og de ulike synene mellom norske aktører avstemmes og eventuelt korrigeres. Forumet oppsummerer sin behandling i regjeringsnotater, som legges frem for politisk beslutning i statsråd (ibid., s. 27).

¹⁵ Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Statsministerens kontor (Utenriksdepartementet, 2012b).

Den såkalte Faryab-strategien (Utenriksdepartementet et al., 2009), som gir retning og føringer for Norges innsats i Faryab, er et konkret produkt av Afghanistan-forumet. Dokumentet har fått en blandet mottakelse; det hevdes å være for banalt, overordnet og generelt til å gi en meningsfull retning for norsk innsats i Afghanistan (Halsne, 2013; Matlary, 2009b; Ravndal, 2009). Strategidokumentet har muligens bidratt til å samordne norsk aktivitet i Faryab, men har neppe bidratt i vesentlig grad til en samordning med kampanjeplanen til ISAF (NATOs International Security Assistance Force) eller afghanske myndigheter.

Mot dette bakteppet kan vi spørre: Hvordan kommer de teoretiske kjerneprinsippene for opprørsbekjempelse til uttrykk i en norsk politisk kontekst?

Kjerneprinsipp 1: Politisk forrang

Norges rolle som småstat og fredsmekler har gjort det naturlig for landet å snakke med alle parter i en konflikt, selv når andre allierte har kritisert en slik dialog. Selv om UD ikke har ønsket å kommentere det, hevder flere kilder at Norge også har vært en pådriver for dialog mellom Taliban, afghanske myndigheter og vesten (Latifi, 2013). Den tidligere afghanske presidenten og leder for det afghanske Høyrådet for fred, Burhanuddin Rabbani, hevdet få måneder før han ble drept i 2011 at norske myndigheter flere ganger inviterte delegasjoner fra Taliban til samtaler i Norge, og at Norge brukte mye penger på dette (NTB, 2011). Norges ønske om å bidra til denne typen freds- og forsoningsprosesser kan tolkes både i et altruistisk lys og i et nyttemaksimerende lys. Jan Egeland hevder eksempelvis at Norges lederrolle i konflikten mellom palestinerne og Israel har gitt norske politikere en tilgang til verdens mektigste ledere som få andre land på Norges størrelse kan håpe på (Vinding & Wold, 2013). I disse møtene drøftes selvsagt Midtøsten-spørsmålet, men også andre temaer som er viktige for Norge (ibid.). En tilsvarende lederrolle i Afghanistan-konflikten ville ha gitt Norge en betydelig politisk gevinst.

Flere har påpekt det etiske dilemmaet som ligger i å føre samtaler med, og reintegrere, Taliban og andre opprørsgrupper som har alvorlige menneskerettighetsbrudd og forbrytelser i det afghanske samfunnet på samvittigheten (Armanshahr, 2011; Matlary, 2009c). Andre har tatt til orde

for at et «skittent kompromiss» antagelig er helt nødvendig for å få slutt på konflikten i Afghanistan. Tidligere utenriksminister Støre og tidligere spesialutsending for FN til Afghanistan, Kai Eide, er blant dem som har pekt på nødvendigheten av en politisk løsning for å få varig fred, selv om dette kan innebære dialog med tidligere Taliban-topper (Akerhaug, 2010). Tilsynelatende har norske politikere forståelse for at denne dialogen kan medføre at enkelte av de tradisjonelle norske idealistiske målsetningene, som demokrati og kvinneverettigheter, må vike eller nedtones for å oppnå et slikt nødvendig kompromiss (Lurås, 2009a).

Et viktig aspekt ved kjerneprinsippet politisk forrang (se kapittel 2) er å sikre bred politisk oppslutning og vilje til å tåle opprørskonfliktens slitasje, både som del av alliansen og i den norske befolkningen. Karsten Friis (2010) hevder at argumentasjonen for hvorfor og hvordan man skal delta i Afghanistan-konflikten avhenger av hvilket verdensbilde man har. Han mener å kunne spore tre forskjellige diskurser, nemlig en militær, en humanitær og en statsbyggingsdiskurs. For personer som identifiserer seg innenfor en av disse diskursene, vil det nærmest kreve en kopernikansk vending å endre begrunnelsen for hvorfor Norge skal delta i konflikten. Flere forskere har vist hvordan norsk argumentasjon for involvering i Afghanistan har endret seg over tid (Bøifot, 2007; Halsne, 2013; Lurås, 2009b).

Statsminister (2005–2013) Jens Stoltenberg listet i en kronikk i 2007 opp de viktigste grunnene til at Norge er i Afghanistan: (1) å stabilisere landet og bidra til sikkerhet, (2) å gi landets befolkning skole, helse og andre grunnleggende tjenester, og (3) å gi hele landet et bedre styresett og fungerende institusjoner. Disse argumentene dekker for så vidt alle tre diskursene som Friis beskriver, og et bredt lag av befolkningen kunne dermed identifisere seg med statsministerens argumentasjon. Dagens retorikk fokuserer i større grad på målsetninger som å hindre at Afghanistan på nytt blir et arnested for internasjonal terrorisme (De Rosa, 2012).

Dreiningen i argumentasjon kan tolkes som om de tre diskurskategoriene til Friis har varierende gjennomslag. En annen tolkning er at det har skjedd en reell retorisk dreining fra altruistiske og idealistiske til mer egoistiske målsetninger, som avspeiler at Afghanistan-konflikten handler om vår egen sikkerhet. Den retoriske dreiningen har trolig vært forårsaket både av en økt forståelse for konfliktens kompleksitet og nødvendigheten av å sikre støtten i egen befolkning.

En delkonklusjon utledet av dette kjerneprinsippet er følgende argument: Dersom politikken skal ha forrang, må det komme tydelige politiske styringssignaler. Det må være en form for koordinering eller styring av aktørene helt ned på utøvende nivå, hvor en politisk ansvarlig sitter i førersetet. I prinsippet er dette ivaretatt på politisk-strategisk nivå gjennom Afghanistan-forumet. Lilland-utvalgets rapport (2010, s. 4–8) gir imidlertid inntrykk av at dette ikke har materialisert seg på tilsvarende måte på nivåene under departementene.¹⁶

Kjerneprinsipp 2: Legitimitet

Mange år med krig har ført til at de offentlige institusjonene i Afghanistan har brutt sammen og fungerer svært dårlig. Dette gjelder både de institusjonene som skal yte tjenester til befolkningen, som for eksempel utdanningssektoren, helse- og rettsvesen, og de som skal sørge for lov, orden og sikkerhet, som politi, rettsvesen og hær. En stor andel av den norske støtten har som formål å bidra til afghanske institusjoner blir bedre og sterkere, slik at afghanerne selv kan ta ansvar for sikkerhet og utvikling i landet (Utenriksdepartementet, 2012d).

I tråd med teorigrunnlaget fremstilt i kapittel 2 kan sitatet over indikere at Norge i stor grad har vist politisk vilje til å bygge opp under legitimiteten til de afghanske styresmaktene. Dette kommer blant annet til uttrykk gjennom betydelige økonomiske bidrag til utvikling av et godt styresett og til anti-korrupsjonsarbeid i regi av organisasjoner som FN og Verdensbanken. Denne tilnærmingen kan tolkes i lys av en norsk «default»-posisjon, der Norge ønsker å maksimere den internasjonale innflytelsen og støtte opp under multilaterale organisasjoner. I praksis har imidlertid hovedtyngden av innsatsen vært rettet mot det nasjonale nivået i Kabul. Dermed har innsatsen bare indirekte bidratt til opprørsbekjempelse i Faryab, hvor Norge har hatt et militært hovedansvar.

¹⁶ Forsvarsjefen ga i 2009 generalmajor i Hæren, Jon B. Lilland, i oppdrag å lede et utvalg som skulle lage en anbefaling for hvordan helhetlig innsats i Afghanistan kunne iverksettes innad i Forsvaret.

Ståle Ulriksen (2010, s. 2 – 3) hevder at makten i Afghanistan og Faryab kan fordeles på tre systemer. Det første systemet er moderne i vestlig forstand og representeres ved embetspersonell som utpekes av presidenten. Dets maktfundament ligger først og fremst i Afghan National Army (ANA), Afghan National Police (ANP) og andre elementer fra justissektoren, som fengselsvesen og domstoler. Det andre systemet er tuftet på lokale og regionale krigsher- rer som praktiserer et føydalt styresett, og som er i stand til å mønstre både politisk oppslutning og militær milits ved behov. Det tredje systemet er det tradisjonelle afghanske styresettet med shuraer og jirgaer,¹⁷ som sannsynligvis utgjør den vanligste måten å håndtere konflikter og uenigheter på. Det er sterke maktpolitiske motsetninger mellom de tre systemene. Norges politiske involvering i konflikten begrenses i hovedsak til det moderne systemet, et system som ofte anses å ha minst legitimitet i Faryab.

Norge har i sin offisielle dialog med Afghanistan vektlagt kampen mot kor- rupsjon, og norsk innsats på dette området har primært vært innrettet mot det nasjonale nivået (Utenriksdepartementet, 2012d). Anti-korrupsjonsarbeid og utvikling av et velfungerende styresett i Faryab har i realiteten hatt lav prioritet fra norsk politisk hold. ANP beskyldes av flere kritikere for kor- rupsjon, ulovlig skattelegging, involvering i narkotikatrafikk og annen kriminalitet (Bauck et al., 2007; Røssum, 2013). Samtidig er politiet den myndighetsstrukturen som oftest har tette kontakt med befolkningen. Det viktigste grepet for å bekjempe korrupsjon i Faryab ville sannsynligvis være et tettere samarbeid og økt innsats for å utdanne ANP i provinsen.

Stortinget har lagt en begrensning på at maksimalt én prosent av den norske politistyrken kan delta i utenlandsoperasjoner til enhver tid.¹⁸ Politidirektoratet har hatt store rekrutteringsutfordringer, og norske polititjenestemenn skal dessuten fordeles på flere internasjonale operasjoner. Siden 2004 har omtrent 170 polititjenestemenn tjenestegjort i Afghanistan; de siste ble trukket ut i juli 2012 (Politidirektoratet, 2012). Polititjenestemennene har tjenestegjort i en rekke forskjellige instanser i Afghanistan, og bare et fåtall har arbeidet med utvikling av politi og justisvesen i Faryab. USA kom i 2010 Norge delvis til unnsetning ved at de satte inn et militært styrkebidrag på cirka 700

¹⁷ Med uttrykket «shura» menes et eldreråd på landsby- og distriktsnivå, mens uttrykket «jirga» i tradisjonell forstand forstås som et stammeråd.

¹⁸ Politidirektoratet (2013) oppgir at politi- og lensmannsetaten i Norge har omtrent 13 000 ansatte, hvilket skulle tilsi maksimalt 130 polititjenestemenn i utenlandsoperasjoner til enhver tid.

soldater som skulle utdanne og følge opp ANP i Faryab (Ulriksen, 2010, s. 2). Det amerikanske personellet kommer imidlertid fra regulære militære avdelinger, og har liten eller ingen politierfaring.¹⁹

På denne bakgrunn kan det hevdes at norsk innsats til støtte for ANP i Faryab sannsynligvis har vært utilstrekkelig og ikke i nevneverdig grad bidratt til økt legitimitet. Legitimiteten har imidlertid trolig økt som følge av utviklingen i den afghanske hæren (ANA), som i langt større grad fremstår som relativt godt trent, utrustet og i stand til selvstendig å gjennomføre militære operasjoner i deler av landet. Enkelte hevder imidlertid at utrustning, utdanning og organisering av hæren har vært for konvensjonell, noe som gjør ANA mindre egnet til å drive befolkningssentrisk opprørsbekjempelse (Ulriksen, 2010, s. 7). Utrustning og organisering er for så vidt sentralt styrt, men Norge har hatt en vesentlig innflytelse på hvordan styrken i Faryab er blitt trent. Som vist i kapittel 3.2 kan et for stort fokus på å nedkjempe opprørerne, fremfor å beskytte befolkningen, øke faren for «collateral damage». På lengre sikt kan dette medføre at ANA og de afghanske styresmaktene får redusert legitimitet i befolkningens øyne. Dette forsterkes ytterligere ved at både ANP og ANA har en underrepresentasjon av enkelte etnisiteter (pashtunere), noe som i enkelte områder påvirker innbyggernes syn på sikkerhetsstyrkenes legitimitet.

En av de viktigste oppgavene til den militære komponenten i et opprør er å gjenopprette myndighetenes monopol på legitim bruk av makt. Dette er også et sentralt element i ISAFs strategi:

Increasing the effectiveness of legitimate authorities in Afghanistan starts with the most basic and core function of government as stated above – ensuring the security of the populace through monopolizing the use of force (ISAF, 2012, s. 3).

¹⁹ For eksempel kom de amerikanske politimentorene i 2010–2011 fra en artilleribataljon.

I tråd med dette har norske myndigheter vektlagt opplæring og mentorering av afghanske sikkerhetsstyrker. Målsetningen har så å si vært en afghanisering, der lokale sikkerhetsstyrker gradvis skal ta større ansvar for egen sikkerhet. Hensikten er at den internasjonale militære bistanden ikke skal bli et substitutt for utvikling av den afghanske sikkerhetssektoren (Utenriksdepartementet et al., 2009). Ved at lokalbefolkningen ser at afghanske myndigheter i større grad tar ansvar for egen sikkerhet, er det sannsynlig at befolkningens syn på myndighetenes legitimitet øker. Faryab ble en av de første provinser utenfor Kabul hvor sikkerhetsansvaret ble tilbakeført til afghanerne. Selv om dette kan ha flere årsaker, kan det også være en indikasjon på at Norge har lyktes med denne delen av kjerneprinsippet legitimitet.

Et vesentlig aspekt ved samfunnskontrakten mellom befolkning og myndigheter, i tillegg til tilbudet om sikkerhet, er myndighetenes evne til å levere basistjenester som helse, utdanning, renovasjon og annen infrastruktur. De viktigste innsatsfaktorene for å oppnå dette finnes i sivilsamfunnet. Den norske sivile økonomiske støtten til Afghanistan utgjør 750 millioner kroner årlig og fordeler seg hovedsakelig på de tre hovedaktørene FN, frivillige NGOer (Non-Governmental Organizations) og Afghanistan Reconstruction Trust Fund (ARTF).²⁰

ARTF mottar omtrent 37 prosent av den norske bistanden. Både afghanske myndigheter og FN ber giverlandene øremerke bistanden i minst mulig grad, slik at afghanske myndigheter selv kan bestemme hvilke områder som skal prioriteres, og på den måten styre utviklingen i sitt eget land. Norge er blant de landene som stiller den største andelen ikke-øremerkede midler til rådighet for afghanske myndigheter (Utenriksdepartementet, 2012d). Inntil 20 prosent av midlene er øremerket Faryab provins, der hovedinnsatsområdene er utvikling av et godt fungerende styresett, utdanning og landsbygdutvikling (Utenriksdepartementet, 2012a). Majoriteten av midlene som er øremerket Faryab, har imidlertid blitt fordelt til NGOer i tråd med den norske modellen, og videre til United Nations Development Program (Utenriksdepartementet, 2012a). En konsekvens av dette har vært at provinsmyndighetene i begrenset grad har kunnet prioritere til hva, og hvor, midlene skulle benyttes. Det kan

²⁰ «Flergiverfondet Afghanistan Reconstruction Trust Fund (ARTF) er den mest sentrale kanal for å støtte de prioriteringer den afghanske regjering selv har satt, og sånn sett bidra til afghansk eierskap. Fondet administreres av Verdensbanken, og (...) er delt inn i en del for myndighetenes driftskostnader som for eksempel lærerlønninger og en del for afghanske nasjonale utviklingsprogrammer» (Utenriksdepartementet, 2012c).

altså hevdes at potensialet for bruk av midlene som verktøy for økt legitimitet til lokale styresmakter ikke er blitt utnyttet.

Hovedslutningen som kan utledes fra dette kjerneprinsippet, er at det kan synes som Norge har politisk vilje til å følge prinsippet om å vektlegge legitimitet for opprørsbekjemperen på det nasjonale nivået. Konsekvensene av den norske modellen og prioritering av ikke-militære ressurser til det nasjonale nivået kan imidlertid ha bidratt til at arbeidet med å bygge legitimitet i Faryab har vært noe mangelfullt.

Kjerneprinsipp 3: Kampen om befolkningen

I kapittel 2 så vi at kampen om befolkningen primært avgjøres på to områder: for det første, hvorvidt opprørsbekjemperne lykkes med å beskytte og separere befolkningen fra opprørerne, og for det andre, hvorvidt de lykkes med å innfri de forventninger som befolkningen har til myndighetene. Spørsmålet blir således om Norge har vist politisk vilje til å sende et tilstrekkelig antall soldater til Faryab, og til å benytte dem på en mest mulig effektiv måte som beskrevet i kapittel 2.

Norge har mellom 2006 og 2012 årlig hatt omtrent 500 soldater til stede i Faryab, i tillegg til cirka 2000 afghanske soldater og politifolk (Halsne, 2013, s. 95).²¹ Med en befolkning på omtrent en million mennesker gir dette en troppetetthet på mindre enn tre opprørsbekjempere per 1000 innbygger. Styrkeforholdet ligger dermed langt under det forholdstall som kapittel 2 redegjorde for.

Det norske styrkebidraget har i hovedsak operert ut fra en stor og sikker base utenfor provinshovedstaden Meymaneh. Norske styrker har vært godt egnet for utdanning, og har også vært til støtte for afghanske sikkerhetsstyrker i offensive operasjoner (såkalte clear-operasjoner). Styrkene har imidlertid vært mindre egnet for selvstendig å besette og kontrollere et område over

²¹ Dette antallet er representativt for den siste tidsperioden i Faryab, men ikke for den første da antallet var langt lavere.

tid (såkalte hold-operasjoner), noe kapittel 2 redegjorde for nødvendigheten av, dersom målet er økt sikkerhet for lokalbefolkningen.

NATOs og Norges afghaniseringsstrategi (Utenriksdepartementet et al., 2009) finner støtte både i doktrinene og i studien til Friedman (2011), som ble omtalt i kapittel 2. Forutsetningen er at støtte og opplæring gjør afghanerne i stand til å sikre befolkningen over tid. Dette kan skje ved at styrkene lever og bor blant lokalbefolkningen i små enheter. I praksis er imidlertid denne funksjonen overlatt til det afghanske politiet, som har fått langt mindre støtte og oppfølging fra norsk side enn de militære styrkene.

En ulempe med et operasjonskonsept som har til formål å beskytte befolkningen, er at sårbarheten for opprørsbekjemperen øker (jif beskrivelse i kapittel 2). Opprørsbekjemperne må gi avkall på egen styrkebeskyttelse i form av store festningslignende leirer og pansrede kjøretøy med fjernstyrte våpenstasjoner. Isteden må de leve i små enklaver hvor de i større grad må patruljere til fots, ofte også med lettere bevæpning og mindre beskyttelse for ikke å skape avstand til lokalbefolkningen. Dette øker sannsynligheten for å lide egne tap. Spørsmålet er således om det er politisk vilje til å ta denne økte risikoen.

Norge har fått mye kritikk for ikke å bidra med styrker i Sør-Afghanistan (Andreassen, 2006b), hvor våre allierte har lidd langt større tap enn hva tilfellet har vært i Nord-Afghanistan. De offisielle uttalelsene har understreket at Norge ikke kan svikte sine forpliktelser i Nord-Afghanistan. Imidlertid har frykten for å lide større tap og behovet for et kompromiss som er akseptabelt for regjeringspartiet SV, vært like viktig, ifølge Nygaard et al. (2007). SVs forsvarspolitiske talsmann Bjørn Jacobsen svarte i 2007 slik på en forespørsel om å sende norske styrker til Sør-Afghanistan:

Jeg ser fortsatt på krigen i Sør-Afghanistan som en del av den amerikanske angrepskrigen mot terror, og den ser jeg ikke noe poeng i at Norge skal delta i. Vi har mer enn nok viktige oppgaver i nord og bør holde fokus på det humanitære sporet (Hammer, 2007).

General Rupert Smith (2006, s. 292 – 293) hevder at det i dag er viktigere for demokratiske regjeringer å sikre støtten i egen befolkning enn å ta en risiko med militære styrker i utlandet, selv om slik risiko øker sannsynligheten

for å lykkes med operasjonen. Sverre Diesen (2010, s. 229 – 230) fører et lignende resonnement når han hevder at norsk forsvarspolitikken hverken er prestisjefyllt eller interessant for norske politikere. Forsvarspolitikken assosieres med store kostnader og kontroversielle operasjoner i utlandet; konsekvensen kan bli å måtte ta ansvar for tap av norske soldater så vel som sivile uskyldige. Dersom Diesen og Smith har rett, vil vi se lite risikovilje blant norske politikere.

Det største enkelttapet Norge har lidd i Afghanistan, er de fire soldatene som døde etter et veibombeangrep fra en såkalt «Improvised Explosive Device» (IED).²² Det er argumentert for at denne hendelsen medførte økt støtte fra Norges befolkning til de norske styrkene i Afghanistan (Green-Stensrud et al., 2010) og økt støtte til Norges engasjement i Afghanistan (Westhrin & Granbo, 2010). Basert på denne enkeltstående hendelsen kan det altså hevdes at regjeringen finner forståelse og aksept i egen befolkning for at norske soldater kan miste livet i Afghanistan. Hvorvidt befolkningen aksepterer at risikoen øker ytterligere for de norske soldatene, ved at de bor og opererer tettere på den afghanske befolkningen, er usikkert. Nødvendigheten av å ta den økte risikoen må i så fall kommuniseres tydelig. Dette argumentet er da også konsistent med drøftingen av kjerneprinsippet politisk forrang, der vi har sett en dreining i Afghanistan-retorikken fra altruistiske motiver mot økt sikkerhet for Norges befolkning. Denne dreiningen kan ha til hensikt å sikre en mer stabil støtte til regjeringens Afghanistan-politikk på hjemmebane.

Tidligere sjef for ISAF, general Stanley McChrystal, har argumentert for en endring i ISAF-strategien og for at kampen om befolkningen må vinnes (McChrystal, 2009a). Logikken hans var ifølge tidligere forsvarssjef Sverre Diesen enkel:

Det vi gjør i dag fører ikke frem, og dersom dere ikke har tenkt å la meg prøve noe som har mulighet for å lykkes, har dere jo egentlig sagt at dere har tenkt å akseptere et nederlag når det bare har gått tilstrekkelig lang tid. I så fall er det eneste både fornuftige og etisk forsvarlige å gi opp med en gang og spare hundrevis om ikke tusenvis av menneskeliv (Diesen, 2009).

²² De fire norske soldatene Andreas Eldjarn, Simen Tokle, Trond Andreas Bolle og Christian Lian mistet livet i veibombeangrepet den 27. juni 2010, cirka 30 kilometer vest for Meymaneh.

McChrystal ble løst fra sin stilling av USAs president Barack Obama sommeren 2010, men hans forsøk på omlegging til en tydeligere opprørsbekjem-pelsesprofil ble fulgt opp av general David Petraeus. Norge ga prinsipielt sin tilslutning til denne nye strategien gjennom behandlingen av McChrystals anbefalinger under NATOs forsvarsministtermøte i Bratislava i oktober 2009. Selv om strategiendringen fikk bred støtte i militære kretser (Diesen, 2009), kan det synes som om norske myndigheter i liten grad har gjennomført en politisk realitetsbehandling av den foreslåtte strategiendringen, i hvert fall ikke ut over å ta stilling til ønsket om flere militære styrker til Afghanistan (Matlary, 2009a).

Dersom kampen om befolkningen skal vinnes, må man, i tillegg til å kunne beskytte befolkningen rent fysisk, lykkes med å innfri de forventninger som befolkningen har til myndighetene. Ola Bøe-Hansen (2009) har i sin masteropp-gave vist hvor viktig det er for opprørsbekjemperne å ha et troverdig narrativ som realitetsorienterer lokalbefolkningen om hvilke forventninger de kan ha til myndighetene. Samtidig hevder han at dersom befolkningen skal være mottakelig, så «må den ikke-kinetiske innsatsen støttes av kinetiske tiltak som medfører å legge til rette for sikkerhet på bakken» (ibid., s. 81). Det er således en tett sammenheng mellom kinetiske og ikke-kinetiske virkemidler. Det er imidlertid først og fremst den afghanske regjering, og delvis ISAF, som har behov for en direkte kommunikasjon med den afghanske befolkningen, og ikke norske politiske myndigheter. Det er derfor naturlig at Norge i all hovedsak har overlatt det såkalte «management of expectations» til ISAF og afghanske myndigheter, og at denne kommunikasjonen i liten grad vektleg-ges av norske myndigheter.

Hvilke slutninger kan vi utlede av denne analysen av kjerneprinsippet kampen om befolkningen? På den ene side kan det synes som om Stoltenberg-regjeringen har vist begrenset politisk vilje til å utsette norske styrker for den tilleggsrisiko det vil medføre å skape økt sikkerhet for befolkningen i Afghanistan. På den annen side har Stoltenberg-regjeringen vektlagt og fulgt en afghaniseringsstrategi, der den afghanske hæren har blitt trent opp til selv å ta ansvar for sikkerheten i Faryab. Man har imidlertid ikke stilt de samme norske ressurser til rådighet for en tilsvarende opplæring av det afghanske politiet. Stoltenberg-regjeringen har i liten grad drevet «manage-ment of expectations» for å håndtere lokalbefolkningens forventninger til myndighetene. Det kan synes som om norske myndigheter har ment at det er rimelig at afghanske myndigheter og ISAF tar det største ansvaret for denne kommunikasjonen.

Kjerneprinsipp 4: Enhetlig innsats

Som både teori og praksis viser, kreves det både sivile og militære virkemidler for å håndtere og bekjempe et opprør. Det ligger i kjernen av prinsippet enhetlig innsats å oppnå synergier mellom disse virkemidlene.

Norsk krisehåndtering organiseres normalt etter prinsippene nærhet, likhet, ansvar og samvirke (NOU 2013:5), der hver sektor har et selvstendig ansvar. Dette sektor-ansvarsprinsippet står sterkt i norsk politikk. Norge har ingen tradisjon for et «war cabinet» som sikrer en nasjonal «grand strategy». Det nærmeste vi kommer er sannsynligvis det allerede omtalte Afghanistan-forumet (som først og fremst var et politisk forum for departementene som bidro i Afghanistan). Tanken bak Afghanistan-forumet har som nevnt ikke blitt operasjonalisert til å omfatte det norske operasjonelle eller taktiske nivået (Lilland, 2010).

Provincial Reconstruction Team (PRT)-modellen var ment å ivareta koordinerings- og samordningsfunksjonen i Afghanistan på det utøvende taktiske nivået i en «whole-of-government approach» (Coning et al., 2009, s. 29). PRTene skal i henhold til konseptet bestå av både sivile og militære aktører, og tanken er at en samlokalisering av aktørene skal bidra til bedre koordinering. Ifølge ISAF (2012, s. 24–25) viser erfaringene at de mest suksessrike PRTene har en ledergruppe sammensatt av en sjef, som kan være både sivil og militær, og representanter fra både militær og sivil side. I og med at NATO har latt de ledende nasjonene i hver PRT selv bestemme organisasjon, målsetninger, aktiviteter og finansiering, er variasjonene mellom PRTene stor (Coning et al., 2009, s. 29).

Den norsklede PRTen i Meymaneh hadde et tydelig skille mellom sivile og militære aktører, selv om de bodde i den samme leiren og arbeidet i samme kontorbygning. I mai 2009 utgjorde det sivile elementet 15 personer, mens det militære elementet var omtrent 450 personer. På grunn av rekrutteringsutfordringer har majoriteten av politiske rådgivere og bistandsrådgiverne blitt rekruttert utenfor UD og NORAD (ibid., s. 30–31). Dette kan ha påvirket deres gjennomslagskraft både i eget fagmiljø, hos de internasjonale og afghanske samarbeidspartnerne og internt i PRTen. Rekrutteringsutfordringene kan selvsagt skyldes mange forhold, men det er nærliggende å tolke dem som et utslag av manglende prioritering, noe som reflekterte at stillingene hadde lav status i UD og norske bistandskretser.

I tillegg til den numeriske ubalansen var det ingen formelle kommando-forhold mellom de sivile og militære aktørene. Selv om PRTen avholdt en rekke faste møter for å sikre en pragmatisk koordinering av aktiviteten, var det først innenfor rammen av Afghanistan-forumet at eventuelle konflikter og interessemotsetninger kunne løses dersom det ikke ble oppnådd lokal enighet. I den nevnte Faryab-strategien omtales koordineringen mellom sivile og militære aktører slik:

Rollen til de sivile og militære aktørene skal tydeliggjøres og koordineringen mellom alle aktørene skal styrkes og innsatsen samordnes. Den sivile komponenten skal derfor trekkes ut av PRT og knyttes nærmere opp mot lokale afghanske myndigheter og FN (UNAMA) så snart sikkerhetssituasjonen tillater det (Utenriksdepartementet et al., 2009, s. 4).

Rolleavklaringen er tydelig, men det fremstår noe uklart hvordan Afghanistan-forumet ser for seg at koordinering mellom sivile og militære virkemidler skal styrkes ved å flytte de sivile aktørene ut. Flere forfattere har da også påvist liten grad av samordning mellom de ulike sektorene under det politisk-strategiske nivået (Coning et al., 2009; Halsne, 2013; Lilland, 2010).

Hvorfor er det så vanskelig å få til en hensiktsmessig koordinering av innsatsen mellom militære og sivile aktører? I Afghanistan har det militære nærværet og militarisering av bistanden fått mye kritikk, spesielt fra norske bistandsaktører (Kjølseth, 2010; Rostrup, 2006; Wang, 2010). De peker på nødvendigheten av å skape et tilstrekkelig skille mellom militær og humanitær innsats som muliggjør opprettholdelsen av et såkalt humanitært rom.²³ Ikke-statlige bistandsaktører, såkalte NGOer, hevder at nøkkelen til deres sikkerhet og tilgang til hjelpetrengende ligger i at de oppfattes som nøytrale. Tilliten til disse aktørene og respekten for deres nøytralitet, både hos lokalbefolkningen og de stridende partene i konflikten, har det ofte tatt flere år å bygge opp. Når sikkerhetsstyrker driver med bistands- og utviklingsarbeid, utviskes skillet mellom sikkerhetsstyrker og humanitære aktører, og tilliten

²³ St. meld. nr. 40 (2008 – 2009) definerer det humanitære rom slik: «Et frihetens rom hvor vi [de humanitære aktørene] står fritt til å vurdere behov, overvåke fordelingen og bruken av nødhjelp og ha en dialog med mottakerne» (s. 19).

til NGOenes nøytralitet utfordres. Gro Holm (2012) har i en kronikk uttrykt forståelse for militære argumenter for bistandsprosjekter. Redd Barnas kommunikasjonssjef har gitt et tilsvarende svar, og et utdrag fra dette kan stå som eksempel på det humanitære rom:

Militæret bør ha rene sikkerhetsoppgaver, ikke sivile eller humanitære oppgaver som å bygge sykehus og flyktningleire. Dette skaper rolleforvirring, undergraver humanitære og sivile aktørers sikkerhet og integritet, noe som er avgjørende for tilgang til sårbare grupper, og det er lite kostnadseffektivt. Når partene i en konflikt ikke skiller mellom militære, sivile og humanitære, svekkes tilliten til vårt arbeid. Dette medfører at hjelpearbeideres og sivils liv og helse settes i fare (Hegna, 2012).

Friis (2010, s. 23) skiller mellom tre typer bistandsaktører. Den første kategorien vektlegger nøytralitet og upartiskhet. Disse aktørene driver humanitær bistand og vil ikke på noen måte assosieres med opprørsbekjempere eller myndigheter. Den andre kategorien kan utføre både bistands- og humanitært arbeid. Denne gruppen har en pragmatisk tilnærming til politiske aktører som FN, og tidvis selv til de militære. Den tredje gruppen arbeider ofte med de bakenforliggende årsakene til at bistand er nødvendig. Disse aktørene er ikke fremmede for å koordinere bistandsarbeidet med myndighetsstrukturer, men vil som oftest motsette seg en militær ledelse.

Det later ikke til at norske politiske myndigheter trekker noe vesentlig skille mellom disse forskjellige aktørene eller bruker dem på forskjellig måte i Afghanistan-konflikten. USA har på sin side laget et slikt skille. Den statsfinansierte bistandsorganisasjonen United States Agency for International Aid (USAID) uttrykker på sine hjemmesider at de jobber side om side med militære styrker for å sikre og gjenoppbygge Afghanistan:

Long-term development thrives best in stable conditions, and USAID works as a partner to the joint Afghan-U.S. Government counterinsurgency strategy to implement programs that improve lives throughout the country (USAID, 2013).

Det faktum at bistandsaktørene selv kan være med på utviske skillet mellom bistand basert på humanitære prinsipper og bistand som utviklingshjelp, har i liten grad preget den norske debatten (Friis, 2010, s. 21). Smith (2006, s. 3–4) hevder at opprørskonflikter, som han beskriver som «war amongst the people», kjennetegnes ved at nesten ingen bistand blir oppfattet som nøytral. Selv humanitær bistand som mat og drikke til en lidende befolkning kan oppfattes som et virkemiddel for å få befolkningen til å velge side. Når bistandsaktørene opplever at det humanitære rommet utfordres, så kan dette med andre ord også skyldes konfliktens natur.

Jacob Schultz (2009) hevder i en avisartikkel at flere NGOer stiller seg kritiske til militariseringen av bistanden, fordi dette reduserer deres tilgang til finansiering av humanitære prosjekter, slik at NGOenes arbeidsplasser settes i fare. Militære som utfører bistands- og utviklingsarbeid, kan med andre ord oppfattes som konkurrerende aktører.

En delkonklusjon som kan utledes av kjerneprinsipp 4 om enhetlig innsats, er følgende: Til tross for at det ikke nødvendigvis er åpenbart at det er de militære styrkene som vanskeliggjør arbeidsvilkårene for bistandsaktørene, har Stoltenberg-regjeringen besluttet at det skal være et prinsipielt og tydelig skille mellom sivil og militær aktivitet:²⁴ «Militære styrker som sådan skal som hovedregel ikke engasjere seg i bistands- og gjenoppbyggingstiltak» (Forsvarsdepartementet, 2009, s. 70). På dette området skiller Norge seg radikalt fra våre viktigste allierte (Ekhaugen, 2011). Det synes i realiteten å være liten politisk vilje til norsk enhetlig innsats i Afghanistan ut over det som koordineres i Afghanistan-forumet.

²⁴ Beslutningen kan spores tilbake til Stoltenberg-regjeringens første Soria Moria-erklæring (2005). Helhetlig innsats understrekes, men samtidig skal sivil og militær innsats operere atskilt. Dette budskapet videreføres i den andre Soria Moria-erklæringen (2009).

Kjerneprinsipp 5: Langsiktighet

Kapittel 2 viste at opprørskonflikter er langvarige av natur, billig å utkjempe for opprørerne, og ekstremt kostbare i form av menneskelige og økonomiske kostnader for opprørsbekjemperne. Det teoretiske perspektivet legger derfor til grunn at det er viktig å tenke langsiktig og sikre støtte til operasjonen i egen befolkning.

Ifølge utenriksminister (2012 – 2013) Espen Barth Eide ønsker Norge å være en langsiktig støttespiller for Afghanistan: «Derfor opprettholder vi den sivile bistanden, også etter at det militære bidraget trappes ned» (Utenriksdepartementet, 2013). Norge har forpliktet seg til å tilby fortsatt økonomisk støtte på 750 millioner kroner årlig frem til 2017. Betingelsen er at afghanske myndigheter styrker innsatsen for menneskerettigheter, kvinners rettigheter, styresett og korrupsjonsbekjempelse.

Norge har tidligere vist vilje til å holde tilbake bistandspenger når slike betingelser ikke blir oppfylt (Karlsen, 2013; Leraand, 2013; Utenriksdepartementet, 2011). Hvorvidt Norge er villig til å la den afghanske regjeringen bryte sammen, og således la Taliban komme tilbake til makten, er et annet spørsmål. En slik situasjon ville gi grunnlag for både innenriks- og utenrikspolitisk kritikk mot norske myndigheter. Det kan derfor antas at regjeringen vil opptre på lik linje, og i samråd med, våre allierte. I et slikt perspektiv kan det virke sannsynlig at det internasjonale samfunnets langsiktige forpliktelser uansett blir oppfylt. Den norske støtten til Afghanistan har blitt behandlet i Stortinget ved en rekke anledninger, og et samlet storting står bak den langsiktige støtten til landet (Stortingsdebatt, 2010, 2012; Støre, 2010, 2012).

Men hvor fasttømret er egentlig denne langsiktigheten? På den ene side kan det synes rimelig å anta at så lenge norske myndigheter får utenrikspolitisk uttelling for den sivile og militære innsatsen, så vil det være politisk vilje til å videreføre en langsiktig forpliktelse i Afghanistan. På den annen side har Bøifot (2007) stilt spørsmål ved hvorvidt norsk langsiktighet ville være like fremtredende dersom norske soldater mistet livet i et større omfang. Man kan også spekulere i om Norge under gitte omstendigheter ville ha opptrådt særlig annerledes enn nære allierte som Nederland og Canada. Med bakgrunn i relativt store tap og en påfølgende innenrikspolitisk debatt valgte disse landene å avslutte sitt militære bidrag til ISAF.

Argumentet som trekker i motsatt retning, kan ses i lys av reaksjonene i Danmark, som har vist langsiktighet i sine bidrag tross relativt store tap.²⁵ (Trolig vil man kunne gjøre interessante sammenlignende analyser av henholdsvis norsk, dansk, nederlandsk og kanadisk debatt, men det ligger utenfor denne oppgavens emne.) Det er imidlertid grunn til å anta at stater som knytter oppdraget i Afghanistan til egen nasjonal sikkerhet, og som forbereder befolkningen på mulige tap av egne soldater, sannsynligvis står bedre rustet til å tåle negative hendelser, noe som sikrer langsiktighet. Som tidligere vist brukes både altruistiske og mer realpolitiske begrunnelser for norsk deltakelse i Afghanistan. En større vektlegging av realpolitiske føringer vil trolig kunne styrke viljen til langsiktig innsats.

Ida Marie Oma (2011) hevder at den utenrikspolitiske uttellingen for Norge først og fremst er knyttet til hvilken politisk risiko regjeringen løper med deltakelsen i Afghanistan. Hun knytter den politiske risikoen til faren for tap av egne soldaters liv, og sivile afghanske liv. Sammenlignet med NATO-kontingentene i deler av Sør-Afghanistan er det rimelig å hevde at Norge har valgt et styrkebidrag med lav politisk risiko. På den ene side gir dette en begrenset utenrikspolitisk uttelling i lys av risiko- og byrdefordelingsprinsippet i NATO. På den annen side blir det enklere for den politiske ledelsen i Norge å opprettholde en lang tidshorisont. Således har Stoltenberg-regjeringen gjennom valg av styrkebidrag gjort det enklere å oppfylle kjerneprinsippet om langsiktighet.

En delkonklusjon som kan utledes av dette kjerneprinsippet, er at et samlet storting står bak en langsiktig støtte til Afghanistan. Det later således til å være sterk politisk vilje til å ta høyde for en langvarig konflikt. Et usikkerhetsmoment er riktignok knyttet til det faktum at norske liv bare i begrenset omfang har gått tapt i konflikten. Det er derfor grunn til å stille spørsmål ved om våre politikere i tilstrekkelig grad har forberedt den norske befolkning på de materielle og menneskelige kostnader som en langvarig konflikt vil medføre.

²⁵ Danmark har per 5. mars 2013 mistet 42 soldater i Afghanistan; Canada har mistet 158 soldater; Nederland har tapt 25 og Norge 10 soldater (Afghanimonitor, 2013).

Kapittel 4

Militær evne til opprørsbekjempelse?

Forrige kapittel drøftet hva som kjennetegner Norges politiske vilje til å etterleve kjerneprinsippene for opprørsbekjempelse, slik disse ble utledet i teorikapitlet. Med utgangspunkt i disse teoriene er målet med dette kapitlet å gjennomføre en militærfaglig analyse av Forsvarets evne til å drive opprørsbekjempelse i tråd med de samme prinsippene. Kapitlet gir innledningsvis en kort beskrivelse av den norskledede stabiliseringsstyrken PRT Meymaneh, som fra 2005 og frem til september 2012 opererte i Faryab. Deretter benyttes praksis og erfaringer innsamlet gjennom intervjuer med seks PRT-sjefer som empiri for en drøfting av den praktiske utøvelsen.

PRT Meymaneh og opprørsbekjempelse

Bakgrunnen for dannelsen av av det norskledede Provincial Reconstruction Team i Meymaneh er som følger: 1. juli 2004 overtok ISAF det formelle ansvaret for stabiliseringsstyrken i Faryab provins. Den første tiden var styrken under britisk kommando, og PRTens hovedbase var lokalisert i sentrum av Meymaneh i en gammel bankbygning. Opprinnelig bestod styrken av cirka 75 personer fra Storbritannia, Norge og Finland — i all hovedsak militært personell. I tillegg til nødvendige støttefunksjoner var PRTen oppsatt med lette observatørlag, såkalte «Military Observation Teams» (MOT). Dette var mobile enheter som

viste tilstedeværelse og holdt oversikt i hele provinsen. Norge overtok ansvaret for PRT Meymaneh i september 2005, og avdelingen ble etter hvert flyttet ut av bykjernen.²⁶ Avdelingen har gradvis vokst i størrelse. Da ansvaret for sikkerheten i Faryab formelt ble tilbakeført til afghanerne 28. september 2012, bestod PRT Meymaneh av cirka 550 personer (Søbstad, intervju 20.03.13).

I forfatterens intervjuer med PRT-sjefene kom det frem at nesten ingen av kontingentene hadde samme organisering. Fra et metodisk synspunkt vanskeliggjør dette naturligvis en generalisering. Alle PRT-sjefene oppga å ha hatt et overordnet oppdrag fra NATO som gikk langs tre operasjonslinjer: styresett (governance), sikkerhet (security) og utvikling (reconstruction and development). Aktivitet langs én operasjonslinje påvirker ofte de andre; derfor kan ukoordinert aktivitet fremstå kontraproduktivt. En opprørsbekjempelse er avhengig av å lykkes langs alle operasjonslinjene, og dette er derfor en vanlig måte å gi oppdrag på (FM 3–24, 2007, s. 55).

Det er liten tvil om at ISAF, i hvert fall siden general McChrystal overtok som sjef i 2009, gjennomførte en opprørsbekjempelsesoperasjon i Afghanistan. Dette synliggjøres blant annet i ISAFs «Mission statement» (NATO, 2011),²⁷ samt i *ISAF Commander's Counterinsurgency Guidance* (McChrystal & Hall, 2009b). I et innledende intervju ved Hærens våpenskole ble forfatteren gjort oppmerksom på at både det politiske nivået og den norske forsvarssjefen hadde gitt uttrykk for at Norge ikke driver opprørsbekjempelse i Afghanistan (Steindal, intervju 23.01.13). Flere av PRT-sjefene bekreftet denne påstanden, som skal ha blitt formidlet fra etatsledelsen i Forsvaret, fra politisk nivå i Forsvarsdepartementet og fra UD. Oberst Rune Solberg hevder at forsvarssjefen under sitt besøk hos PRT 15 sa følgende:

«Dere driver ikke opprørsbekjempelse,» sier forsvarssjefen, «dere driver ikke COIN»... På allmøte uttrykte forsvarssjefen misnøye med at vi var så mye ute, det skinte gjennom at han var redd for at vi skulle ta tap. Poenget hans var at vi skulle ikke delta i noen opprørsbekjempelsesoperasjon, selv om dette var oppdraget fra ISAF (Solberg, intervju, 15.03.13).

²⁶ Utviklingen av PRT Meymaneh er utførlig beskrevet av Berge og Øsmundset (2009).

²⁷ «To carry out its mission, ISAF conducts population-centric counterinsurgency operations...» (NATO, 2011). Dette «Mission statement» stammer fra general Petraeus' sjefsperiode. Dagens «Mission statement» er noe vagere: «...ISAF conducts operations in Afghanistan to reduce the capability and will of the insurgency. (...) ISAF forces conduct security and stability operations throughout the country...» (ISAF, 2013).

Likeledes hevder oberstløytnant Torger Gillebo at han i møte med UD før avreise til Afghanistan tok opp det han oppfattet som en divergens mellom ISAFs opprørsbekjempelsesstrategi og manglende norsk tilslutning til denne:

Svaret fra UD var «de har feil, vi har rett».(...) Ifølge avdelingsdirektøren i UD driver vi ikke med COIN. Virket som hun var mot COIN fordi det var en amerikansk greie. «Norge er prinsipielt imot dette, dette holder ikke vi på med», sa hun (Gillebo, intervju 19.03.13).

Enkelte PRT-sjefer hevdet at politikken natur tilsier at det er problematisk å innrømme at nasjonen deltar i en opprørskonflikt. En årsak til dette kan være at det er vanskelig å definere når oppdraget er fullført. Risikoen er at operasjonen får preg av en langvarig hengemyr. Ved å hevde at oppdraget handler om å forhindre at Afghanistan fremstår som et fristed for terrorister, om å bygge opp de afghanske sikkerhetsstyrkene, så blir det mer målbart og oppnåelig. Regjeringen kan med dette raskere avslutte oppdraget.

Norge har offisielt gitt sin tilslutning til ISAFs Afghanistan-strategi. Strategien innebærer at opprørsbekjempelse er den metoden som skal benyttes. Sitatene over beskriver en manglende tilslutning til opprørsbekjempelse som metode. Dette kan tyde på at den nødvendige balansen i strategien ikke er til stede. Dersom en metode velges uten å tilføre de nødvendige midlene eller justere den ønskede slutttilstanden, ødelegges balansen mellom mål, midler og metode, og sannsynligheten er stor for å mislykkes uansett hvor iherdig innsatsen er (Smith, 2006, s. 210 – 211). Manglende balanse i strategien kan også tyde på at forståelsen av det militære maktmidlets nytte og bruksområde er mangelfull (ibid.).

Det ligger utenfor denne studiens omfang å undersøke det politiske og strategiske nivåets kunnskap og forståelse for opprørsbekjempelse som konsept. Når det gjelder de militære offiserene, viste intervjuene at ingen av PRT-sjefene hadde fått utdanning i opprørsbekjempelse ved befalsskole, krigsskole eller stabsskole i Norge.²⁸ Det kan dermed synes som om Forsvaret

²⁸ Det understrekes at utdanningen ved Hærens befalsskole, Hærens krigsskole og Stabsskolen er betydelig endret siden majoriteten av PRT-sjefene ble uteksaminert. Oberstløytnant Rune Wenneberg (2011, s. 43 – 47) hevder i sin masteroppgave at utdanning innen opprørsbekjempelse ved Hærens krigsskole i dag holder god kvalitet og utfyller utdanningen ved Hærens befalsskole og Stabsskolen.

i liten grad har vektlagt utdanning i denne operasjonstypen for det alderssjiktet av offiserer som har tjenestegjort som PRT-sjefer. Noen få av PRT-sjefene oppga at de hadde fått noe opplæring i opprørsbekjempelse ved utenlandske stabsskoler. I all hovedsak er imidlertid kunnskapen de innehar, et resultat av egenstudier og enkelte korte seminarer som del av forberedelsene til Afghanistan. Alle PRT-sjefene viste i intervjuene en rimelig grad av forståelse for hva opprørsbekjempelse dreier seg om, men variasjonen i forståelse og dybdekompetanse fremstod likevel som stor.

Et premiss for denne oppgaven er at PRTens operasjoner i Faryab er blitt gjennomført som del av en opprørsbekjempelsesoperasjon, noe dette kapitlet allerede har beskrevet som kontroversielt. Et viktig spørsmål til intervjuobjektene handlet derfor om hvorvidt de oppfattet sin militære virksomhet som del av en opprørsbekjempelse. Interessant nok var PRT-sjefene delt i synet på dette, og svarene kan fordeles i tre hovedgrupper. Respondentene i den første gruppen mente at de drev, og var del av, en konflikt preget av opprørsbekjempelse. Den andre gruppen hevdet at PRTen som del av en større NATO-styrke drev opprørsbekjempelse, men at Norge og de nasjonale ressursene ikke gjorde det. Lederne i den tredje gruppen hevdet at de ikke kan se at de selv, eller andre norske styrker, har drevet med opprørsbekjempelse i Afghanistan.

De viktigste argumentene PRT-sjefene trakk frem, og som taler mot at PRTen og ISAF drev opprørsbekjempelse, går på manglende koordinering av innsatsmidlene, utfordringer med forskjellige nasjonale tilnærminger og nasjonale operative begrensninger på bruk av styrkene. Andre momenter handlet om å ha for få styrker tilgjengelig, samt utfordringer med å få NATO og de respektive bidragsytere til å enes om opprørsbekjempelse som metode i strategien. PRT-sjefene fremstod som enige om at NATO hadde en tydelig opprørsbekjempelsesstrategi, men mente at det i realiteten var vanskelig å gjennomføre en slik strategi for norske styrker.

Selv om PRT-sjefene i varierende grad hevdet at de selv drev opprørsbekjempelse, så påsto de fleste at de brukte prinsippene fra metoden der det var hensiktsmessig. En potensiell metodisk feilkilde kan ligge i at de ønsket å fremstille det oppdraget de hadde vært i ledelsen for, i et best mulig lys. I hvilken grad de har brukt elementer og teknikker fra doktrinene, kan således være mer tilfeldig enn de gir uttrykk for. Muligens er det først i etterpåklokskapens lys at de så at det de hadde praktisert, kunne kalles opprørsbekjempelse. Dette kan illustreres med følgende sitat fra oberst Huse:

For det norske tankesettet er ikke COIN noe revolusjonerende, det har vært der bestandig, men ikke uttrykt tydelig. Derfor er jeg ikke sikker på om vi vet når vi kjører COIN og ikke i militær sammenheng (Huse, intervju 14.03.13).

Flere av informantene hevdet at de brukte opprørsbekjempelsesteori og -doktriner som grunnlag, men «på et tidspunkt må doktrinene gå over til praktisk handling; PRTens oppgave er å sy om fra et tankesett til praktiske handlinger» (Gillebo, intervju 19.03.13). Denne tilpasningen til situasjonen på bakken gjør at ikke alle elementene i doktrinene vil komme til syne i selve operasjonen. Den videre analysen vil drøfte hvordan de tidligere utledede kjerneprinsippene kommer til uttrykk på det taktiske nivået hvor PRTen opererer.

Kjerneprinsipp 1: Politisk forrang

Kapittel 2 redegjorde for hva som ligger i dette prinsippet, og konkluderte med tre indikatorer. Disse vil fungere som analyseobjekter og overskrifter i den videre drøftingen.

På den ene side gir informantene uttrykk for at de ikke mottok styringssignaler i vesentlig grad fra norske politiske myndigheter. Det var svært vanskelig å skape en dialog i norske kanaler om den samlede norske innsatsen i Faryab. Dette gjorde det også vanskelig å etterleve prinsippet om politisk forrang i en nasjonal kontekst. På den annen side understreket flere av PRT-sjefene at de som styrkesjefer var avgitt fra Norge til NATO, og at oppdraget var å bidra til at den afghanske regjeringens makt og innflytelse ble styrket i Faryab provins. Den norske styrken kunne selvsagt ikke bryte med føringer og eventuelle operative begrensninger som var pålagt av norske myndigheter. Kjernen i oppdraget var imidlertid å understøtte de afghanske myndighetene. Skulle styrken lykkes med dette, måtte den afghanske politikken derfor ha forrang fremfor den norske. Dette stilte de norske militære overfor en rekke dilemmaer.

Indikator 1: Politisk nivå sanksjonerer de militære operasjonene

Intervjuene indikerte at det hadde vært en utvikling over tid når det gjaldt politikkens forrang i forhold til den militære innsatsen i Faryab. I starten var det meste som foregikk initiert og ledet av PRTen. Imidlertid ble afghanske myndigheter og sikkerhetsstyrker i stadig større grad delaktige, og etter hvert overtok de ledelsen. Dette skyldtes, ifølge informantene, at det i starten ikke fantes afghanske sikkerhetsstyrker i provinsen ut over noen få politimenn. Den politiske strukturen var dessuten svært umoden og manglet alt fra infrastruktur til ressurser og kompetanse. Heller ikke de som ofte plasseres i sekkeposten opprørere, var spesielt innflytelsesrike. PRTens rolle og relative evne til maktprosjeksjon endret seg dermed over tid.

Flere respondenter hevdet at afghanere flest ikke har noen forventninger til, eller tradisjon for, en sterk sentralmakt. De støtter seg isteden på lokale maktpersoner, landsbyens eldre, og på tradisjonelle organer som shuraer. Konsekvensen for PRT-sjefene var at det var mange aktører. Det var ikke nødvendigvis bare stats-administrasjonsnivået som var viktig og nødvendig å forholde seg til:

Politikken setter ikke premisser og spilleregler for å utøve makt i landsbyen eller Faryab, det gjør alliansene og nettverket. Disse kan være politisk styrt, men de kan også være styrt gjennom klaner, familier og etnisitet (Huse, intervju 14.03.13).

Ifølge PRT-sjefene har president Karzai utgitt et dekret som fastslo at provinsguvernøren, ikke ISAF, skulle bestemme hvor og hvordan militære operasjoner skulle foregå.²⁹ Flere av intervjuobjektene hevdet at dette var en viktig mekanisme som sikret afghansk eierskap, og som bidro til ivaretagelse av kjerneprinsippet politisk forrang.

Sikkerhetsrådet i Faryab ble fremhevet av PRT-sjefene som en viktig møteplass for å sikre at det politiske nivået sanksjonerte de militære operasjonene:

²⁹ Ifølge Moorefield (2013, s. 67) ser dette ut til å være «Presidential Decree 2497», men forfatteren av denne studien har ikke lyktes med å spore opp dette dokumentet.

Sikkerhetsrådet i provinsen var en diskusjonsarena for politisk forrang, men jeg tror nok det som styrte hans [guvernørens] beslutning ikke var en politisk strategi... Provinguvernøren tok alltid den endelige beslutningen om det skulle gjennomføres operasjoner, men guvernøren fokuserte på sikkerhetsaspektet, snakket sjelden om utvikling og legitimitetsbygging (Solberg, intervju 15.03.13).

Indikator 2: Politisk nivå gir føringer for, og deltar i planlegging av operasjoner

Sikkerhetsrådet i provinsen fremstår som den viktigste kanalen for å få lokale afghanske føringer og politiske innspill til planleggingen av operasjoner. Flere av PRT-sjefene fremhevet imidlertid at det tidvis var problematisk å forholde seg til sikkerhetsrådet, siden det politiske nivået ikke alltid så ut til å tenke helhetlig for Faryab provins. Respondentene illustrerte dette med eksempler hvor det fremkom at enkelte afghanske aktørers involvering og engasjement dreide seg om å skape fordeler for egen velgerskare og landsbyene hvor de hadde sine støttespillere. Det var derfor nødvendig å forsøke å forstå når sikkerhetsstyrkene ble brukt som brikker i et politisk spill, og når innspillene til operasjonene var konstruktive bidrag som sikret et best mulig grunnlag for en politisk løsning av konflikten.

Indikator 3: Operasjonene søker å løse de underliggende årsakene til opprøret

Informantene viste et nyansert syn på hva som var de underliggende årsakene til opprøret i Faryab. I sum pekte de på at årsakene kan variere fra landsby til landsby, fra gammel til ung, mellom etnisiteter, samt mellom modernister og tradisjonister.

Respondentene oppga at støtten til opprøret kunne være forårsaket av manglende sikkerhet, ønske om økt makt eller allianser med maktpersoner. Det

kunne også dreie seg om ressursfordeling eller være drevet av økonomiske motiver. En lokal forståelse helt ned på individ- og landsbynivå ble derfor fremhevet som viktig. PRT-sjefene fremstod enige om at en etnisk skjevfordeling av makt, ressurser og utvikling var en vesentlig underliggende årsak til opprøret i Faryab. Flere av PRT-sjefene oppga at de hadde forsøkt å påpeke dette problemet overfor afghanske myndigheter, men at det var liten vilje til å gjøre noe med det:

Problemet er et dysfunksjonelt system all den tid ikke alle er representert — som pashtunerne. Så lenge det er snakk om usbekere eller tadsjikere er alt mulig, men med en gang det blir snakk om utvikling i pashtunske områder, forsvinner viljen (Gillebo, intervju 19.03.13).

Flere respondenter hevdet at problemet ble forsterket ved at majoriteten av sikkerhetsoperasjonene forgikk utenfor det pashtunske beltet. Samtidig valgte utviklings- og bistandsorganisasjonene å rette innsatsen mot de usbekiske eller tadsjikiske områdene, som de oppfattet som tryggere.

Kjerneprinsipp 2: Legitimitet

Samtlige respondenter viste stor forståelse for viktigheten av at styresmakter og sikkerhetsstyrker skulle oppfattes som legitime. Samtidig presiserte flere av PRT-sjefene at det ikke handlet om legitimitet for de internasjonale styrkene, men for de afghanske styresmaktene og deres sikkerhetsstyrker. Flere PRT-sjefer trakk også frem at Afghanistan ikke har noen tradisjon eller historie for et sterkt sentralstyre, slik tilfellet er i Europa. Dette betyr at myndighetene må vise befolkningen at det styresettet de tilbyr, er bedre enn det tradisjonelle, noe blant andre oberstløytnant Søbstad hevdet at man ikke har lykket med:

De har levd i et stammesamfunn hvor den sterke mannen i dalen har ivaretatt dem. Vesten har påført dem et nytt

styresett som selv ikke etter ti år fungerer spesielt bra, det bidrar ikke til at myndighetene får legitimitet. Da er det fort gjort å støtte seg på sin lokale «warlord» som sørger for sikkerhet og mat på bordet i dag, i morgen, og i overskuelig fremtid. Hadde vi lyktes med å skape fremgang, så ville sannsynligvis myndighetene hatt større legitimitet (Søbstad, intervju 20.03.13).

Indikator 1: operasjonene bidrar til oppfatningen av økt sikkerhet i befolkningen

De fleste av intervjuobjektene fremhevet at det er viktig for myndighetenes legitimitet at de etablerer et voldsmonopol. En viktig målsetning for PRTene var således at myndighetene (og ikke opprørerne eller den lokale krigsherren) måtte stå som sikkerhetsgarantist for befolkningen. En vanlig taktikk som opprørerne benyttet, var sporadisk beskytning mot sikkerhetsstyrkene når de gikk inn i nye områder. Samtidig ble befolkningen truet til taushet gjennom såkalte «night letters».³⁰ Effekten var at befolkningen oppfattet at det ble mindre sikkerhet når myndighetene kom.

Fare for utilsiktet skade på sivilbefolkningen, og manglende ressurser til å bli værende i området over tid, gjorde at sikkerhetsstyrkene ofte trakk seg ut etter kort tid. Dette utnyttet opprørerne ved å hevde at de hadde jaget ut sikkerhetsstyrkene, og at det følgelig var de som var sikkerhetsgarantister i området. Informantene var samstemte i at slik praksis var svært uheldig, idet den hverken underbygget myndighetenes legitimitet eller bidro til oppfattelse av økt sikkerhet i befolkningen. Flere PRT-sjefer hevdet at de derfor kun sanksjonerte operasjoner når det forelå ressurser og planer for å bli stående i et område over tid.

³⁰ «Night letters» kan ta mange former, men er oftest brev til enkeltmennesker som festes til vedkommendes dør, eller proklamasjoner som henges opp i løpet av natten. Et gjennomgangstema er at de som samarbeider med myndighetene og sikkerhetsstyrkene, og deres familier, vil bli tatt av dage så snart sikkerhetsstyrkene trekker ut.

Et kompliserende moment som ble trukket frem av flere PRT-sjefer, var det faktum at ANA og ANP ikke nødvendigvis oppfattes i befolkningen som nøytrale og upartiske størrelser. Oppfatningen er snarere at de er et virkemiddel for sterke maktpersoner eller bestemte etniske grupper. Sikkerhetsstyrkene kan dermed mistenkes for å ha en annen agenda enn å skape sikkerhet for befolkningen, noe som kan undergrave legitimiteten i deler av befolkningens øyne. Dette forsterkes ytterligere av en etnisk skjevfordeling i sikkerhetsstyrkenes sammensetting, hvor særlig pashtunerne er underrepresentert.

Flere av respondentene poengterte at størrelsen og det etniske lappeteppet i Faryab antagelig gjorde at oppfatningen om hvorvidt PRTens operasjoner bidro til økt sikkerhet, ganske sikkert varierte fra ett område til et annet. «Bare deler av befolkningen mener nok at vi bidrar til sikkerhet. Spør du noen i det pashtunske beltet vil de antagelig si nei, mens usbekere eller tadsjikere vil si ja», hevdet Gillebo (intervju, 19.03.13).

Et gjennomgangstema blant PRT-sjefene var også deres innsats for å trene opp de afghanske sikkerhetsstyrkene til selv å ta ansvaret for sikkerheten i provinsen. Dette kan representere en langsiktig løsning og samtidig underbygge myndighetenes legitimitet.

Indikator 2: operasjonene bidrar til en kulturelt akseptabel politisk, økonomisk og sosial utvikling

Samtlige av denne forfatterens informanter uttrykte en forståelse for og tro på en sammenheng mellom utvikling, sikkerhet og myndighetenes legitimitet. De fleste PRT-sjefene har fulgt Afghanistan-konflikten i mange år, og de oppga at det har vært betydelige utviklingsmessige fremskritt i Faryab. Det har kommet asfalt, strøm og nye veier mange steder; skoler ble oppført og flere elever ble uteksaminert. Vareutvalg og handel økte, flere mennesker ble synlige i gatene, og innbyggerne investerte i eiendommene sine. I sum kan dette tyde på en positiv afghansk fremtidstro.

Intervjumaterialet indikerer at det ble mer og mer vanlig at guvernøren eller andre myndighetspersoner stod for åpningen og tok æren for nye utviklings- og

bistandsprosjekter. Dette kan også tolkes som tegn på en bevisstgjøring om at slike prosjekter bidrar til økt legitimitet for de afghanske myndighetene.

Samtidig pekte flere på at PRTen og provinsmyndighetene i liten grad kunne styre eller påvirke bistandsaktørene. Flere bistandsorganisasjoner opererte i Faryab uten noen tilknytning til eller samarbeid med provinsmyndighetene. Dette gjaldt også for de norske bistandsmidlene, som det norske styrkebidraget var avskåret fra grunnet det prinsipielle skillet mellom militære og sivile virkemidler. Også provinsguvernøren hadde liten innflytelse på bruken av bistandsmidler:

Hjelpeorganisasjonene, som ofte består av lokalt ansatte, ble sett på som småkonger — de som leverte, mens myndighetene, provinsguvernøren og hans linjeministre var ute av loopen på den måten Norge drev dette på (Solberg, intervju 15.03.13).

Flere respondenter pekte på at alle beslutninger tilsynelatende ble styrt fra Kabul. De offentlige kontorene som representerte de forskjellige afghanske ministeriene og som kunne utløse midler, rapporterte direkte til Kabul, ikke til guvernøren. Den afghanske organisasjonsmodellen har med andre ord ikke gjort det enklere å styrke legitimiteten til lokale myndigheter gjennom utvikling som er igangsatt på lokalt initiativ. Enkelte av PRT-sjefene tok i denne sammenheng opp at de manglet personell med kompetanse «som kunne hjelpe, støtte og stake opp rørene bakover i systemet til Kabul, noen som kunne støtte byråkratiet — hjelpe dem å få det til» (Huse, intervju 14.03.13). Dette er en oppgave som det ville vært naturlig at den sivile komponenten i PRTen ivaretok, men flere PRT-sjefer hevdet at dette var en oppgave som ikke ble prioritert, eller som det ikke var kapasitet til.

Et annet problem som respondentene trakk frem, var at myndighetene tilsynelatende ikke var interessert i utvikling utenfor sine kjerneområder. PRT-sjefene ga uttrykk for at utviklingen var kommet lengst i de sikreste områdene av Faryab. Dette var områder som ofte sammenfalt med myndighetsaktørenes kjerneområder, områder hvor myndighetenes legitimitet stod sterkest i utgangspunktet. Flere av PRT-sjefene ga derfor uttrykk for at de kunne ønsket en bedre samordning av de vestlig initierte utviklingsprosjektene og sikkerhetsoperasjonene. Dette kunne da ha blitt brukt som

brekkstang for å tvinge myndighetene til å ta et større ansvar utenfor sine primære interesseområder, og i sin tur ha økt myndighetenes anseelse og legitimitet i nye befolkningslag.

Indikator 3: Omfanget av korrupsjon er på, og holdes på, et kulturelt akseptabelt nivå

Et gjennomgående tema hos PRT-sjefene var at antikorrupsjonsarbeid i liten grad ble prioritert, og at det hverken kom føringer fra Norge eller ISAF om å vektlegge dette. Enkelte hevdet at det de fikk kjennskap til, ble rapportert oppover i ISAF-kjeden, og at slike rapporter fikk betydning for organisasjonens utvelgelse til fremtidige posisjoner. Flere pekte på at det afghanske samfunnet har relativt stor aksept for at penger bytter hender mot tjenester eller fordeler, og at afghanerne ikke nødvendigvis anså dette som tvilsomt eller urettmessig. Samtidig ga de fleste PRT-sjefene tydelig uttrykk for at deler av befolkningen forstod at korrupsjon kan undergrave myndighetenes legitimitet:

Når journalister har spurt meg, har jeg ofte svart at korrupsjon er den største utfordringen. Det starter på toppen og går hele veien ned til landsbynivået. Dette skjønner folk, og det går ut over legitimiteten (Søbstad, intervju 20.03.13).

Kjerneprinsipp 3: Kampen om befolkningen

Alle PRT-sjefene var inne på hvor annerledes og komplekst det afghanske samfunnet er. Når man hverken forstår språket, kulturen eller agendaen til aktørene, er det vanskelig å vinne kampen om befolkningen. Samtidig handler ikke dette om at ISAF-styrkene skal bli godt likt. De må selvsagt gi sitt bidrag, men det er primært de afghanske sikkerhetsstyrkene som må vinne kampen om befolkningen.

Oberst Sommerseth poengterte at erfaring fra øvelser i Norge, med trening i skyte- og øvingsfelt tett på lokalbefolkningen, er en viktig erfaringsbank. Her har norske offiserer lært viktigheten av å ta hensyn til befolkningen og arbeide kontinuerlig med sitt omdømme.

Basert på tilbakemeldinger forsvarssjef Harald Sunde har fått fra afghanske myndigheter, kan det synes som om de norske soldatene i Afghanistan har lyktes godt med måten de har møtt den afghanske befolkningen på:

De [norske soldatene] har ikke bare vært dyktige i strid, men vært kloke i maktanvendelsen og opptrådt støttende gjennom nærhet og respekt for det afghanske folket og oppdraget. President Karzai, innenriksministeren, forsvarsministeren og mange andre afghanske ledere har alle gitt særdeles gode skussmål til måten de norske soldatene har løst oppdraget på og særlig deres respekt for det afghanske folk (Sunde, 2013).

Indikator 1: Minimum bruk av makt benyttes for å unngå «collateral damage»

Som sitatet fra forsvarssjefen indikerer, har norske styrker et renommé for å være måteholdne i sin maktbruk. Hensikten er nettopp å unngå å skade sivilbefolkningen, eller skape det Kilcullen (2009) kaller «accidental guerrillas».

Jeg husker at synet fra ISAF på offensiv opptreden — dette med å sparke inn dørene — endret seg mens jeg var der. At de ikke hadde skjønt tidligere at du skaper deg mange flere fiender ved å operere på en slik måte — at du skaper flere fiender ved å jage etter opprørere og ikke sky noen midler — er uforståelig. Vi opererte aldri slik (Solberg, intervju 15.03.13).

Sitatet fra Solberg synes å være representativt for PRT-sjefenes holdning til maktbruk og omgang med lokalbefolkningen. Angrepet på Camp Banken i februar 2006 brukes av flere respondenter som illustrasjon. PRTens tilbakeholdenhet til bruk av makt under angrepet ses som en forklaring både på hvorfor ikke flere ble drept, og på hvorfor PRT Meymaneh beholdt en relativt god anseelse i befolkningen også etter denne episoden. Flere sivile ble riktignok drept i angrepet, men først etter at alle ikke-dødelige virkemidler og våpen var prøvd. De som ble drept i sammenstøtet, falt for det som kalles rettet ild, fordi de fremstod som provokatører og en umiddelbar trussel (Andreassen, 2006a). Det later således til at PRT-sjefene, og norske soldater mer generelt, har et bevisst forhold til å unngå utilsiktet skade; de innser at unødvendig maktbruk kan medføre at de taper kampen om befolkningen.

Flere PRT-sjefer poengterte at de afghanske sikkerhetsstyrkene har et annet forhold til bruk av makt enn vestlige styrker, noe som kan være både etisk problematisk og kontraproduktivt. Eksempelvis hevdet Solberg at det var flere «eksempler på likskjending etter trefninger, noe politiet stod ansvarlig for» (intervju 15.03.13). De fleste informantene trakk også frem at afghanerne hadde drevet krig i nærmere tretti år, mer eller mindre sammenhengende, og at det kunne synes som om dette hadde brutalisert fremferden deres: «De kriger på afghansk måte; det å drepe fienden er det som gjelder» (Søbstad, intervju 20.03.13).

Flere av PRT-sjefene uttrykte at de har brukt mye tid og energi på å formidle at unødvendig brutal fremferd kunne virke mot sin hensikt. Virkemidlene de hadde for å få afghanerne til å endre sin praksis, var dog begrensede. Flere hevdet at det virket som om budskapet deres hadde størst effekt når de sa nei til å støtte afghanerne. Dette oppga de da også å ha gjort når de anså at operasjonene ville gi unødvendig risiko, utilsiktet skade, eller hadde som målsetning å jage eller ta livet av opprørere. Dette tvang afghanerne til å tenke annerledes, fordi de nødig ville gjennomføre risikobetonte operasjoner uten støtte fra PRTen. Hvorvidt afghanske sikkerhetsstyrker har fortsatt med denne tilnærmingen etter at Norge trakk seg ut av Faryab, er imidlertid et åpent spørsmål.

Indikator 2: Befolkningen holdes orientert om operasjoner i sitt nærområde for å avklare forventninger

Ifølge et flertall av informantene var det å orientere befolkningen ikke noe de vektla i operasjonene. På den annen side hevdet mange at det å gjennomføre såkalt «Key Leader Engagements» (KLE), hvor operasjonene la til rette for at myndighetene fikk gjennomført møter med lokale ledere, var et viktig aspekt ved de fleste operasjoner.³¹ Slike møter ble blant annet brukt til informasjon om myndighetenes arbeid; man lyttet også til befolkningens utfordringer og ønsker. Hvorvidt disse møtene ble brukt for å avklare forventningene som befolkningen hadde til de militære operasjonene, ga ikke intervjuene grunnlag for å svare på.

Flere PRT-sjefer ga uttrykk for at de var bevisst på at sikkerhetsstyrkenes tilstedeværelse kunne skape forventninger om utvikling, sikkerhet og forandring, uten at dette nødvendigvis var intensjonen med operasjonen. Måten de mobile observasjonslagene opererte på i starten av PRT-perioden ble brukt som illustrasjon.³² Flere PRT-sjefer ga uttrykk for å ha blitt møtt av befolkningen med kommentarer som: «Dere har vært her flere ganger nå og stilt de samme spørsmålene — ingenting skjer, vi stoler ikke på dere lenger» (Solberg, intervju 15.03.13). Slike erfaringer i befolkningen kan gjøre at innbyggerne mister troen, at myndighetene som er avhengige av tillit diskrediteres, og at kampen om befolkningen tapes. Til tross for sin bevissthet om problemet ga ingen respondenter uttrykk for at «management of expectations» var noe de arbeidet målbevisst med.

Mediearbeid hadde heller ingen prioritet i den norske styrken. Ingen av de intervjuede PRT-sjefene tok uoppfordret opp bruk av media som en bevisst strategi for å håndtere befolkningens forventninger. På direkte spørsmål ga informantene uttrykk for at media sjelden ble brukt i strategisk øyemed — noe som er en høyt oppdrevet ferdighet i mange afghanske grupper. Selv

³¹ Ronny Kristoffersen (2011) viser i sin artikkel hvordan KLE ble gjennomført, og hvordan «local powerbrokers» brukes for å vinne befolkningen over på myndighetenes side.

³² MOT-lagene reiste rundt og kartla de forskjellige delene av Faryab, inklusive behov for ny infrastruktur som skoler, helsestasjoner osv. Enkelte PRT-sjefer ga uttrykk for at PRTen i starten av oppdraget hadde en forventning om at den informasjonen de samlet skulle bli brukt nettopp for å skape et bedre og mer utviklet samfunn, men at dette ikke ble fulgt opp av dem som satt på ressursene til å gjøre noe med det.

om ISAF hadde investert i og drev to radiosendere i Faryab, benyttet ikke PRTen seg av denne budskapsplattformen.

Indikator 3: Sikkerhetsstyrkene bor og arbeider tett på befolkningen

Høsten 2003 ble styrker fra Telemark bataljon deployert til Kabul. (...) Her fikk de norske styrkene oppdraget for å ivareta sikkerheten i politidistrikt 10 og 11, som var to av de verste og viktigste områdene av den afghanske hovedstaden. Her ligger regjeringskvartalet, ISAF-hovedkvarteret, og området omfattet også den fattigste delen av byen hvor titusener av fordrevne afghanere etablerte seg. Norske soldater var noen av de få som patruljerte til fots, dag og natt, for å sørge for afghanernes sikkerhet i det som jeg vil beskrive som en lovløs by (Sunde, 2013).

Selv om forsvarssjefen i sitatet over referer til et annet styrkebidrag og en annen tidsperiode enn PRT Meymaneh, kan sitatet være beskrivende for den norske viljen til å komme tett på befolkningen. Vi husker at også teorien i kapittel 2 betonet viktigheten av å komme tett på befolkningen, både for å skape sikkerhet og for å få tilgang til informasjon. Enkelte PRT-sjefer uttrykte imidlertid at denne måten å drive opprørsbekjempelse på ikke lenger er like relevant, eller mulig, som den var da prinsippet ble utviklet:

Den delen av COIN — den muligheten har vi rett og slett ikke. Den viljen til å gjøre det finnes ikke; så viktig er ikke Afghanistan for nasjonene som bidro at de var villige til å sende sine soldater av gårde for å gjøre det (Sommerseth, intervju 18.03.13).

Det kan synes som om dette synspunktet bygger på en risikoaversjon. Muligens er det forskjell på hvilken risiko som er akseptabel i en konflikt vi så å si har

valgt å bli med i, versus en konflikt som handler om nasjonens eksistens. Som analysen i kapittel 3.3 viste, har det ikke vært politisk vilje til å sende en styrke som er stor nok til å innfri de forholdstallene som doktrinene beskriver som nødvendige. Enkelte av PRT-sjefene hevdet i tråd med dette at rammefaktorene ikke tillot at kjerneprinsippet *Kampen om befolkningen* ble fulgt. Generalinspektøren for Hæren har ved en rekke anledninger gitt uttrykk for at omfanget av operasjonene i Afghanistan utsetter personellet for en belastning som er på grensen av det forsvarlige (Olsen, 2010). Det kan således synes som om heller ikke Forsvaret har evnen til å øke styrkebidraget til det omfang doktrinene beskriver.

Kapittel 2 redegjorde for at best effekt i forhold til befolkningen oppnås når det er lokale sikkerhetsstyrker som står for kontakten med innbyggerne. PRT-sjefene har tilsynelatende notert seg dette poenget. Flere ga uttrykk for at selv om de ikke hadde tilgang til alle ressursene de kunne ha ønsket, så forsøkte de å få til en lokal tilstedeværelse sammen med, og gjennom, de afghanske sikkerhetsstyrkene.

Når ressursene ikke strekker til, benyttes i opprørsbekjempelse en såkalt «inkspot»-tilnærming (jf kapittel 2). Flere av informantene hevdet at de brukte en slik tilnærming når de forsøkte å skape sikkerhet og komme tett på befolkningen. Dette gjorde de blant annet ved å operere ut fra fremskutte operasjonsbaser, såkalte «Forward Operating Bases» (FOB). Forsvaret har brukt til dels store ressurser på å etablere slike FOBER i tilknytning til de største befolkningssentrene i Faryab. FOBene fungerte som baser hvorfra sikkerhetsoperasjoner kunne iverksettes, og en samlokalisering med politiet sikret bemanning og lokal tilstedeværelse over tid.

Flere PRT-sjefer understreket i denne sammenheng et hovedpoeng: Det viktigste var ikke nødvendigvis at ISAF-styrken skulle være synlig og til stede for befolkningen, men at de afghanske sikkerhetsstyrkene var det. Ved å tilrettelegge og bidra til at disse lokale styrkene er synlige, hevdet Gillebo, kan man si at Norge i praksis «treffer slik doktrinen sier på et overordnet nivå» (intervju 19.03.13).

Kjerneprinsipp 4: Enhetlig innsats

Informantene viste stor forståelse for viktigheten av det å oppnå kjerneprinsippet enhetlig innsats. Samtidig var de smertelig klar over at dette involverte mange aktører som kunne ha forskjellige agendaer. PRT-sjefene syntes å være enige om at enhetlig innsats var det kjerneprinsippet som fungerte dårligst i den norske Afghanistan-innsatsen.

På den ene side uttrykte PRT-sjefene respekt og forståelse for de internasjonale ikke-statlige humanitære organisasjonenes frie og selvstendige stilling. På den annen side argumenterte flere for at ressursene som den norske stat setter inn i Afghanistan, bør underbygge den internasjonale strategien som materialiserer seg i ISAF-styrkene og deres opprørsbekjempelse. Det later således til at de først og fremst oppfatter dette som et norsk problem innenfor rammen av en «whole-of-government approach».

Indikator 1: Sikkerhetsoperasjoner koordineres med øvrige aktører i operasjonsområdet

Den store utfordringen knyttet til denne indikatoren sett fra et militært perspektiv er å kombinere behovet for åpenhet med behovet for operasjonssikkerhet. Behovet for åpenhet knyttes for det første til mulighetene for å skape synergi på tvers av militære og sivile virkemidler, eller i det minste unngå aktiviteter som ødelegger for hverandre. For det andre kan den militære operasjonen påvirke de sivile aktørenes sikkerhet i området. Dette taler for en størst mulig grad av åpenhet.

Behovet for operasjonssikkerhet handler om at det å lykkes med en operasjon ofte forutsetter hemmelighold, men det handler også om innsatspersonellens sikkerhet. Bistandsorganisasjonene har mange lokalt ansatte, og det vil være naivt å tro at den informasjonen som gis til dem, ikke også kan tilfalle opprørerne. Dette øker sannsynligheten for at opprørerne treffer mottiltak, som for eksempel å gjennomføre bakholdsangrep eller plassere ut veibomber.

Samtlige respondenter uttrykte at de forsøkte å praktisere full åpenhet, men at det lå en grad av vurdering til grunn for hvor åpne de kunne være og til

hvem de kunne si hva. Det later med andre ord til at de fleste har gjort en distinksjon mellom de forskjellige sivile aktørene.

Indikator 2: Sikkerhetsoperasjoner støttes av andre virkemidler og vice versa ved behov

Intervjuene kan tolkes som om det har vært klare variasjoner mellom de forskjellige PRT-kontingentene. I starten av PRT-perioden later det til å ha vært en del koordinering og forsøk på å få til en form for helhetlig innsats. Oberst Sommerseth hevdet at det i hans periode var jevnlig dialog og møtevirksomhet mellom PRTen, NGOene og andre aktører: «Vi snakket sammen og orienterte hverandre, men jeg vil ikke si at vi gikk så langt at vi la en plan og så sluttet de andre seg til, sånn funker det ikke» (Sommerseth, intervju 18.03.13). Denne tidsepoken ble tilsynelatende etterfulgt av en periode med lite dialog mellom PRTen og andre internasjonale aktører, der en norsk policy for å skille militær og sivil aktivitet ble implementert.³³

Den økte amerikanske tilstedeværelsen i Faryab fra 2010 later til å ha skapt et nytt vannskille. PRTen praktiserte da, i rollen som landeier, en tett koordinering med de amerikanske aktørene. Gillebo hevdet at denne perioden var preget av godt og tett samarbeid hvor «alle ressursene amerikanerne har med seg; USAID, US agriculture, US engineers, og andre, var godt synkronisert inn i det vi holdt på med» (intervju, 19.03.13). Han hevdet at dette stod i kontrast til den sivile norske innsatsen i Faryab, som var usynkronisert og ikke mulig å samordne med ISAFs innsats.

Det kan være en rekke årsaker til denne variasjonen. For det første kan en forverring av sikkerhetssituasjonen ha bidratt til at bistandsorganisasjonene så behov for å distansere seg fra den militære komponenten, for slik å skape et humanitært rom. For det andre ga flere av PRT-sjefene uttrykk for at den norske PRT-modellen, med sitt klare skille mellom en sivil og en militær komponent og ingen felles leder, ikke legger opp til en samordnet bruk av de norske midlene. Intervjuene indikerte at en tredje forklaring kan knyttes til

³³ Opprettelsen av provinsens sikkerhetsråd bidro imidlertid til bedre dialog mellom ISAF og afghanske lokale myndigheter i denne perioden.

personkjemi. Enkelte PRT-sjefer ga uttrykk for et anstrengt samarbeidsklima, mens andre uttrykte at det var stor gjensidig forståelse.

Til tross for PRTens oppdrag langs de tre operasjonslinjene medførte Stoltenberg-regjeringens føringer at PRTen ble skilt i en sivil og en militær komponent (Gulichsen et al., 2011, s. 11). Det sivile norske elementet rapporterte ikke på ISAF-kanaler, men direkte til Norge eller ambassaden i Kabul (ibid.). PRT-sjefene hevdet at det sivile elementet i PRTen heller ikke hadde noen handlefrihet til å støtte opp under lokale initiativ. Flere av PRT-sjefene ga uttrykk for at dette var en uheldig løsning i lys av det overordnede samordningsbehovet mellom de tre operasjonslinjene:

Når det gjelder en sivil og en militær komponent i PRT, så henger de ikke sammen. Det er interessant å notere seg at forsvarssjefen i sin tale i OMS [Oslo Militære Samfund] sier noe om dette.³⁴ Han sier at prosjektet i PRT med felles ledelse av militære og sivile trenger vi ikke prøve igjen, for det har feilet. Det er feil! Det er jo nettopp fordi det ikke har vært en felles ledelse at det har feilet. Vi har føret de sivile med opplysninger; de sivile har ikke rapportert eller informert oss eller RCN [Regional Command North] om sin aktivitet. De rapporterte direkte til UD og ambassaden og ville ikke dele rapporteringen med oss (Gillebo, intervju, 19.03.13).

Som beskrevet over later det til å ha vært et godt og koordinert samarbeid mellom den militære komponenten i PRTen og de amerikanske statlig finansierte aktørene. Når det gjelder de norske sivile aktørene fra justis- og bistandssektoren, så indikerer intervjuene at den militære komponenten strakk seg langt for å vise åpenhet og åpne opp for samordning. Tilsynelatende praktiserte de sivile aktørene i sterkere grad Stoltenberg-regjeringens politikk

³⁴ I Oslo Militære Samfund uttalte forsvarssjef Harald Sunde følgende: «Når vi nå har avsluttet PRT-oppgavet i Faryab, er det også mange lærdommer som må tas med videre. Jeg er av den oppfatning at en blanding av sivile og militære oppgaver i en PRT er noe vi ikke trenger å prøve en gang til. Jeg mener at militære skal fokusere mot militære oppgaver og at sivil bistand best ivaretas av sivile aktører. Erfaringene er at en blanding av disse rollene under en felles ledelse ikke gir noen klare synergieffekter» (Sunde, 2013).

med dens skille mellom sivil og militær aktivitet: «Han [UDs representant] var invitert og deltok på alle mine møter, mens jeg ikke var invitert til noe av det som foregikk hos dem» (Solberg, intervju 15.03.13). Dette skaper et inntrykk av at ønsket om samarbeid bare går én vei, eller bare er ønskelig når det skjer på den sivile komponentens premisser.

De fleste PRT-sjefene hevder at de norske sivile representantene i uoffisielle sammenhenger uttrykte forståelse for militærets behov og ønske om en tettere samordning med sivile virkemidler. Dialog og samordning med ikke-norske utviklings- og bistandsaktører ble, ifølge PRT-sjefene, aldri forsøkt forhindret eller motarbeidet. Dette kan tyde på pragmatisme; med andre ord at den norske beslutningen om å skille sivile og militære virkemidler tilsynelatende kun praktiseres av de norske sivile aktørene og ikke gjelder for PRTens samarbeid med internasjonale eller utenlandske sivile aktører. Gillebo hevdet at «bruken av USAID og de andre blir sett bort fra i Norge, fordi det er opportunt å unngå denne diskusjonen. De ser at det dekker et hull og at det vil bryte for mye med NATOs operasjoner om de påpeker det» (intervju, 19.03.13). Oberst Huse hevdet likeledes at dette ikke er noe som norske myndigheter ønsker å diskutere høyløst, fordi det vil være en erkjennelse av at den norske modellen ikke fungerer:

Det er mange, uten å røpe noen kilder, både i FD og UD, som er glad for at vi har hatt tilgang til amerikanske CERP-fond,³⁵ USAID, US agriculture, osv. og at vi kunne bruke norske midler på skoler, kvinner og utvikling som ikke er koordinert med militær virksomhet (Huse, intervju 14.03.13).

Oppsummert kan det se ut til at norske sivile og militære aktører i svært liten grad støtter og utfyller hverandre i forbindelse med operasjoner. Noe av årsaken kan muligens bunne i forskjellige tidshorisonter. Den norske sivile bistanden er i stor grad rettet mot langsiktig kapasitetsbygging og utviklingsprosjekter, mens den militære delen av PRTen arbeider både kort- og

³⁵ «The Commander's Emergency Response Program (CERP) enables local commanders in Afghanistan and Iraq to respond with a nonlethal weapon to urgent, small-scale, humanitarian relief, and reconstruction projects and services that immediately assist the indigenous population and that the local population or government can sustain» (U.S. Army, 2009, s. 13).

langsiktig med sikkerhet. Faren kan være, som oberst Huse uttrykte det, at man «velger å gjennomføre ting som gir kortsiktige gevinster fordi vi ønsker å få til ting på egen vakt» (Huse, intervju 14.03.13).

Den militære delen av PRTen er i tillegg forpliktet til å operere der hvor sikkerhetsrådet ønsker å gjennomføre operasjoner. Flere PRT-sjefer tok opp det problematiske i at guvernøren så på PRTen som en form for brannkorps som han kunne benytte der hvor uroligheter blusset opp, istedenfor å tenke langsiktig. Slike kortsiktige sikkerhetsoperasjoner bygger ikke nødvendigvis opp under et norsk langsiktig perspektiv. Tvert imot kan det se ut til at det eksisterer en rekke forskjellige ambisjoner, interesser, ønsker og viljer som gjør at tverrsektoriell støtte i videste forstand kan være vanskelig å få til i praksis i operasjonsområdet.

Indikator 3: Militære styrker er del av en «comprehensive approach»

«Comprehensive approach», eller helhetlig tilnærming, ble definert i kapittel 2 og drøftet i kapittel 3. Poenget med en slik tilnærming er i korte trekk å samordne innsats fra ulike sektorer for å skape synergi. Samordningen må skje mellom flere aktører i operasjonsområdet, og PRT-sjefene ga uttrykk for at de var fornøyde med måten dette foregikk på for de fleste aktørenes vedkommende. De var imidlertid unisont enige om i at dette ikke fungerte på norske kanaler, altså i det som i kapittel 3 ble beskrevet som en norsk «whole-of-government approach».

Sommerseth hevdet at det aldri har vært noen norsk vilje til en helhetlig tilnærming i Afghanistan: «Den militære komponenten mottar ordre fra ISAF, men når de COIN-inspirerte ordrene skal settes ut i livet, så mangler det en kobling til de andre “instruments of power”», (intervju, 18.03.13). Også Solberg mente at det i hans periode ikke fantes noen vilje til samarbeid: «avgjørelsen om et prinsipielt skille mellom de sivile og militære skulle følges for enhver pris, det var som en usynlig vegg mellom oss» (intervju, 15.03.13). Respondentene fremhevet således det prinsipielle skillet mellom sivile og militære aktører som en antitese til samordning av norsk innsats.

Flere PRT-sjefer antydte i intervjuene at det ikke bare var de militære som opplevde den manglende norske helhetlige innsatsen som en utfordring. Problemet var, ifølge Huse, at bistanden ikke var koordinert med de behovene sikkerhetsrådet så i provinsen: «Det fremstod nærmest tilfeldig hvor utviklingsprosjektene skjedde. Det var derfor mye frustrasjon hos afghanerne, og vi manglet handlingsrommet til å spille på alle innsatsmidlene» (intervju, 14.03.13). Samtidig uttrykte PRT-sjefene som hadde tilgang til de amerikanske bistandsressursene, at den mer kortsiktige aktiviteten som den militære delen av PRTen stod i ledelsen for, og den langsiktige utviklingen som var en konsekvens av norsk bistand, på en god måte utfylte hverandre.

Kan så Norge si at landet praktiserer en helhetlig tilnærming i Faryab, og hva skal i så fall kriteriene være for å avgjøre dette? Sommerseth antydte at det ganske sikkert vil være en divergens mellom et norsk syn på strategisk og taktisk nivå:

På norsk politisk nivå vil jeg anta at de sier at vi driver med «comprehensive approach», men at beslutningene tas på politisk nivå i regjeringen. Dette kan sammenlignes med at militære fra operasjon til operasjon avgjør hvor langt ned i organisasjonen beslutningsmyndigheten skal delegeres... Vurderingen er den samme i forhold til hvem som driver «comprehensive approach». Vi kunne ønsket at den var lavere delegert, men siden det ikke finnes en definisjon er det ingen gitt å si at dette er rett eller galt (Sommerseth, intervju 18.03.13).

Sommerseths syn stemmer tilsynelatende godt overens med funnene i kapittel 3, hvor det ble argumentert for at Afghanistan-forumet hadde den rollen han beskriver.

At norske myndigheter kan oppnå en helhetlig tilnærming så lenge koordineringen bare skjer på det politisk-strategiske nivået, bestrides imidlertid av de fleste andre PRT-sjefene. Argumentet deres er i korte trekk at en helhetlig tilnærming som ikke gir utslag på bakken, er meningsløs. Eksempelvis ga ingen av respondentene uttrykk for å ha sett noen positiv effekt av Afghanistan-forumet. De fleste påpekte også at veien fra et overordnet policy-forum til

praktisk utførelse på bakken møter mange hindringer. Flere møteplasser er derfor nødvendig for å lykkes med en helhetlig tilnærming.

Uten en reell helhetlig tilnærming er koordinerte tverrsektorielle operasjoner i praksis vanskelig å få til i operasjonsområdet. Intervjuene tyder på at det først og fremst er de norske styrkene som står på bakken i konfliktområdet som kjenner konsekvensene av dette på kroppen. I mangel av en ansvarlig leder som koordinerer på taktisk nivå, eller en tydelig strategi som favner alle virkemidlene, så blir det å skape tverrsektoriell samordning i praksis meget krevende. Imidlertid er det ingen av informantene som uttrykker et ønske om at de sivile virkemidlene skal underlegges en militær sjef.

Kjerneprinsipp 5: Langsiktighet

Til tross for at det har stått norske styrker i Faryab i drøyt åtte år, ga ingen av intervjuobjektene uttrykk for at de oppfattet dette som spesielt lenge. Det kan således se ut til at de har forståelse for den langsiktigheten som opprørsbekjempelse krever.

Indikator 1: Evne og vilje til å håndtere tap

De siste årene har det kommet en rekke norske bøker og medieoppslag som blant annet beskriver hvordan soldatene tenker rundt det å lide tap i Afghanistan. Inntrykket som tegnes, er at de fleste offiserer og soldater har et reflektert forhold til at jobben deres kan medføre at de mister sitt eget eller nære kollegaers liv. Et militært ledelsesmantra er «løs oppdrag og ta vare på dine menn», og en form for balanse mellom de to oppgavene er nødvendig. Såkalte «wars of choice» karakteriseres av liten vilje til risiko, og det å få alle soldatene med seg hjem igjen i god behold kan bli det viktigste hensynet (Smith, 2006, s. 292 – 293). Oppdragene de løser, må da være verdt den risikoen de tar.

«Kan vi forklare de pårørende hvorfor det var verdt at vi tok tap i Afghanistan?» (Søbstad, intervju 20.03.2013). Spørsmålet reiser minst to nye spørsmål: for det første om engasjementet var verdt det fra et politisk synspunkt, dernest om risikoen og den potensielle gevinsten i det konkrete oppdraget forsvarte at en soldat mistet livet. Det politiske aspektet ble behandlet i foregående kapittel og berøres ikke nærmere her. Når det gjelder menneskelige tap, vil noen sikkert hevde at ingen oppdrag i Afghanistan er viktige nok til at vi kan ofre en norsk soldats liv. Flere av informantene uttrykte imidlertid at de forstod og aksepterte at tap av liv kunne bli konsekvensen av yrkesvalget og den politiske beslutningen om norsk deltakelse.

Et poeng som ble trukket frem av noen informanter, var en påstått økt aksept i befolkningen av at oppdraget kan medføre tap av norske liv. Oberst Knotten påpekte at ettersom antall og intensitet i trefningene gradvis har økt, har dette stadig oftere blitt visualisert i media. Effekten har vært en form for herding eller tilvenning i det norske samfunnet: «Jeg vil derfor si at toleranseevnen til [norske] myndigheter, til pressen og til befolkningen har endret seg» (Knotten, intervju 14.03.2013). Denne tilvenningen ble etter Knottens syn brukt bevisst både av regjeringen og Forsvaret. Dette kom blant annet til uttrykk i forbindelse med utvidelsen av det norske ansvarsområdet til også å omfatte det konfliktfylte distriktet Ghorwmack:

Jeg hadde samtaler med sjef FOH [Forsvarets operative hovedkvarter] og statsråden om hvordan dette skulle håndteres. Det ble ikke gitt noen formelle oppdrag(...), men de råd og anbefalinger jeg fikk, var å tilnærme meg Ghorwmack stegvis fordi jeg måtte tilvenne norske myndigheter, politisk ledelse, FOH og befolkning på at dette blir kvast. «Ikke dra til med en kjempegreie med en gang slik at du får en smekk på fingrene — ta det gradvis», var rådet jeg fikk fra Jan Reksten (Knotten, intervju 14.03.2013).

Det kan se ut til at Forsvaret har vært seg bevisst at de påtok seg en økt risiko, noe blant andre Kristian Harpviken har hevdet (Nilsen, 2010). Samtidig har man tilsynelatende forsøkt å tilvenne den norske befolkningen til økt risiko. En mulig tolkning er at dette er gjort for å øke befolkningens aksept for at norske liv kan gå tapt i konflikten.

Indikator 2: Langsiktighet i planlegging ivaretas

Viktigheten av at alle aktørene tenker langsiktig for å lykkes med opprørsbekjempelse var et moment flere PRT-sjefer pekte på. Langsiktighet for sikkerhetsstyrkene har både et norsk og et afghansk perspektiv. Det hjelper ikke om de norske styrkene viser langsiktighet dersom den afghanske styrken de er der for å støtte, ikke har det. Flere av informantene ga eksempler på hendelser hvor afghanske lokale myndigheter hadde vist liten vilje og evne til å følge opp planer av litt mer langsiktig karakter. «Det virket som symptomer var viktigere å behandle enn årsaker, og vi fikk dem ikke til å tenke langsiktig (Solberg, intervju 15.03.2013).

De fleste PRT-sjefene hevdet at den kontinuerlige endringen av rammer og forutsetninger for PRTen gjorde det vanskelig å sikre langsiktig planlegging. En klassisk feil som omtales i litteraturen, er at opprørsbekjemperne for sent innser at de har et opprør i hendene og derfor setter inn for små ressurser for sent. Den gradvise økningen av PRT Meymaneh kan tolkes som at dette også var tilfellet i Faryab:

Dersom du ikke vet hva du skal ut på, da er det ikke lett å være langsiktig... Har du ingen politisk strategi så har du et problem. COIN er en langsiktig affære og når du ikke vet at det er det du driver på med, eller at det er det som det utvikler seg til å bli, så er du på hæla med å oppnå langsiktighet, både med tanke på operasjonskonsept, og også styrkegenerering. Du blir reaktiv hele veien (Søbstad, intervju 20.03.2013).

Samtidig hevdet flere respondenter at den militære evnen til å drive langsiktig planlegging gradvis var blitt bedre. PRTen fikk sine oppdrag av ISAF, men innenfor og på tvers av disse oppdragene var det likevel mulig å tenke langsiktig. Det ble etter hvert vanlig å lage en såkalt «framework»-ordre som bidro til langsiktighet i planlegging og operasjoner, og som bandt kortvarige 6-måneders kontingenter sammen. Et annet grep som ble tatt for å øke graden av langsiktighet, var at de påtroppende PRT-sjefene måtte legge frem og få godkjent sin plan for kontingenten hos sjefen for FOH. Disse grepene kom imidlertid først mot slutten av PRT-perioden.

Selv om intervjuobjektene var samstemte i at Forsvaret i denne perioden gradvis ble flinkere til å tenke langsiktig i planlegging av operasjoner, ga flere uttrykk for at det fremdeles er et forbedringspotensial. Sommerseth hevdet eksempelvis at vi mangler et hovedkvarter i Norge som evner å se langt fremover, og som innehar en institusjonell hukommelse til støtte for styrkesjefen ute. «Vi skal selvsagt følge sjef for ISAFs føringer, men vi vil alltid ha noe spillerom. Hvordan vi skal utnytte dette spillerommet, kan Norge mene noe om, og siden vi ikke gjør det, blir langsiktighet tilfeldig», hevdet han (intervju, 18.03.2013).

Indikator 3: Etablering av varig infra- og støttestruktur i operasjonsområdet

Det er alment vedtatt at støtte- og infrastruktur som sikkerhetsstyrkene behøver, bør holdes på et minimum. I tillegg bør styrkene, som vist i kapittel 3, skape minst mulig avstand til befolkningen som skal beskyttes. På den annen side vil infrastruktur som bærer preg av å være midlertidig, sende et signal til lokalbefolkningen om at sikkerhetsstyrkene ikke har vilje og evne til å stå i operasjonsområdet over tid. Norge har et deployeringskonsept som tilsier at dersom det planlegges med en tidshorisont opp til og med to år, så skal infrastrukturen etableres i telt, mens permanent infrastruktur benyttes for oppdrag av lengre varighet. Ved å bygge fast infrastruktur sendes det dermed også et signal om tidshorisont for oppdraget:

Etter Banken-angrepet var det ikke noe problem lenger med penger, og det ble besluttet å flytte ut til flyplassen. Strøm-Erichsen tok da beslutningen om å bygge permanente bygg, det vil si at vi skulle stå der mer enn to år. En camp som er litt mer varig ble resultatet. Vi bygde en leir som var dimensjonert for det dobbelte av de 125 som PRTen da bestod av (Søbstad, intervju 20.03.2013).

Norge hadde nå fått en robust hovedbase for operasjonene i Faryab. I tillegg, påpekte flere informanter, ble også FOBene etablert på en måte som ga et tydelig signal om langsiktighet.

Forsvarssjefen har pekt på at Norge også har bidratt til og stått for bygging av permanent infrastruktur for de afghanske sikkerhetsstyrkene. Ett eksempel er byggingen av Camp Griffin i Meymaneh, som var nødvendig for å sikre overføringen av en afghansk hæravdeling fra Mazar-e Sharif til Faryab:

Norge bygde som første nasjon en leir for afghanske styrker ute på provinsnivået. Dette var et vitalt tiltak for at afghanerne selv kunne ivareta sin sikkerhet. Afghanske sikkerhetsstyrker var nå ute der folket bodde (Sunde, 2013).

Kapittel 5

Syv slutninger

Denne studien har søkt å vise at NATO og ISAF har brukt befolkningssentrisk opprørsbekjempelse som operasjonskonsept i Afghanistan. Til tross for NATOs vektlegging av standardisering og interoperabilitet, tyder ulike nasjonale praksiser i ISAF-operasjonene på at det er rom for nasjonale tilnærminger og særegenheter i opprørsbekjempelse.

Studien har, gjennom å følge utviklingen fra det som omtales som klassisk opprørsbekjempelse frem mot dagens moderne form for opprørsbekjempelse, utledet fem kjerneprinsipper: *politisk forrang, legitimitet, kampen om befolkningen, enhetlig innsats og langsiktighet*. Tidligere erfaringer tilsier at disse suksesskriteriene har stor betydning for utfallet av opprørskonflikter. Disse kjerneprinsippene er følgelig brukt for å analysere den norske politiske viljen og den militære evnen til å drive opprørsbekjempelse i Afghanistan.

Basert på analysen er det mulig å utlede syv slutninger som svarer på studiens problemstilling om hva som kjennetegner en norsk tilnærming til opprørsbekjempelse. Disse slutningene kan plasseres i det strategiske skjæringspunktet mellom politikk og militærmakt.

1. For det første har studien vist at Stoltenberg-regjeringen har gitt sin tilslutning til ISAFs strategi for opprørsbekjempelse gjennom NATOs besluttende organer, samt ved å stille norske styrker under ISAF-kommando, uten offisielle begrensninger på hva styrkene kunne brukes til. Samtidig dokumenteres at forsvarssjefen, så vel som embetsverket i Utenriksdepartementet, har hevdet at Norge ikke driver opprørsbekjempelse i Afghanistan. Fremstillingen viser

at denne diskrepansen har lagt bindinger på Norges tilnærming til opprørsbekjempelse i Afghanistan, og at Norge på dette området står i en særstilling i forhold til andre allierte. Det er med andre ord en stor strategisk tvetydighet i den norske tilnærmingen til NATOs valgte metode.

2. For det andre viser studien at kjerneprinsippet om enhetlig innsats kun i begrenset grad har blitt ivarettatt i det norske Afghanistan-engasjementet. Den viktigste årsaken til dette er Stoltenberg-regjeringens beslutning om et prinsipielt og tydelig skille mellom sivil og militær aktivitet. På dette området skiller Norge seg radikalt fra våre viktigste allierte. Det synes i realiteten å være liten politisk vilje til norsk enhetlig innsats i Afghanistan ut over det som koordineres i Afghanistan-forumet. Dette står i kontrast til det militærfaglige behovet som det taktiske nivået i Forsvaret uttrykker, et behov som er en viktig forutsetning for ISAFs strategi. Innenrikspolitiske forhold som Stoltenberg-regjeringens partisammensetning, bistandsaktørenes sterke stilling, den norske bistandsmodellen, samt det norske sektorprinsippet, kan være plausible forklaringsmekanismer på hvorfor enhetlig innsats ikke har vært mulig å oppnå i praksis. Konsekvensen er at det ikke er belegg for å hevde at Norge har en «whole-of-government-tilnærming» i Faryab. I forlengelsen av dette har analysen vist at skillet mellom sivil og militær aktivitet tilsynelatende kun gjelder i forhold til norske aktører. PRTens samarbeid med amerikanske statlige bistandsaktører blir således håndtert med stor pragmatisme av det politiske miljøet i Oslo.
3. For det tredje kjennetegnes norsk opprørsbekjempelse i Afghanistan av at det strategiske, operasjonelle og taktiske nivået er lite samordnet. Beslutninger som fattes på ett nivå, eller innenfor én sektor, operasjonaliseres ikke og får ingen praktiske implikasjoner for de øvrige nivåene/etatene. Ut over den dialogen som finner sted i Afghanistan-forumet, kan det se ut til at det eksisterer få formelle tverrsektorielle møteplasser som kan anspore til tettere nasjonal dialog og samordning.
4. For det fjerde viser analysen at norske politiske myndigheter tilsynelatende prioriterer det afghanske nasjonale nivået fremfor det lokale nivået i Faryab. En plausibel forklaring på dette fenomenet kan være den forholdsmessig større utenrikspolitiske uttellingen og synligheten knyttet til ressursene som nyttes på det nasjonale nivået. Samtidig har den militære innsatsen i stor grad vært rettet mot Faryab.

- Konsekvensen er at den norske opprørsbekjempelseen i stor grad har foregått med militære virkemidler, fordi dette var det eneste «instrument of power» som var tilgjengelig.
5. For det femte kjennetegnes den norske tilnærmingen av at de sivile aktørene på taktisk nivå har liten grad av lokal handlefrihet og beslutningsmyndighet. Studien viser at det kan synes som om de sivile representantene fra Utenriksdepartementet primært har hatt en rapporterende og monitorerende rolle. Dette har bidratt til at norsk opprørsbekjempelse i liten grad kjennetegnes av «bottom up»-aktivitet, og at lokalt initiativ i liten grad har blitt utnyttet.
  6. For det sjette dokumenteres at ingen av de intervjuede PRT-sjefene har fått opplæring i opprørsbekjempelse som del av sin norske nivåhevende militærfaglige utdanning. Variabel forståelse og kunnskap om opprørsbekjempelse kan forklare hvorfor enkelte elementer ved prinsippene følges, og andre ikke. Selv om opprørsbekjempelse er et sektorovergripende konsept, indikerer studien at det politiske nivået i Oslo i stor grad oppfatter dette som et amerikanskinspirert militært konsept. Kunnskap om og forståelse for opprørsbekjempelse er derfor sannsynligvis begrenset utenfor Forsvaret, noe som kan forklare deler av den tilsynelatende motviljen som eksisterer mot NATOs strategi i innenrikspolitiske kretser.
  7. Til sist kan det synes som om Stoltenberg-regjeringens tilnærming til opprørsbekjempelse i Afghanistan kjennetegnes av et ønske om å tilfredsstille flest mulig aktører. At norske myndigheter ikke tok avstand fra konseptet i NATO og stilte ressurser i tilstrekkelig omfang, har tilfredsstilt alliansen. Stoltenberg-regjeringen har valgt å anvende de militære ressursene på en måte som er akseptabel og som medfører minst mulig risiko for interne spenninger i regjeringen, muligens for å tilfredsstille partene i det rødgrønne samarbeidsprosjektet. Praktiseringen av et tydelig skille mellom sivil og militær aktivitet og videreføring av den norske modellen til tross for at denne fremstår som lite hensiktsmessig i forhold til NATOs strategi og valgte metode, tilfredsstiller i stor grad det norske bistandsmiljøet.

Summen av de syv slutningene har vist at koblingen mellom det politisk-strategiske og det taktiske nivået i Norge synes å være svak. På den ene side er norske militære styrker del av en større NATO-kampanje der opprørs-

bekjempelse er den valgte metoden. Studien viser at det politisk-strategiske nivået tilsynelatende ikke har tatt konsekvensen av dette. På den annen side synes norske militære å være lite sensitive i forhold til de politiske pålegg og føringer som gis. Opprørsbekjempelse søkes gjennomført på taktisk nivå, til tross for at det politiske nivået tilsynelatende tar avstand fra metoden. Det kan dermed se ut til at norske militære ikke evner å sette egen virksomhet inn i en bredere norsk politisk kontekst. Resultatet er en stor avstand mellom det politisk-strategiske og det taktiske nivået i synet på hvordan statens maktmidler skal og kan anvendes effektivt i en opprørskonflikt.

Litteraturliste

- AAP – 6 (2012). *NATO glossary of terms and definitions*. Brussels: NATO Standardization Agency. <http://nsa.nato.int/nsa/zPublic/ap/aap6/AAP-6.pdf>. (lest mars 2013)
- Afghanimonitor (2013). Afghanistan conflict casualties: ISAF fatalities. <http://afghanimonitor.blogspot.no/p/isaf.html> (lest mars 2013)
- AFM 1 – 10 (2009). *British army field manual: Countering insurgency* (Vol. 1, Part 10). London: UK Ministry of Defence.
- AJP – 3 (B) (2011). *Allied joint publication: Allied joint doctrine for the conduct of operations*. Brussel: NATO.
- AJP – 3.4.4 (2011). *Allied joint publication: Allied joint doctrine for counterinsurgency (COIN)*. Brussel: NATO.
- Akerhaug, L. (2010). «Støre vil ha forhandlinger med Taliban», *Aftenposten*, 28. januar.
- Andreassen, T. A. (2006a). «De norske skuddene i Afghanistan», *Aftenposten*, 10. juni.
- Andreassen, T. A. (2006b). «Rabalder på NATO -møte: Irritasjon over innsatsen i Afghanistan», *Aftenposten*, 18. november, s. 12.
- Ap, SV & Sp (2005). *Plattform for regjeringssamarbeidet mellom Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet 2005–2009*. Soria Moria, Oslo, 13.oktober. http://www.regjeringen.no/upload/SMK/Vedlegg/2005/regjeringsplattform_SoriaMoria.pdf (lest mai 2013)
- Ap, SV & Sp (2009). *Politisk plattform for flertallsregjeringen utgått av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, 2009 – 2013*. Soria Moria, Oslo, 7.oktober. http://www.regjeringen.no/upload/SMK/Vedlegg/2009/Ny_politisk_plattform_2009–2013.pdf (lest mai 2013)
- Armanshahr (2011, usignert). «Making peace with the Taliban, at what cost? Seven keys to a just peace for the people of Afghanistan». Kabul: *Armanshahr Foundation*, Year 3, vol. 4, Issue 21, December 2011, s. 1 – 5. <http://www.khorasanameen.net/php/en/pdf/armanshahr %20issue %20 21 %20eng.pdf> (lest februar 2013)
- Arreguin-Toft, I. (2001). «How the weak win wars: A theory of asymmetric conflict». *International Security*, 26 (1), s. 93 – 128.

- Bauck, P., A. Strand, M. Hakim & A. Akbari (2007). *Afghanistan: An assessment of conflict and actors in Faryab province to establish a basis for increased Norwegian civilian involvement. How can future Norwegian involvement best be targeted and organised?* CMI commissioned report. Bergen: Chr. Michelsen Institute. / Norad Evaluation Department: Report 3/2012. http://www.norad.no/no/resultater/publikasjoner/publikasjon?key=109_598 (lest mars 2013)
- Baumann, A. B. (2008). «Clash of organisational cultures? The challenge of integrating civilian and military efforts in stabilisation operations». *The RUSI Journal*, 153 (6), s. 70 – 73.
- Berdal, M. (2009). *Building peace after war*. Abington: Routledge.
- Berge, M. (2009). *Meymaneh*, kapittel 2. Del av webartikkelserie (se også Øsmundset, M.). Opprinnelig publisert på Forsvarets nettsider (lesedato desember 2012), senere fjernet. Papirkopi i forfatterens eie.
- Bergman, R. A. (2011). *Lokale konflikters implikasjoner for Norges Faryabstrategi*. Masteroppgave, Universitetet i Tromsø.
- Bubalo, A. (2007). «Lawrence of Arabia is out of place in Iraq». *Financial Times*, 11. november. <http://www.ft.com/cms/s/0/4b1d6a52-9080-11dc-a6f2-0000779fd2ac.html> (lest oktober 2013)
- Bøe-Hansen, O. (2009). *Kampen om den mest uimotståelige historien: Hva kjennetegner Talibans propaganda og med hvilke kontrapropagandatiltak kan ISAF bekjempe den?* Masteroppgave, Forsvarets høyskole, Oslo.
- Bøe-Hansen, O., T. Heier & J. H. Matlary (red.). (2013). *Strategisk suksess? Norsk maktbruk i Libya og Afghanistan*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bøifot, E. (2007). *Det norske militære engasjementet i Afghanistan – idealisme eller egeninteresse?* Masteroppgave, Forsvarets høyskole, Oslo.
- Clausewitz, C. v. (red. A. Rapoport) (1968). *On war*. Harmondsworth: Penguin. [Opprinnelig utgitt i 1832 under tittelen *Vom Kriege*.]
- Clausewitz, C. v. (1976). *On war*. Princeton: Princeton University Press.
- Cohen, E. A. (1996). «A revolution in warfare». *Foreign Affairs*, 75 (2), s. 37 – 54.
- Collier, P., L. Elliott, H. Hegre, A. Hoeffler, M. Reynal-Querol & N. Sambanis (2003). *Breaking the conflict trap: Civil war and development policy*. A World Bank policy research report. World Bank Publications No. 13 938 / Washington: The World Bank & Oxford University Press. http://us-cdn.creamermedia.co.za/assets/articles/attachments/00_536_breakingconflict.pdf (lest mars 2013)

- Coning, C. de, H. Lurås, N. Nagelhus Schia & S. Ulriksen (2009). *Norway's whole-of-government approach and its engagement with Afghanistan*. NUPI, *Security in practice*, 8/2009.
- Coning, C. de & K. Friis (2011). «Coherence and coordination: The limits of the comprehensive approach». *Journal of International Peacekeeping*, 15 (1–2), s. 243–272.
- COPD (2010). *Allied command operations comprehensive operations planning directive (COPD)*. Brussel: NATO.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (3. utg.). Thousand Oaks, California: SAGE Publications.
- Dagbladet (2008). Usignert leder: «Norge er i krig», *Dagbladet*, 17. april, s. 2.
- De Rosa, I. (2012). «Stoltenberg: – Usikkert om vi har lykkes i å forbedre den sosiale utviklingen i Afghanistan», *Aftenposten*, 5. oktober.
- Defence Staff Norway (2011). *Actual implementation of the STANAG 2611* (edition 1). Arkivreferanse: 2009/045 014–060/DEFNON/ 323.
- Desch, M. C. (2003). «Democracy and victory: Why regime type hardly matters». *International Security*, 27 (2), s. 5–47.
- Diesen, S. (2009). «Afghanistan-krigens utfordringer». *Minervanett*, 5. november. <http://www.minervanett.no/afghanistan-krigens-utfordringer/> (lest mars 2013)
- Diesen, S. (2010). *Fornylelse eller forvitring? Forsvaret mot 2020*. Oslo: Cappelen Damm.
- Dyndal, G. L. & T. L. Knutsen (2012). *Exit Afghanistan: tilbakeblikk – og debatt om utviklingen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Egnell, R. (2008). «Between reluctance and necessity: The utility of military force in humanitarian and development operations». *Small Wars & Insurgencies*, 19 (3), s. 397–422.
- Eide, E. B., A. T. Kaspersen, R. Kent & K. v. Hippel (2005). *Report on integrated missions: Practical perspectives and recommendations*. http://ochanet.unocha.org/pl/Documents/Report_on_Integrated_Missions_May_2005_Final.pdf (lest mars 2013)
- Ekhaugen, L. (2011). «Norsk alenegang i Afghanistan», *Dagbladet*, 5. april.

- FM 3–24 (2007). *The U.S. Army/Marine Corps counterinsurgency field manual: U.S. Army field manual no. 3–24; Marine Corps warfighting publication no. 3–33.5*. Chicago: University of Chicago Press.
- Forsvaret (2012). *Forsvaret i Afghanistan: Status andre halvår 2012*. Oslo: Forsvarets mediesenter. [http://forsvaret.no/operasjoner/internasjonalt/afghanistan/rapporter/Documents/Afghanistan %20- %20status %20 %20- %202 012. pdf](http://forsvaret.no/operasjoner/internasjonalt/afghanistan/rapporter/Documents/Afghanistan%20-%20status%20-%20-%2012.pdf) (lest mars 2013)
- Forsvarsdepartementet (2009). *Evne til innsats – strategisk konsept for Forsvaret*. Oslo: Departementenes Servicesenter. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fd/pressecenter/pressemeldinger/2009/nytt-strategisk-konsept-for-forsvaret-e.html?id=576543>.
- Friedman, J. A. (2011). «Manpower and counterinsurgency: Empirical foundations for theory and doctrine». *Security Studies*, 20 (4), s. 556–591.
- Friis, K. (2010). *The politics of the comprehensive approach: The military, humanitarian and state-building discourses in Afghanistan*. Oslo: NUPI.
- Galula, D. (2006). *Counterinsurgency warfare: Theory and practice*. Westport: Praeger Security International.
- Gitmark, H. & H. T. Skjeseth (2012). «Aldri mer Afghanistan». Intervju med forsvarsminister Espen Barth Eide, *Dagsavisen*, 31. juli.
- Gray, C. S. (2008). «The 21st century security environment and the future of war». *Parameters*, 38 (4), s. 14–26.
- Green-Stensrud, T., H. Bugge-Hansen & A. E. Sanden (2010). «Soldat-støtten har økt kraftig». NRK, 2. juli. <http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/ostfold/1.7194254> (lest mars 2013)
- Gulichsen, S., E. Marthinussen & B. Eggereide (2011). *OA support to PRT Meymaneh*. FFI-rapport 2010/02 151. Oslo: Forsvarets forskningsinstitutt. <http://rapporter.ffi.no/rapporter/2010/02151.pdf> (lest mars 2013)
- Halsne, S. (2013). «Strategi og operasjoner i Faryab», i Bøe-Hansen et al. (red.). *Strategisk suksess? Norsk maktbruk i Afghanistan og Libya* (s. 93–106). Oslo: Universitetsforlaget.
- Hammer, A. S. (2007). «Vurderer å sende nordmenn til Sør-Afghanistan». *Dagsavisen*, 29. august, s. 4.
- Hammes, T. X. (2005). «Why study small wars? » *Small Wars Journal*, 1 (1), s. 1–5. <http://smallwarsjournal.com/documents/swjvol1.pdf> (lest mai 2013)

- Haugland, M. F. (2011). «Sivilt-militært samarbeid i Afghanistan: En komparativ studie av norske og ISAFs føringer». *Pacem: Militært tidsskrift for etisk og teologisk refleksjon*, 14 (1). <http://www.pacem.no/2011/1/> (lest mars 2013)
- Hegna, L. (2012). Svar til Gro Holm. NRK, 14. september. <http://www.nrk.no/ytring/den-norske-modellen-i-afghanistan-1.8.315.930> (lest mars 2013)
- Heuser, B. (2010). *The evolution of strategy: Thinking war from antiquity to the present*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hoffman, F. G. (2009). «Hybrid Warfare and Challenges». *Joint Forces Quarterly*, 51 (1).
- Holm, G. (2012). «Den norske modellen i Afghanistan». NRK, 9. september. <http://www.nrk.no/ytring/den-norske-modellen-i-afghanistan-1.8.315.930> (lest mars 2013)
- Høiback, H. (2003). *Kan vi lære av historien?: En studie i militær kompetansefilosofi*. Oslo: Institutt for Forsvarsstudier.
- Høiback, H. (2010). *Uniformed reason: On the justification of military doctrine – past, present, and future*. Ph.d.-avhandling, Universitetet i Oslo.
- Høiback, H. (2011). «Hva er strategi?», i H. Edström & P. Ydstebø (red.). *Militærstrategi på norsk: en innføring*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Høiback, H. & P. Ydstebø (red.). (2012). *Krigens vitenskap: En innføring i militærteori*. Oslo: Abstrakt forlag.
- ISAF (2012). *ISAF provincial reconstruction team (PRT) handbook*. Edition 4. <http://info.publicintelligence.net/ISAF-PRThandbook.pdf> (lest mars 2013)
- ISAF (2013). «About ISAF: Mission». <http://www.isaf.nato.int/mission.html> (lest april 2013)
- Johansen, E. (2011). *Brødre i blodet: I krig for Norge*. Oslo: Kagge.
- Jones, S. G. (2008). *Counterinsurgency in Afghanistan*. Rand counterinsurgency study, Vol. 4. RAND National Defence Research Institute. http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2008/RAND_MG595.pdf
- Jordan, D., J. D. Kiras, D. J. Lonsdale, I. Speller, C. Tuck & C. D. Walton (2009). *Understanding modern warfare*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Karlsen, O. (2013). «Norge får tilbake svindel-millioner fra Uganda». ABC nyheter, 14. januar. <http://www.abcnyheter.no/nyheter/2013/01/14/norge-far-tilbake-svindelmillioner-fra-uganda> (lest april 2013)

- Kilcullen, D. (2007a). «Two schools of classical counterinsurgency». *Small Wars Journal*, 27. januar. <http://smallwarsjournal.com/blog/two-schools-of-classical-counterinsurgency> (lest oktober 2013)
- Kilcullen, D. (2007b). «Counter-insurgency redux». *Survival*, 48 (4), s. 111 – 130.
- Kilcullen, D. (2009). *The accidental guerrilla: Fighting small wars in the midst of a big one*. London: Hurst & Co.
- Kissinger, H. A. (1969). «The Viet Nam negotiations». *Foreign Affairs*, 47 (2), s. 211 – 234.
- Kitson, F. (1992). *Low intensity operations: Subversion, insurgency and peacekeeping*. New Delhi: Dehra Dun.
- Kjølseth, L. (2010). «Leger setter liv i fare i Afghanistan», *Klassekampen*, 2. februar, s. 17.
- Krekvik, O. (2011). *Forsvarets samvirke med afghanske styrker*. Oslo: Institutt for forsvarsstudier.
- Kristoffersen, L. (2009). *Interesser i norsk engasjementspolitikk*. Oslo: Institutt for forsvarsstudier.
- Kristoffersen, R. (2011). «Bleeding for the village: Success or failure in the hands of the local powerbrokers». *Combating Terrorism Exchange*, 1 (2). [http://www.nps.edu/Academics/Schools/GSOIS/Departments/DA/Documents/CTX %20Vol.1 %20No.2.pdf](http://www.nps.edu/Academics/Schools/GSOIS/Departments/DA/Documents/CTX%20Vol.1%20No.2.pdf) (lest februar 2013)
- Kronvall, O. & M. Petersson (2011). «US and NATO COIN doctrine – Logic, contents and implications». Paper presented at the Annual ISA Convention, Montreal. http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/5/0/1/2/1/pages501_214/p501_214-1.php (lest januar 2013)
- Krulak, C. C. (1999). «The strategic corporal: Leadership in the three block war». *Marine Corps Gazette*, 83 (1), 18.
- Latifi, A. M. (2013). «Taliban talks in Doha drag on endlessly». Al Jazeera, 26. februar. <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2013/02/2013221225350352.html> (lest februar 2013)
- Lawrence, T. E. (1990). «The evolution of a revolt». *Combat Studies Institute Reprint*, U.S. Army Command and General Staff College. [Opprinnelig publisert i *Army Quarterly and Defence Journal*, October 1920, s. 1 – 21.] <http://permanent.access.gpo.gov/lps68452/lawrence.pdf> (lest april 2013)

- Leraand, D. (2013). «Zimbabwes historie». *Store norske leksikon*.
http://snl.no/Zimbabwes_historie (lest april 2013)
- Lien, G. (2011). En helhetlig tilnærming til humanitær krisehjelp – konsept og eksperiment i regi av Multinational Experiment 6. *FFI-rapport 2011/01 179*.
http://www.ffi.no/no/Rapporter/11-01_179.pdf (lest desember 2012)
- Lilland, J. B. (2010). *Norsk helhetlig innsats i Afghanistan: Utvalgsrapport 2010*.
<http://www.venstre.no/files/sentralt/sentralt/Afghanistanrapport.doc>
 (lest januar 2013)
- Long, A. (2006). *On «other war»: Lessons from five decades of RAND counterinsurgency research*. Santa Monica, CA: RAND Corporation.
- Lurås, H. (2009a). «Brutale sannheter om Afghanistan», VG, 26. november, s. 50.
http://tomcat-pm.intermedium.com/pdf/VG/2009/09/26/0_200_192_009_092_601_010_101_050.pdf (lest mars 2013)
- Lurås, H. (2009b). *Norge i Afghanistan: bakgrunn, retorikk, fortsettelse*. NUPI-notat 768, 11. november. Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institutt. <http://www.nupi.no/Publikasjoner/Notater/2009/Norge-i-Afghanistan-bakgrunn-retorikk-fortsettelse> (lest oktober 2013)
- Lykke, A. F. (2001). «Toward an understanding of military strategy», i J. R. Cerami & J. F. Holcomb (red.), *U.S. Army War College guide to strategy*. Carlisle, Pennsylvania: U.S. Army War College.
- Mack, A. (1975). «Why big nations lose small wars: The politics of asymmetric conflict». *World Politics*, 27 (2).
- Mackinlay, J. & A. Al-Baddawy (2008). *Rethinking counterinsurgency*. Santa Monica, CA: RAND Corporation.
- Manea, O. & A. A. Cohen (2013). «The Galula doctrine: An interview with Galula's biographer A. A. Cohen». *Small Wars Journal*, 10. januar.
<http://smallwarsjournal.com/jrnl/art/the-galula-doctrine-an-interview-with-galulas-biographer-aa-cohen> (lest januar 2013)
- Mao Tse-tung [Zedong] (2000). *On guerrilla warfare*. Transl. S. B. Griffith. Champaign: First Illinois. [Opprinnelig publisert i 1937.] Se også <http://www.marxists.org/reference/archive/mao/works/1937/guerrilla-warfare/> (lest mars 2013)
- Matlary, J. H. (2009a). «Afghanistan: Hva står på spill?» *Minervanett*, 16. november.
<http://www.minervanett.no/afghanistan-hva-star-pa-spill/> (lest mars 2013)

- Matlary, J. H. (2009b). «Blottet for strategi», *Aftenposten*, 20. juni, s. 5.
- Matlary, J. H. (2009c). «Skjoldets styrke», *Dagsavisen*, 24. november, s. 6.
- McChrystal, S. (2009a). «COMISAF Initial Assessment». *The Washington Post*, 21. september. http://www.washingtonpost.com/wpdyn/content/article/2009/09/21/AR2_009_092_100_110.html (lest januar 2013)
- McChrystal, S. & M. Hall (2009b). *ISAF commander's counterinsurgency guidance*. http://www.nato.int/isaf/docu/official_texts/counterinsurgency_guidance.pdf (lest april 2013)
- Mets, S. (2011). «New challenges and old concepts: Understanding 21st century insurgency». *Parameters*, 41 (4), s. 1 – 12.
- Moorefield, K. P. (2013). «Assessment of U.S. efforts to develop the afghan national security forces command, control, and coordination system». Report No. DODIG – 2013 – 058 https://www.hsdl.org/?view&did=734_408 (lest mars 2013)
- Moseley, W. G. (2009). «Stop the blanket militarization of humanitarian aid». *Foreign Policy*, 31. juli. http://www.foreignpolicy.com/articles/2009/07/31/stop_the_blanket_militarization_of_humanitarian_aid (lest september 2013)
- Myers, R. B. (2003). «The new American way of war: Keeping the legacy alive». http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=aph&AN=9_717_490&site=ehost—live (lest april 2013)
- Nagl, J. A. (2005). *Learning to eat soup with a knife: Counterinsurgency lessons from Malaya and Vietnam*. Chicago: University of Chicago Press.
- NATO (2010). *Formation of a counter insurgency task force (COIN TF)*. IMS Control NR: 0010 000 441.
- NATO (2011). «ISAF's mission in Afghanistan». http://www.nato.int/cps/en/SID-8254A75B-1374BFCC/natolive/topics_69_366.htm?bInSublanguage=true&selectedLocale=tr&submit=select (lest april 2013)
- Nergård, L.-H. (2009). *The Norwegian-led PRT in Meymaneh, Afghanistan, and its contribution to security*. Masteroppgave, Universitetet i Tromsø.
- Nilsen, A. A. (2010). «Visste om risikoen i Ghowrmach-distriktet». NRK, 3. mai. http://www.nrk.no/nyheter/verden/1.7_107_413 (lest mars 2013)
- Noetzel, T. & B. Schreer (2009). «NATO's Vietnam? Afghanistan and the future of the atlantic alliance». *Contemporary Security Policy*, 30 (3), s. 529 – 547.

- Norad (2012). *Evaluation of Norwegian development cooperation with Afghanistan 2001–2011*. Norad Evaluation Department, Report 3/2012. Oslo: Norad.
[http://www.norad.no/no/evaluering/publikasjoner/publikasjon?key=392 660](http://www.norad.no/no/evaluering/publikasjoner/publikasjon?key=392660)
 (lest mars 2013); [http://www.oecd.org/countries/afghanistan/50 586 740.pdf](http://www.oecd.org/countries/afghanistan/50586740.pdf)
 (lest mars 2013)
- NOU 2013:5 (2013). *Når det virkelig gjelder: Effektiv organisering av statlige forsterkningsressurser*. Justis- og beredskapsdepartementet, 5. april. Oslo: Departementenes servicesenter. [http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/nouer/2013/nou-2013 – 5.html?id=721 192](http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/nouer/2013/nou-2013-5.html?id=721192) (lest januar 2013)
- NTB (2011). «Taliban invitert til samtaler i Norge», *Dagsavisen*, 7. juni.
[http://www.dagsavisen.no/verden/ – taliban – invitert – til – samtaler – i – norge/](http://www.dagsavisen.no/verden/-taliban-invitert-til-samtaler-i-norge/) (lest mars 2013)
- Nygaard, O., O. I. Skjævesland & G. Magnus (2007). «SV har vetorett mot innsats i sør.» *Aftenposten*, 15. februar, s. 4.
- Nyhamar, T. (2009). *Counterinsurgency field manual 3–24 and operations*. FFI-rapport 2009/01 342. [http://www.ffi.no/no/Rapporter/09 – 01 342.pdf](http://www.ffi.no/no/Rapporter/09-01342.pdf) (lest desember 2012)
- Olsen, Ø. F. (2010). «Helt på grensen», *Forsvarets forum*, 29. oktober. [http://www.fofo.no/ %E2 %80 %93+Helt+p %C3 %A5+grensen.b7C_w7vK1R.ips](http://www.fofo.no/%E2%80%93Helt+p%C3%A5+grensen.b7C_w7vK1R.ips) (lest mars 2013)
- Oma, I. M. (2008). *Internasjonal militær deltakelse: En analyse av Stoltenberg II-regjeringens sannsynlige avveininger mellom kostnader og fordeler av å imøtekomme forespørsler om styrkebidrag til International Security Assistance Force*. Masteroppgave, UiO. Oslo.
- Oma, I. M. (2011). «Like troverdig i 2012? », *Dagsavisen*, Nye Meninger, 26. september. <http://www.dagsavisen.no/nyemeninger/ioma/> (lest mars 2013)
- Paul, C., C. P. Clarke & B. Grill (2010). *Victory has a thousand fathers: Sources of success in counterinsurgency*. Santa Monica, CA: RAND Corporation.
- Politidirektoratet. (2012). «Hjem fra Afghanistan», Pressemelding, 8. oktober. [https://www.politi.no/politidirektoratet/aktuelt/nyhetsarkiv/2012_10/ Nyhet_11 751.xhtml](https://www.politi.no/politidirektoratet/aktuelt/nyhetsarkiv/2012_10/Nyhet_11751.xhtml) (lest februar 2013)
- Politiet (2013). «Organiseringa av politi- og lensmannsetaten», 30. januar. https://www.politi.no/om_politiet/organisasjon/ (lest mars 2013)
- Rabasa, A., L. A. Warner, P. Chalk, I. Khilko & P. Shukla (2007). *Money in the bank: Lessons learned from past counterinsurgency (COIN) operations*. Santa Monica, CA: RAND Corporation.

- Ravndal, J. A. (2009). *Counterinsurgency – when theory meets reality: Seminar report*. FFI-rapport 2009/01 346. http://www.ffi.no/no/Rapporter/09-01_346.pdf (lest mars 2013)
- Regjeringen. (2012). «Jens Stoltenbergs andre regjering». http://www.regjeringen.no/nb/om_regjeringen/stoltenberg-ii.html?id=85_843 (lest februar 2013)
- Reichborn-Kjennerud, E., K. Friis & H. Håvoll (2012). *Revising COIN: The stakeholder centric approach*. NUPI Working Paper 810. Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institutt.
- Ricks, T. E. (2007). *Fiasco. The American military adventure in Iraq*. London: Penguin Books.
- Ringdal, K. (2009). *Enhet og mangfold: Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Rostad, K. (2010, 08.10). «Å drepe er en forutsetning». NRK, 8. oktober. http://www.nrk.no/kultur-og-underholdning/1.7_327_451 (lest april 2013)
- Rostrup, M. (2006). *Felt: ti år med Leger uten grenser*. Oslo: Cappelen.
- Røssum, E. (2013). «Norsk støtte borte i FN-korrupsjon», *Bergens Tidende*, 3. mars, s. 18.
- Schultz, J. (2009). «Politikerne vil beholde bistandsmilliardene her», E 24, 8. november. http://e24.no/makro-og-politikk/politikerne-vil-beholde-bistandsmilliardene-her/3_258_257?view=print (lest mars 2013)
- Smith, R. (2006). *The utility of force: The art of war in the modern world*. London: Penguin Books.
- Solberg, R. (2010). «Bistand på ville veier». *Aftenposten*, 6. desember, s. 4.
- St. meld nr. 40 (2008–2009). (2009). *Norsk humanitær politikk*. Oslo: Utenriksdepartementet.
- Stensønes, M. (2012). *På våre vegne: soldatberetninger fra Afghanistan*. Oslo: Aschehoug.
- Stoltenberg, J. (2007). «Derfor er Norge i Afghanistan». http://www.regjeringen.no/nb/dep/smk/aktuelt/taler_og_artikler/statsministeren/statsminister_jens_stoltenberg/2007-4/derfor-er-norge-i-afghanistan.html?id=491_689 (lest februar 2013)
- Stortingsdebatt (2010). Innlegg i debatt om Afghanistan-redegjørelsen: Stortinget, 18. februar. http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/taler_artikler/jgs_taler_artikler/2010/debatt_afghanistan.html?id=593_840 (lest mai 2013)

- Stortingsdebatt (2012). Debatt om utenriksministerens Afghanistan-redegjørelse: Stortinget, 5. juni. http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/taler_artikler/jgs_taler_artikler/2012/debatt_afghanistan.html?id=684332 (lest mai 2013)
- Strachan, H. (2010). «Strategy or alibi? Obama, McChrystal and the operational level of war». *Survival*, 52 (5), s. 157 – 182.
- Støre, J. G. (2009). Innledning på NUPI-seminar om beskyttelse av sivile, 6. oktober. http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/taler_artikler/jgs_taler_artikler/2009/beskyttelse_sivile.html?id=581325 (lest februar 2013)
- Støre, J. G. (2010). «Redegjørelse om utviklingen i Afghanistan og Norges sivile og militære engasjement i landet.» Stortinget, 9. februar. http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/taler_artikler/jgs_taler_artikler/2010/afghanistan_utvikling.html?id=592976 (lest mai 2013)
- Støre, J. G. (2012). «Utviklingen i Afghanistan samt norsk sivil og militært engasjement.» Stortinget, 29. mai. http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/taler_artikler/jgs_taler_artikler/2012/afghanistan_utvikling.html?id=683802 (lest mai 2013)
- Summers, H. G. (1982). *On strategy: A critical analysis of the Vietnam war*. Novato, CA: Presidio.
- Sunde, H. (2013). «Forsvaret — status». Tale i Oslo Militære Samfund 14. januar. http://www.oslomilsamfund.no/oms_arkiv/2013/2013-01-14-FSJ.html (lest april 2013)
- Themnér, L. & P. Wallensteen (2012). «Armed conflicts, 1946 – 2011». *Journal of Peace Research* 49 (4), s. 565 – 575.
- Thompson, R. (1966). *Defeating communist insurgency: Experiences from Malaya and Vietnam*. London: Chatto and Windus.
- Thukydide (1962). *Peloponneserkrigen*. Overs. H. Mørland. Oslo: Aschehoug. [Opprinnelig utgitt 431 f. Kr.]
- Thucydides (1998), ed. Richard B. Strassler. *The Landmark Thucydides: A Comprehensive Guide to the Peloponnesian War*. Transl. Richard Crawley. New York: Simon & Schuster. <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/melian.htm> (lest oktober 2013)
- Thune, H. & S. Ulriksen (2002). «Prestige and penance through peace: Norway as an allied activist», i A.-S. Dahl & N. Hillmer (red.), *Activism and (non)alignment: The relationship between foreign policy and security doctrine* (s. 113 – 137). Stockholm: Swedish Institute of International Affairs (UI).

- Tvedt, T. (2006). «Utviklingshjelp, utenrikspolitikk og den norske modellen». *Historisk tidsskrift*, 85 (1), s. 59 – 85.
- Ulriksen, S. (2010). «Norway's political test in Faryab, Afghanistan: how to lead?» *Noref Policy Brief*, 10 July 2010. http://www.peacebuilding.no/var/ezflow_site/storage/original/application/1932b56f2ba4eec585d250f27e7e466a.pdf (lest mai 2013)
- U.S. Army (2009). *Commander's guide to money as a weapons system: Handbook 09–27*. <http://usacac.army.mil/cac2/call/docs/09–27/09–27.pdf> (lest mai 2013)
- USAID (2013). USAID/Afghanistan strategy. http://afghanistan.usaid.gov/en/about/country_strategy (lest mars 2013)
- Utenriksdepartementet (2000). *Norge i fredens tjeneste: Norske bidrag til fred og forsoning*. Oslo: Utenriksdepartementet, 7. juli. http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dok/rapporter_planer/rapporter/2000/fredenstjeneste.html?id=467585. (lest mai 2013)
- Utenriksdepartementet (2011). «Norway to disburse withheld funds to Afghanistan Reconstruction Trust Fund», 27. oktober. http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/Whats+new/news/transcript+of+the+prime+ministers+speech/artf_funds.html?id=661590 (lest mai 2013)
- Utenriksdepartementet (2012a). «Et spesielt ansvar i Faryab-provinsen», 8. oktober. http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/kampanjer/bistand_afghanistan/ansvar_faryab.html?id=592620 (lest februar 2013)
- Utenriksdepartementet (2012b). «Hvordan arbeider norske myndigheter med Afghanistan-spørsmål?» http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/kampanjer/bistand_afghanistan/innsats.html?id=573479 (lest februar 2013)
- Utenriksdepartementet (2012c). «Norsk bistand». http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/kampanjer/bistand_afghanistan/bistand.html?id=573478 (lest februar 2013)
- Utenriksdepartementet (2012d). «Styresett og korrupsjonsbekjempelse». http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/kampanjer/bistand_afghanistan/bistand/styresett.html?id=573799 (lest februar 2013)
- Utenriksdepartementet (2013). «Norge og Afghanistan inngår samarbeidsavtale». Pressemelding, 5. februar. http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/pressemeldinger/2013/pm_karzai.html?id=713458 (lest mars 2013)
- Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet (2009). «Strategi for helhetlig norsk sivil og militær innsats i Faryab-provinsen i Afghanistan». Juni. http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/nyheter/2009/faryab_strategi.html?id=566387. (lest mai 2013)

- Vinding, A. & S. Wold (2013). «Har betalt for palestinerne reiser i 20 år». NRK, 25. februar. <http://www.nrk.no/fordypning/betaler—for—palestinernes—reiser—1.10.892.285> (lest mai 2013)
- Walter, D. (2005). *Symmetry and asymmetry in colonial warfare ca 1500–2000: The uses of a concept*. IFS Info 3/2005. Oslo: Institutt for forsvarsstudier.
- Wang, T. R. (2010). «Natos “myke makt”». *Dagbladet*, 7. april, s. 52.
- Wenneberg, R. (2011). *NATOs nye counterinsurgency-doktrine: Kan den etterleves av norske styrker?* Speciale, Forsvarsakademiet, København.
- Westhrin, V. & K. Granbo (2010). «Folket støtter Norges deltagelse i Afghanistan». NRK, 7. oktober. <http://www.nrk.no/nyheter/verden/1.7.326.427> (lest juni 2013)
- Woodward, B. (2010). *Obama's wars*. New York: Simon & Schuster.
- Yousafzai, S. & R. Moreau (2011). «“You have the watches, we have the time”». *Newsweek*, 2. oktober. <http://www.thedailybeast.com/newsweek/2011/10/02/10—years—of—afghan—war—how—the—taliban—go—on.html> (lest mars 2013)
- Øsmundset, M. (2009). *Meymaneh*, kapittel 1 og 3–12. Webartikkelserie (se også M. Berge). Opprinnelig publisert på Forsvarets nettsider (lesedato desember 2012), senere fjernet. Papirkopi i forfatterens eie.

Respondenter

Major Ragnhild Gorsetbakk ble intervjuet på Terningmoen 23. januar 2013. Gorsetbakk er stabsoffiser ved Hærens våpenskole/Hærens skole for taktikk og operasjoner/Doktrineseksjonen. Hun har blant annet en mastergrad fra King's College London om terrorisme i Nord-Afrika. Gorsetbakk er saksbehandler for AJP – 3.4.4 og ATP – 3.4.4.1.

Major Atle Steindal ble intervjuet på Terningmoen 23. januar 2013. Steindal er stabsoffiser ved Hærens våpenskole/Hærens skole for taktikk og operasjoner/Doktrineseksjonen. Hans masteravhandling ved Universitetet i Tromsø (2013) omhandler i hvilken grad Norge følger NATOs opprørsdoktrine. Steindal har fulgt hele prosessen med utvikling av en opprørsdoktrine som saksbehandler for AJP – 3.4.4 og ATP – 3.4.1.1.

Oberst Lars Huse ble intervjuet på Linderud 14. mars 2013. Huse er artillerioffiser med bred operativ erfaring blant annet som sjef for Artilleribataljonen. For tiden er han fagsjef artilleri ved Hærens våpenskole. Han har internasjonal erfaring fra ISAF HQ i 2005 og er intervjuet med bakgrunn i sin rolle som sjef for PRT 17 fra juni til desember 2011.

Oberst Ivar Knotten ble intervjuet på Linderud 14. mars 2013. Knotten er sambandsoffiser med bred operativ erfaring blant annet som sjef for Sambandsbataljonen. Han har gått norsk og amerikansk stabsskole, samt NATO Defense College i Roma. For tiden er han fagsjef samband ved Hærens våpenskole. Han har internasjonal erfaring fra Kosovo og er intervjuet med bakgrunn i sin rolle som sjef for PRT 12 fra desember 2008 til juni 2009.

Oberst Rune Solberg ble intervjuet på Akershus festning 15. mars 2013. Solberg er infanterioffiser med bred operativ erfaring, blant annet som bataljonssjef i Telemark bataljon. Han har erfaring fra internasjonal tjeneste som S – 3 for Telemark bataljon i KFOR 1, som sjef for QRF 4 i Mazar-e Sharif og senest som PRT-sjef i Meymaneh. For tiden er han sjef for HV 16. Han er intervjuet med bakgrunn i sin rolle som sjef for PRT 15 fra juni til desember 2010.

Oberst Leif Petter Sommerseth ble intervjuet på Akershus festning 18. mars 2013. Sommerseth er ingeniøroffiser med bred erfaring blant annet fra rollen som bataljonssjef i Ingeniørbataljonen. Han har gått norsk og amerikansk stabsskole og er for tiden sjef ved avdeling for fellesoperasjoner ved Stabsskolen/FHS. Han er intervjuet med bakgrunn i sin rolle som den tredje norske PRT-sjefen i PRT 7 fra juni til desember 2006. PRT 7 var hans første deployering til internasjonale operasjoner.

Oberstløytnant Torger Gillebo ble intervjuet på VTC [videotelekonferanse] 19. mars 2013. Gillebo er ingeniøroffiser med bred erfaring blant annet fra rollen som bataljonssjef i Ingeniørbataljonen. Han har erfaring fra internasjonal tjeneste både i rollen som troppssjef og S—3 Plan i Kosovo, samt som kompani- og styrkesjef i Irak. Han arbeider nå som senior stabsoffiser ved organisasjons- og materiellkontoret i Hærstaben. Gillebo ble intervjuet med bakgrunn i sin rolle som sjef for PRT 18 fra desember 2011 til juni 2012.

Oberstløytnant Odd Andreas Søbstad ble intervjuet på Akershus festning 20. mars 2013. Søbstad er infanterioffiser med bred erfaring blant annet som OPS-sjef for landoperasjoner i FOH og som bataljonssjef i Garden. Han arbeider nå som hovedlærer ved Forsvarets stabsskole/FHS. Søbstad er intervjuet med bakgrunn i sin rolle som sjef for Transition Support Group Faryab (PRT 19) fra juni til september 2012, samt med bakgrunn i sin rolle ved FOH.

FORSVARETS STABSSKOLE
FORSVARETS HØGSKOLE

Akershus Festning, bygning 10
Postboks 1550 sentrum
0015 Oslo, Norge